

9(498)(00)

313060

CERCETARI ISTORICE
 IN
 ARHIVELE SI BIBLIOTECELE
 UNGARIEI ŞI ALE TRANSILVANIEI

RAPORTU
 INAINTATU
 ACADEMIEI ROMANE
 DE
 NIC. DENSUSIANU

BUCURESCI
 TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMANE
 (LABORATORII ROMANI)
 1880

47/69

32777/67

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI
COTA III 479 793

891/05

B.C.U. Bucuresti

C20056243

Edițiune separată din Analele Academiei române, Seria II. tom. II. secțiunea I.

Domnule Președinte,

Reîntorcându-mă din misiunea istorică, întreprinsă în Ungaria și Transilvania, ce ați bine-voit să mi-o încredințați în sesiunea anului 1878, am onoare să vă prezint aici o dăruire de seamă generală despre cercetările și descoperirile făcute în bibliotecile și arhivele de peste Carpați.

În timpul de 15 luni, cât am ținut misiunea aceasta, am cercetat peste tot 12 biblioteci și 16 arhive. Am studiat peste tot locul diferitele colecții de manuscrise și documente, ce pot să reverse o lumină nouă, sau să deschidă perspective mai vaste în domeniul istoriei noastre naționale.

Am urmărit mai cu seamă mișcările și actele romanilor de la a. 1690 încôce. Caracterul celor mai însemnate fapte din epoca aceasta se alterase aproape cu totul, fiind din lipsa unei cunoștințe solide a împrejurărilor, fiind, că scriitorii străini începuse să subordineze evenimentele la propriile lor opinii, și cu modul acesta se depărtase de terenul științific al istoriei.

I.

În câtu privesce *Revoluțiunea lui Horia* din anul 1784, am fostu fericitū a găsi în Biblioteca Academiei și a Museului naționalū din Pesta, precum și în bibliotecele din Clujū, Alba-Iulia și Brașovū unū numărū însemnatū de relațiuni contemporane, ce pînă astăzi rămăsesse necunoscute istoricilorū străini.

Dar celū mai prețiosū materialū istoricū cu privire la epoca a-cēsta l'am aflatū în *archiva cancelariei aulice* și în *archiva comisiunii Jancoviciane*. Actele descoperite aici ne desvelescū înainte ochilorū o lume cu totul necunoscută din suferințele și faptele părinților noștri; ele restornă în modū decisivū rētăcirile scriitorilorū străini, ce apucase în literatura modernă se îmbrace costumulū verității istorice.

Din aceste, sunt mai cu sēmă memorabile :

Interogatoriulū făcutū de contele Jankovits cu Nicola Ursu saū Horia capulū revoluțiunii din 1784, care conține 118 întrebări și răspunsuri; interogatoriulū făcutū totū de contele Jancovits cu căpitanul Ionū Cloșcă în 104 întrebări și răspunsuri; interogatoriulū căpitanului George Crișanu, 47 întrebări și răspunsuri; interogatoriulū căpitanului Uibarū Ursu; interogatoriulū lui Alexandru Chendi, secretariulū lui Horia; testamentulū lui Horia și Cloșca, scrisū de preotulū Nicolae Rațū din Alba-Julia; sentința originală pronunțată de contele Jankovits în contra lui Horia și Cloșca; sentința pronunțată asupra lui Crișanu după mórtea acestuia; ordinea Imperatului Iosifū către contele Jankovits, către guvernulū transilvanū, Cancelaria aulică, comandanții militari din Buda și Sibiiū, tóte în cestiunea revoluțiunii horiane; rapórtele contelui Jankovits, ale guvernului transilvanū și ale Cancelariei aulice către monarculū Iosifū II, totū în acēstă materiă; plānsorile Romānilorū și ale clasei feudale adresate imperatorului Iosifū și contelui Jankovits; investigațiunea făcută de consilierulū Michaiū Bruckenthal cu privire la cauzele acestei revoluțiunii; listele Romānilorū, cari în urma acestorū evenimente, aū fostū scoși din Transilvania și colonisați în ținutulū Panciovei; relațiunile Episcopului romānū

Gedeonū Nichitici despre activitatea sa întru linişcirea Românilor; circularile şi scrisorile lui Horia adresate către poporū şi alte persoane diferite.

Valóre importantă istorică posedū şi actele ce le am aflatū uî archiva Consiliului de Locotenentă din Buda; în arhivele comitatelorū Orade, Clujū şi Deva; în arhivele primăriei şi ale comandei militare din Alba-Julia; în archiva primăriei şi Universităţii săsesce din Sibiiū; în arhivele bisericelorū romănesce din Abrudū şi Cămpeni — cari tôte pînă în diua de astă-dî nu aū fostū de locū scrutate în direcţiunea acésta.

Am colectatū, cu raportū la revoluţiunea lui Horia, peste şapte sute documente diferite, ce puse faţă în faţă ne păsintă o iconă cu multū mai clară şi mai vastă despre fazele şi ideile acestei mişcări, ba totū o dată, ele ne oferă, cu privire la ţeranulū romănū, unū materialū etnologicū fôrte preţiosū.

În fine, pentru a nu lăsa nimicū ce pôte revêrsa o lumină în relaţiunile timpilorū de atunci, am cercetatū şi studiatū localităţile ce aū fostū teatrulū evenimentelorū mai însemnate, cum sunt: Slatna, Abrudulū, Cărpensiulū, Cămpeniū, Albaculū, Buceşulū, Michăleniū, Cristiorulū, Bradulū, Mestécănulū şi Valea Căianului. Am culesū, în câtū mi-a fostū posibilū, tradiţiunile ce se păstréză şi astădî la poporū despre întêmplările de atunci, şi în modulū acesta mi-a succésū a termina misiunea cu rezultate ce aū întrecutū tôte aşteptările mele.

II.

Pe lângă cercetările făcute cu privire la epoca lui Horia, am avutū deosebită atenţiune şi la manuscrisele ce se rapôrta la istoria generală a Romăniei. Aşa am aflatū, în bibliotecele din Pesta, Orade, Clujū şi Braşovū, 20 manuscrise ce conţinū diferite *cronice de ale Ţêrcei romănesce şi Moldovei*, din cari unele sunt în limba romănă, iar altele traduse în limba latină şi germană.

Cronicele acestea fusese colectate încă în secolulū trecutū de istoricii Filstich, Engel, Marienburg, Şincai, Samuilū Clainū şi de pa-

tronul literaților români de atunci, fericitul episcop Samuil Vulcanu.

Ele sunt următoarele :

1. *Historia Prinților Tarii Romanesci*, de la 1629—1724. Manuscris românesc cu litere latine din a. 1780. Colecțiunea Șincai. Biblioteca episcopiei românești din Orade. 2° 95 pagine.
2. *Istoria și chronica țării Moldovei* culese și scrise mai întâiu de Constantin Miron logofătul, acum scrisă iarăși de Samoil Clain în Viena Austriei, anul crăciunului 1781. Cap. 16—48, 4° 215 pag. Ibid.
3. *Litopisețul țării rumânesci* din descălecatul de unde au venit rumânii de saș așezat în țara rumânească. Ms. din sec. XVIII și merge pînă la a. 1874. Colecțiunea S. Clainu, 4° 98 pagine+63 foi nepaginate. Ibid.
4. *Constantis Miron Logothetae Principatus Moldaviae Chronica. Descalcatul a tierraei Moldocaei la ce valcat de la zidhire sau templat*. Cap. 16—48, și merge pînă la a. 1561. Ms. românesc din sec. XVIII mai mult de jumătate cu caractere latine, restul cu cirile. Colecțiunea Șincai, 2° 105 pagine. Ibid.
5. Unu codice în limba română cu titulu ilegibil care conține : *Istoria țerei românesci* de cându au descălecatu românii pînă la a. 1692. M-s. sec. XVIII, 8° 232 foi nepaginate. Ibid.
6. *Inceperea istoriei românesci cu ajutorul lui D-zeu de la anul Domnului nostru Is. Chr. 1595*, — și merge pînă la a. 1779, 4° 203 pagine. Colecțiunea Episcopului Sam. Vulcanu. Ibid.
7. *Inceperea stricăciunii reformei* Cap. 26; de la a. 1741—1768 dimpreună cu *Chronologia Domniloră țerei Românesci* 1215—1768. Ms. sec. XVIII, 4° 56 foi nepaginate. Colecțiunea Sam. Clainu Ibid.
8. Unu fragmentu care începe cu *Domnia lui Petru Voda celui porcklit Schiopul* Cap. 55; de la 1574—1594. Ms. cu litere latine din Sec. XVIII, 4° 22 foi. Colecțiunea Șincai. Ibid.
9. *Istoriile țerei românesci* de la 1290—1724. Ms. sec. XVIII, 4° 193 foi nepaginate. Biblioteca museului transilvanu din Cluj.
10. Unu codice românesc fără titulu care conține : *Cronica țerei Moldocoi* de la facerea lumii pînă la isgonirea lui Aronu Vodă din scaunulu domniei, 1595, Ms. sec. XVIII, 4° 147 foi nepaginate. Biblioteca I. Navrea din Brașov.
11. *Historia Moldaviae auctore Costin Miron Cancellario Moldaviae*. Cap. 16—48. Traducțiune în limba latină. Ms. sec. XVIII, 4° 41 foi nepaginate. Colecțiunea I. C. Engel, biblioteca museului naționalu din Pesta.
12. *Chronik, oder Geschichte der Valachey von Radul Gretchan von 1290 bis zum Anfang der Regierung des Costantin Brancovan so wie sie Filisch ins*

Deutsche aus dem Walachischen übersetzen lies. Ms. sec. XVIII, 4° 68 pagine. Colectiunea I. C. Engel Ibid.

13. *Co stăruin Brankovan des h. Römischen Reichs und der Wallachey Fürst* oder Begebenheiten desselben in den neunzehn ersten Jahren seiner Regierung, aus der Handschrift seines Kanzlers Radul Gretschan erzehlt von Lucas Joseph Marienburg Rector des cv. Gymn. zu Kronstadt in Siebenbürgen. Ms. sec. XVIII, 8° 64 pagine. Ibid.

14. *Historie von der crsten Hercinkunft der Römer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten walachischen Reiche* welche Ao 1727 d. 5 September, aus eines Anonymi manuscripto walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache übersetzt angefangen worden. Traducțiune in limba germană făcută de I. Filstich. Ms. sec. XVIII, 4° 242 pagine. Biblioteca gimnasiului luterană din Brașov.

15. *Anfang des Lebens und der Historie des Durchlauchtigsten all christlichen Herrn von dem walachischen Lande Io Constandins Brakovans Basarab Vajvod* seit Gott ihn mit dem Fürstenthum gekrönt oder beehrt. 1689—1707. Traducțiune germana făcută de I. Filstich la a. 1727. Două exemplare: unul 4° 259 pagine, altul 4° 313 pagine+25 foi nepaginate. Codicele din urmă conține și o prefață în care Radul Greceanu dedică opera sa domnului Constantin Brâncovănu. Ibid.

16. *Historia Regum Valachorum Imperii Rudolphi Nigri Principis*. A. 6798; de la 1290—1568. Traducțiune în limba latină. Ms. sec. XVIII, 4° 68 pagine. Ibid.

17. *Walachische Historie von der Hercinkunft oder Niederlassung* als sich erhoben din rechtschalene Christen. Ms. sec. XVIII, fragment 4° 8 foi nepaginate. Ibid.

18. *Conspectus Historiæ Valachiæ ab anno reparatæ salutis 1595*. Traducțiune în limba latină. Ms. sec. XVIII, fragment 4° 4 foi. Colectiunea I. C. Engel. Biblioteca museului național din Pesta.

19. *Continuatio Historiæ Valachiæ ab anno 1595*. Ms. sec. XVIII, 4° 8 foi. Colectiunea I. C. Engel Ibid.

20. *Fragmenta ex chronico Balatschaniano*. Ms. sec. XVIII, care începe cu domnia lui Matei Basarab. 4° 2 foi. Colectiunea I. C. Engel. Ibid.

Manuscrisesele menționate de la 1—17, afară de vechimea lor mai aș și acea calitate caracteristică, că de regulă conținutul lor istoric este mai lung și mai complet de cât în cronicile românesce care s'au publicat pînă astăzi, și așa ele vor contribui foarte mult la stabilirea textului critic al analelor noastre.

Afară de cronicile amintite pînă aci, am găsit în bibliotecile de peste Carpați un număr însemnat de alte *manuscise istorice, opere de ale autorilor străini*, totu cu raportu la țerile române.

Unele din manuscrisele acestea tracteză istoria vechiă a țerilor românesce, începîndu chiaru de pe timpul Babilonenilor și succesiv pînă la divisiunea imperiului lui Carolu celu mare; altele se ocupă cu primele începuri ale statelor române și în specialu cu istoria «*domnilor anonimă*» de la 1000—1300; altele în fine descriu faptele și evenimentele urmate de la Radulu Negru și Dragoșu încôce.

Tôte manuscrisele aceste, remase pînă astăzi încă nepublicate, sunt interesante din punctulu de vedere alu fântânilor și alu criticeii de care s'au folositu autorii lor. Ele formeză astu-felu unu prețiosu materialu pentru istoriografia română.

Din conspectulu ce am onore alu anexa acestui raportu veți bine-voi a vedé, Domnule Președinte, că literatura istorică a României, chiaru în secolulu trecut, era cu multu mai vastă, de cum o credea învêțații de atunci și în specialu de cum ni-o înfățișeză Ion Christianu Engel în opera sa *Geschichte der Moldau und Walachey*.

III

Paralelu cu cercetările făcute în privința cronicelor românesce, activitatea mea s'a estinsu și la *manuscrisele nepublicate ale literaturii române*.

Explorațiunile făcute în direcțiunea acésta m'au condusu la acelu rezultat, că mișcarea litarară, atâtu în secolulu trecut câtu și la începutulu secolulu presentu, a fostu cu multu mai viă de cum puteamă se o judecăm din fântânile cunoscute pînă astăzi.

De și timpurile de atunci erau mai puțin favorabile literaturii, totuși aflăm în epoca acésta o mulțime de bărbați, unii ocupându-se cu jurisprudența, filosofia, istoria; alții cu limbistica, poetică, didactica și teologia.

Probă este mulțimea de manuscrise nepublicate ce le am aflatu salvate în bibliotecile de peste Carpați.

Aşa încă la 1722 aflămă ocupându-se cu jurisprudența pe românulă *Petru Dobra* care traduse în limba latină codulă mitropolitulă Stefană de la Têrgoviște (1). Manuscrisulă lui Dobra porta titlulă :

Regula Legis voluntati divinae accommodata, continens jura canonica et imperatoria pro causis status ecclesiastici et secularis. Biblioteca Universitățilă din Pesta, 2° 390 pagine (2).

Pe la anulă 1744—42 aflămă celă d'intăiă dicționară românescă cu litere latine întitulă : *Dictionarium Valachico-latinum*, care se conservă astădi în biblioteca Universitățilă din Pesta 8°, 166 pagine.

La anulă 1792 găsimă pe românulă *Aureliă Antonină Praedetis*, lucrândă la ună dicționară în trei limbă : română, latină și germană.

În entusiasmulă săă națională, Praedetis substitue era creștină cu anulă corespundătoră de la zidirea Romei 2545, și pune pe manuscrisă devisa :

Non tamen immemores penitus virtutis avitae
Nec piget antiquas rursus adire vias (3).

În fine afară de Georgiu Fărcașă, Ionă Corneli și Vasile Colosi (4) măi aflămă ca scriitoră în epoca acăsta pe Ionă Tocaciă, Ionă Mihuță, Grigorie Obradovică, Iosifă Pasca, Demetriu Mecă, Simeonă Brană, Sora Noacă și alți mulți ale căroră nume, nefindă însemnate pe manuscrise, nu l'am putută încă constata cu acăstă ocaziune.

1) *МДЕРЕНТАРЪ ЛЕГІИ КЪ ДМНЕСЪ. КАРЪ АРЕ ТОЛТА ЖДЕКАТА АРХІЕРЪСКЪ АЕ ТОЛТЕ ВИННАЕ ПРВУЦЕЦИ ИИ МІРЕНЕЦИ.* Tipărită la Têrgoviște în a. 1652.

(2) Din însemnarea pusă la călcăiulă acestui manuscrisă se vede că Petru Dobra, de origine transilvană, a fostă funcționară de finanțe în Austria. După ocuparea Olteniei de către Habsburgi în 1718 dănsulă fu numită vameșă la Râmnică, iar pe la 1751 ocupă postulă de directoră fiscală în Transilvania. Veđi manuscrisele : «Regula Legis» din Biblioteca Batyani în Alba Iulia și «De utri puncta contra nationem saxoniam» în biblioteca gimn. ev. din Brașovă.

(3) Din titlulă acestui Dicționară, care se păstrăză în biblioteca Episcopiei de la Orade, se constată că Aureliă Antonină Praedetis fusese locotenentă auditoră în armata austriacă. Despre dănsulă ne relată Eng I că pe la începutulă secolului presentă trăia în Iași unde se apucase a serie *Istoria Moldovei*. V. đl Geschichte der Moldau und Walachey I f. 150.

(4) Din Dicționarulă acestui literată am aflată în biblioteca din Orade numai ună extrasă cu titlulă : *Paucula quaedam Excerpta e Dictionario Valachico-Latino-Ungarico-Germanico Basilii Kolosy Parochi Graeco-catholici Nagyagensis et V. Archidiaconi Babolnensis 1805.* 4° 8 foi nepaginate.

Dacă mare parte din scrierile acestor autori nu mai corespund epocii de dezvoltare în care am ajuns astăzi, operele lor vor rămâne înse totu-de-una monumente de activitatea literară a Românilor, documente de limba și ideile timpurilor de atunci.

Deosebită mențiune merită aici *manuscrisele neobositului cronicar George Șincai și ale eruditului Samuil Claină*.

Din 41 tomuri manuscrise ale lui George Șincai, ce le am aflat în bibliotecile din Orade și Cluj, 30 tomuri formeză *Colecțiunea de documente* la *Cronica Românilor*. Din aceste, trei volume grase legate în table cu piele poartă titlul :

«Rerum spectantium ad universam gentem Daco-romanam seu Valachicam Summaria Collectio facta a Georgio Sinkay secundum ordinem chronologicum.»

Aceste trei tomuri constituie *Scrisorile sale cele mari* sau *Analele Românilor* după cum le numește dânsul adese ori în decursul *Cronice* sale (5).

Istoricul Ion Cristian Engel ne spune, că pe la anul 1800 veduse în Tergul-Mureșului numai trei tomuri din colecțiunile lui Șincai — probabil scrisorile cele mari — și dânsul le aprețiază foarte just, cându dice că materialul acesta va aduce servicii folositoare pentru un istoriograf. Într-adevăr colecțiunea lui Șincai se vede făcută pentru un plan cu multu mai mare de cum i'a fost dânsului posibil să scrie *Cronica Românilor*, în mijlocul lipselor și persecuțiilor cu cari se luptase de la 1790 încôce. (6)

Unu manuscris foarte prețios al lui Șincai l'am aflat în biblioteca Museului transilvanu din Cluj. Acesta este *Chronica latină* de la anul 86—1183, avându titlul : *Chronicon Daco-romanorum et plurium aliorum nationum* și devisa :

Si fuerat Molis Romanam condere gentem!

Nos documenta Damus, qua simus origine nati.

Virgilius applicatus. (7)

(5) Veđi anii *Cronice* 1467, 1599, 1600 și 1711.

(6) Întrégă colecțiunea de documente se află în Biblioteca Episcopiei din Orade.

(7) Altă parte din *Cronica latină* am aflat-o în biblioteca Episcopiei române din Orade cu titlul : *Continuatio Chronici Daco-romanorum* și conține epoca de la 1440—1448.

Totû ce sciamû pînă astăzi cu siguranță în privința croniciei latine, era numai dorința ce o exprimase dînsul în manuscrisele românesce, că voesce ași întorce «munca» pe «latinie» (8). Ne lipsea înse orî ce lumină dacă acêstă intențiune a dînsului s'a realizatû și întru câtû ? (9)

Din însemnările oficiale, cari se vedû puse pe fața primă a manuscrisului se constată că Șincai, la anulû 1814, presentase Cronica latină censorului Martonfi din Clujû, pentru ca să o admită la tiparû. Martonfi, din motive mai multû politice, combatu publicarea operei și înaintă manuscrisulû, d'impreună cu observațiunile sale, guvernului transilvanû. Dar Șincai muri și Cronica latină rămase în Archiva guvernului pînă după anulû 1848, cândû apoi fu donată bibliotecii museului transilvanû. (10)

Totû aici am găsitû și critica ce o făcuse Martonfi la opera lui Șincai, despre care pînă astăzi aveamû numai simple tradițiuni. Recensiunea pîrtă titlulû :

Reflexiones in Chronicon Domini Georgii Sinkay, — și se termină cu caracteristicile cuvinte : «An de aliquid brevibus Gyaris et carcere «dignum! Juvenalis et Sinkay.» (11)

Este loculû aici, ca pe lîngă cronica latină să facemû mențiune și de cronica românescă a lui George Șincai. Manuscrisele autografe ale acestei opere se află asemenea în biblioteca museului din Clujû. Ele aû fostû transpuse aici totû de guvernulû transilvanû unde le înaintase Șincai pentru censură la anulû 1813. Am colationatû textulû acestorû manuscrise cu celû care s'a publicatû la Iași în 1853 după exemplarulû din Orade. Din comparațiunea făcută m'am convinsû, că manuscrisele din Clujû conținû mai multe

(8) Cron. a. 1595.

(9) *A. P. Hariznû*, în discursulû sêu de recepțiune, se exprimă ast-felû cu privire la manuscrisele lui Șincai : «Unde este acêstă culegere de mai multe decî de volumuri, aceste *scrisori mari* cum le numesce dînsulû, acești adevărați analî ai Românilorû? Nimenea nu scie unde pôte «să zacă ascunși. . . Apoi cronica latină la care lucra Șincai pe la 1810; unde sunt tôte a-«cestea?» Veđi : *Viața, operele și ideile lui G. Șincai*. București 1869, pag. 60.

(10) Informațiunile primite de la Directorulû bibliotecii, d-lû Carolû Szabo.

(11) Adecă : Este ceva demnû de exilû și de închisóre!

rectificări și adause, ce lipsesc cu totul în cronica de la Iași. Mai întâmpinăm în manuscrisele de la Cluj o mulțime de alte observațiuni scrise de Șincai înse șterse mai târziu cu condeiful, între cari este și descoperirea, că familia dînsului este originară din Moldova și numele său cel adevărat este *Perșă*. (12)

Afară de manuscrisele amintite pînă aci mi-a succedut, în decursul misiunii, să descoperesc și alte lucrări de ale acestui autor, ce pînă astăzi rămăseseră cu totul necunoscute. Anume am aflat în biblioteca Episcopiei dela Orade :

Unu manuscris autograf intitulat : *Responsum ad Crisim Iosephi Caroli Eder in supplicem Libellum Valachorum*; (13)

Unu vocabularu în limba română, latină, maghiară și germană despre numirile animalelor, plantelor și mineralelor intitulat : *Vocabularium pertinens ad tria Regna Naturae*;

Unu manuscris cu inscripțiunea : *Istoria Naturei saū a Firei*, Două *Indice* la chronica Românilor unu în limba latină, altu în limba română;

O scrisore către Episcopul Samuilu Vulcanu, în care îi mulțumesc pentru pensiunea viageră ce îi-o promite pînă va trăi, și totu o dată îi descopere că boerul Stefanu Marcela din Moldova l'a asigurat că îi va tipări cronica cu spesele sale;

În fine mai multe scrisori către guvernul transilvanu și inspectorul Martonfi în interesul școlor românesce din Transilvania, de la anul 1782—1793.

Din *manuscrisele eruditului Samuilu Clainu* am aflat peste totu 76 volumuri, scrieri istorice, filosofice, limbice, juridice și teologice. Ne lipsea pînă astăzi o cunoștință exactă despre titlul și conținutul operelor acestui laborios ieromonach. De aceea am crezut necesar a face unu repertoriu câtu se pôte mai fidel și mai

(12) «Căci familia mea încă este moldoveană și numele cel adevărat înai este Perș de Șincai, nu cum mă poroclesc acuma după ungerie.» — dice dînsul la anul Croniceii 1566.

(13) Despre scrierea acesta amintesc Șincai la anul Croniceii 1291, dicendū că nu a putu tipări pentru «telégă.»

completă despre toate manuscrisele sale, pe care Onorabila Academia îl va afla în caetele ce am onoare a le prezenta aici. (14)

Cea mai interesantă lucrare a dînsului este *Istoria Românilor din Dacia*, după cum o intitulă însuși autorul, începută la anul 1801. Manuscrisul conține patru tomuri. În primul Samuil Clain tractează : *Inceputul Românilor, istoria regatului romano-bulgar și istoria Transilvaniei* pînă la începutul secolului prezent. Tomul al doilea poartă titlul : *Istoria Domnilor Țerei Românești* și merge pînă la anul 1724; tomul al treilea se ocupă cu *Istoria Domnilor Țerei Moldovei* pînă la anul 1795. În fine tomul al patrulea se raportează la *Istoria episcopiei românești din Ardeal*.

Asemenea am aflat în biblioteca episcopiei din Orade și *Dictionarul româno-latin* al lui Samuil Clain din 1801, operă care a dat primul impuls la compunerea și editarea dicționarului de Buda din 1825.

Două manuscrise interesante din punctul de vedere filologic le-am aflat totu în biblioteca dela Orade. Ele conțin discuțiunea ce a urmat la anul 1815 între literații Ion Corneli și Petru Maior cu privire la ortografia română cu litere latine.

Manuscrisul lui Ion Corneli poartă titlul : *Reflexiones circa illa Orthographiae, in conscribendo Dictionario Daco-romano adhibendae puncta, in quibus non convenimus*.

Iar manuscrisul lui Petru Maior e intitulat :

Animadversiones in orthographiam Latino-Valachicam R-mi D. Cornelli.

Manuscrisele acestea, pe lângă valoarea lor științifică, ne fac totu o dată a cunoște principiile filologice ale unui însemnat literat român, Ion Corneli, despre care pînă astăzi șiam numai că colaborase și dînsul la dicționarul de Buda. (15)

Un mare interes istoric ne prezintă *corespondența episcopului*

(14). Singura lucrare meritorie asupra activității literare a lui Sam. Clainu este, pînă astăzi, importanta scriere a d-lui I. C. Bianu, în care se află o mulțime de date pline de interes, atît cu privire la viața cît și la operele acestui literat. Vezi I. C. Bianu, *Vieța și activitatea lui Maniu Samuil Micul alias Clain de Sadu*, București 1876. (*Analele Societății Academice* T. IX pag. 79--109).

(15) Ion Corneli s'a născut la 20 Mai 1757; dînsul fu canonic și mai târziu preposit al capitolului din Orade, și reposă în 3 Septembrie 1848 în etate de 91 ani.

Vulcană cu fabulistulă Dimătrie Cichindeală, în epoca de la 1812-1816.

Scrisorile acestea, în număr de 15 bucăți, ne arată cum acești doi bărbați mari, încă la începutul secolului presentu, lucrau neobosiți, pentru a scôte pe Români ortodoxi din Ungaria de sub potestatea ierarchiei sêrbesci. În altă scrisore din 1816, episcopulă Vulcană comunică lui Cichindeală, că a intervenit la guvernulă din Viena pentru a se rădica interdictulă decretatū asupra fabulelorū sale, pe cari episcopulă sêrbescū din Temișóra le denunțase de contrare constituțiunii imperiului.

IV

În decursulă misiunii mele în Ungaria și Transilvania mi-a succesū să aflu și câte-va *tractate originale* din secolulă alū XVII-lea încheiate între Domniū României și ai Moldovei cu principii Transilvaniei. Așa am găsitū în biblioteca universității din Pesta unū tractatū de alianțā între Radulă Mihnea și principele Transilvaniei Gavrilă Bethlen din anulă 1617; în arhivele Statului din Buda unū tractatū de alianțā între Ionū Michaiū Radu și Georgiū Racoți din anulă 1659, și altū tractatū între Constantinū Basarabū cu principele G. Racoți, fără anū.

Unū documentū importantū pentru istoria Românilorū de peste Carpați l'am aflatū în biblioteca universității din Pesta. Acesta este *Manifestulă de unire ală Mitropoliei din Alba-Iulia*, datū și subsemnatū în sinodulă din 7 Octombree 1698, la olaltă cu *condițiunile unirii*.

Conținutulă acestui actū, de o gravitate atătū de însemnată, rămăsese pînă astăzi cu totul necunoscutū. Nici succesorii episcopului Atanasie, care făcuse unirea, și nici istoricii nu ne spunū, că arū fi veditū vre odată originalulă acestui manifestū. Totū ce poseda istoria pînă astăzi, era numai o traducțiune latină, în care, pe lângă multe neesactități și pe lângă omisiunea condițiunilor de unire, ieșuiții intercalaseră memorabilulă articlu de credință :

Omnia admittentes, profitentes ac credentes, quae illa admittit, profitemur ac credū praesertim vero illa quatuor puncta, in quibus hactenus dis-

sentire videbamur (16)—despre care în textul original românesc nu se face nici o mențiune.

Analizându conținutul acestui document, se constată un adevăr istoric foarte momentos și anume : că în sinodul din 7 octombrie 1698, metropolia română din Alba-Iulia *nu acceptase nici o dogmă catolică*. Mențiune despre punctele dogmatice se face numai în traducțiunea latină, care înse nu e prevădută nici cu subsemnăturile clerului, nici cu sigilul metropoliei.

Acăsta este starea de lucruri ce ne-o presintă manifestul original din 1698 (17).

Nu mai puțin sunt memorabile pentru epoca acăsta :

Scrisoarea lui Teodosie mitropolitul Bucureștilor către Atanasie Episcopul Transilvaniei, prin care îl rógă a se întorce iarăși în sinul bisericii orientale, 1702 ;

Sentința patriarhului Calinic din Constantinople, adresată în formă de pastorală către clericii, preoții, boerii, neguțătorii și cei-lalți creștini ortodoxi din Ardél, prin care afurisesce pe Atanasie pentru trecerea densusului la unire și 'lă destitue din scaunul archieresc, 1702 ;

Jurământul episcopului Atanasie depus în Viena după acceptarea unirii (16 puncte), 1701 ;

Memoriile românului Gavrilă Nagyszegi, scrise în prinsorea sa din Sibii, în cari protesteză în contra presiunii ce se face asupra consciinței poporului român, 1701.

(16) Adică : Admițend, profesând și credend tóte câte dēnsa (biserica catolică) le admite, profeseză și crede, mai cu sēmă înse acele patru puncte, în cari pînă acum se vedea, că nu ne înțelegem. Veđi *Cipariu* : Acte și Fragmente, p. 77.

(17) Documentul acesta l'am aflat în colecțiunea iesuitului G. Hevenesi, care, la olalta cu colegul său L. Baranyi și cardinalul Collonits, înduplecară pe episcopul Atanasie să primescă unirea cu biserica Romei. Dar cum a ajuns și cum a rămas actul acesta în posesiunea lui Hevenesi ? O lumină în privința acestui mister aflăm în Șincai. La anul Croniceii 1711 dinsul, vorbind despre un document al boiarilor din țera Făgărașului, ne spune următoarele : «scrisoarea acăsta, care trebuia să rămână în original în arhivul vlădicesc din Blaj, după rău obiceiul lor o au furat iesuii și o au trimes provincialului lor lui Hevenesi, carele o a legat între scrisorile sale cele multe, cari totu cu răpirea și cu furșagul le au adunat spre marea pagubă multora, dar mai virtos a Ardelenilor.» Hevenesi a reposat la a 1715, așa dar sustragerea se întâmplase în anii cei d'întăiu ai unirii.

V

Din cărțile vechi tipărite, înse necunoscute pînă astăzi, am descoperit în biblioteca colegiului reformatu din Tergulü-Mureşului unu catechismu românescü tipăritu cu litere latine în Alba-Lulia la a. 1648 de preotulü calvinescü Stefanü Fogarasi. Catechismulü are trei titule : ungurescü, românescü, și latinü, din cari celü românescü este în coprinderea următóre :

Catechismus Atsaja ej Atsaja Summa szau Meduha à uluitej si a Kredinciej Christinaszkae kuprinsze en Entreberj , si Reszpunszurj szkurtae; si ku adeveratury den szkriptura szventae enterite. 8° 48 pag.

Asemenea am aflatü în biblioteca contelui Samuilü Teleki din Tergulü-Mureşului o broşură tipărită în Viena cu litere latine de nemuritorulü George Lazărü la a. 1808, avëndü titlulü : *Versury de laude in limba Daco-Romaneaske* la logodirea Prea Eneltzatuluy nostru milostiv imperat Stepen schi Tayke Frantzi. 4° 7 pagine.

Cu acéstă ocasiune împlinescü o plăcută datoriă, Domnule Preşedinte, amintindü aici numele mai multorü onorabile persóne din Ungaria și Transilvania, cari, în semnü de stima ce pórtă pentru Academia română, mi-au oferitü mai multe documente și cărți vechi, rugându-mă să le înaintezü la biroulü societății. Anume :

D-lü Coloman Thály, membrulü Academiei din Pesta, transpune 9 acte diplomatice, scrisorü de ale principilorü români din secolulü alü XVIII-lea, copiate de D-sa din archivele statului și din archiva familiei conte Karolyi.

Prea Sântia Sa d-lü canonicü Paulü Vela din Orade donéză Academiei opera lui Laurențiü Toppeltin : *Origines et occasus Transilvanorum*, 1762.

D-lü Nicolae Corcheşü, maiorü în Câmpeni, ofere unü «Aca-thist» românescü tipăritü de învățatulü Samuilü Clainü cu litere latine în Sibiiü la a. 1801. Carte förte rară și multü căutată, care conține la începutü și unü tractatü de ortografiă română.

Totü d-lü Corcheşü ayu bunătatea a'mi preda trei documente interesante pentru istoria anilorü 1848 și 1849, între cari este

și *Descrierea strălucitei victorie de la Fântânele* ce a fost raportat o Români în 5 iulie 1849 sub conducerea D-sale.

În fine d-lu Ștefanu Căcoveanu din Blăju donează unu exemplar din *Supplex libellus Valachorum Transilvaniae*, 1791.

Aceste sunt pe scurtu, Domnule Președinte, de o parte lucrările de altă parte rezultatele misiunii cu care ați bine voită a mă onora în sesiunea anului 1878.

VI

Nu potu încheia această dare de seamă fără de a mă arăta foarte simțitoru Pré Sânției Sale ilustrulu episcopu Mihaiu Pavelu din Orade, care cu deosebită amabilitate a întimpinatū misiunea Academiei, punendu-mă la dispozițiune tôte manuscrisele și documentele bibliotecii de acolo.

Asemenea sunt profundu recunoscătoru d-lui directoru alu Arhiveloru Statulu Dr. Iuliu Pauler, d-lui Dr. W. Fraknoi, directorul bibliotecii museulu naționalu, d-lui Baronu Döry, d-lui Conte alu națiunii săsesci Fr. Wächter, precum și domniloru Alexandru Szilágyi, Paulu Hunfalvi, Carolu Szabo, I. Csontos, Dr. Thaloczy, Iakab Elek și I. Horvát, — pentru bună voință cu care mi aș înlesnitū scrutarea arhiveloru și biblioteceloru de peste Carpați.

Exprimandū onorabilei Academii în genere și Domniei Vostre, Domnule Președinte, în particularu sentimentele mele de grațitudine pentru mijlocele votate în interesulū acestei misiunii, am onore a înainta aici întregă colecțiunea făcută în timpulū acesta în numărū de 38 volumuri manuscrise, unulū fotografiatū, două tablouri vechi în oleiu, mai multe portrete, deseme și facsimile împreună cu trei copie de pe medalia lui Horia.

Bine-voiți vă rogū, Domnule Președinte, a primi asicurarile respectosei mele stime și devoțiunii.

Nic. Densusianu.

București 16 Martie 1880.

32777/67

DOCUMENTE

La istoria Revoluțiunii lui Horia din a. 1784, colectate de d-lu Nic. Densusianu.*I. Din Arhiva Cancelariei aulice ungaro-transilvane. (1)*

1. Raportul Cancelariei aulice către împăratul Iosif II, pentru remunerarea protopopului Iosif Adamovici din Abrud și a locuitorilor din Lupșa, cari au prinsu pe capitanul resculaților Uibar Ursu. Viena 3 ianuarie 1785.

2. Ordinul Cancelariei aulice către guvernul transilvan pentru remunerarea protopopului I. Adamovici. Viena 17 ianuarie 1785.

3. Consiliul de resbelu din Viena scrie cancelarului Eszterházy că-i va comunica actele soților lui Horia, îndată ce voru sosi din Transilvania. Viena 20 ianuarie 1785.

4. Raportul Locotenentului-colonelu Kray către comanda militară din Alba-Iulia despre prinderea lui Horia și Cloșca. Abrud 31 decembre 1784.

5. Raportul comun al guvernatorului Sam. Bruckenthal și al comandantului Fabris către imp. Iosif II cu privire la măsurile luate pentru liniștirea revoluțiunii. Sibiu 21 decembre 1784.

6. Raportul comun al guvernatorului Sam. Bruckenthal și al comandantului Fabris către imp. Iosif II, despre prinderea lui Horia și Cloșca. Sibiu 4 ianuarie 1785.

7. Biletul Imp. Iosif II către vice-cancelarul Pálffy pentru remunerarea celor ce au prinsu pe Horia și Cloșca. Viena 14 ianuarie 1785.

8. Raportul loc. col. Kray cu detaliurile asupra prinderii lui Horia și Cloșca. Abrud 1 ianuarie 1785.

9. Michaiu Bruckenthal, administratorul comitatului Hunedóra raportază Cancelariei despre românii ce au fostu condamnați în comitatul Hunedorei, precum și despre nobilii uciși acolo. Deva 24 martie 1785.

10. Conspectul prizonierilor cari se aflau în închisorile comitatului Hunedóra pină în 14 martie 1785.

(1) *Cancelaria aulică transilvană*, înființată la a. 1695, a fostu împreună cu cancelaria aulică *ungurească*, în urma decretului imp. Iosif II, din 14 august 1782, purtând de aci înainte numirea comună de Cancelaria regia hungarico-transilvana aulică. Dar unirea acésta nu finu multu, căci la a. 1791 cancelaria Transilvaniei fu iarăși separată de către cea ungară. După închierea pactului dualisticu din 1867 arhivele ambelor cancelarii au fostu aduse din Viena la Buda, unde la oaltă cu arhiva Guvernului din Transilvania, cu arhiva Locotenentului din Buda și cu arhiva Camerei aulice din Viena, se află astăzi toate concentrate sub numirea generală de *Arhiva Statului*.

11. Lista indiviđiloru uciși de către resculații români din comitatul Hunedorei și alu Zarandulu în luna lui novembree 1784.
12. Raportulu comunu alu guvernatorulu Sam. Bruckenthal și alu generalulu Fabris către Impăratulu Iosifü II, despre disolvarea tabereloru române. Sibiuü 24 decembree 1784.
13. Relațiunea vice-comitelu Beöty din comitatulu Bihorulu cu privire la fuga lui Horia. Orade 26 decembree 1784.
14. Raportulu contelu Antoniu Jankovits către Imp. Iosifü II despre măsurile luate în comitatulu Aradulu pentru liniștirea româniloru. Deva 23 decembree 1784.
15. Raportulu Contelu A. Jankovits către Imp. Iosifü II despre prinderea lui Horia, Cloșca și Crișanu, și despre plângerile româniloru în contra exceseloru nobilimii. Alba-Iulia 2 februarie 1785.
16. Raportulu maiorulu Pükler despre prinderea căpitanulu George Crișanu. Abrudü 30 ianuarie 1785.
17. Biletulu Imp. Iosifü II, către vice-cancelarulü Pálffy cu privire la procesulu lui Horia și alu soșiloru săi. Viena 12 februarie 1785.
18. Cancelaria aulică către Imp. Iosifü II totü cu privire la procesulu lui Horia și resoluțiunea monarchulu. Viena 14 februarie 1785.
19. Impăratulu Iosifü către vice-cancelarulü Pálffy despre mortalitatea ce a eruptü în sinulu comisuniü Jankoviciane. Viena 28 februarie 1785.
20. Ordinulu Cancelariei aulice către guvernulu transilvanü pentru publicarea urbariulu. Viena 7 martie 1785.
21. Raportulu guvernatorulu Sam. Bruckenthal către Impăratulu Iosifü II, despre luptele armatei cu resculații în timpulü de la 29 pină la 31 novembree 1784. Sibiuü 16 decembree 1784.
22. Raportulu comisarulu Michaiü Bruckenthal către cancelaria aulică despre continuarea investigațiunii Jankoviciane. Deva 24 martie 1785.
23. Extrasü din biletulu Impăratulu Iosifü către contele A. Jankovits, ca să incredințeze lui Michaiü Bruckenthal continuarea investigațiunii.
24. Ordinulu Consiliulu de resbelü în privința colecteloru de bani ce s'ar fi făcutü în favorulu lui Horia în comitatulu Cetățü-de-baltă și alu Făgărașulu. Viena 20 ianuarie 1785.
25. Cestiunea păduriloru devastate în decursulu revoluțiunii.
26. Cancelarulü Eszterházy către Imp. Iosifü II despre fuga lui Horia și resoluțiunea monarchulu. Viena 2 ianuarie 1785.
27. Comisarulu Michaiü Bruckenthal către cancelarulü Eszterházy cu privire

la despăgubirea nobililor ce au suferit din cauza revoluțiunii. Deva 24 martie 1785.

28. Ordinul comisarului Michaiu Bruckenthal către funcționarii comitatelor, ca să nu facă excese cu adunarea obiectelor ce le-au luat rescuțați de la nobili.

29. Impăratul Iosif comunică vice-cancelarului Pálffy ordinele ce le-a adresat guvernatorului Bruckenthal și comisarului A. Jankovits în 7 februarie 1785.

30. Ordinul împăratului Iosif către contele Jankovits cu privire la procesul lui Horia și la regularea urbarială din comitatul Hunedorei și al Zandrului. Viena 7 februarie 1785.

31. Ordinul Imp. Iosif către guvernatorul Sam. Bruckenthal cu privire la remunerarea lui Popa Moise și a țăranilor cari au prinsu pe George Crișan. Viena 7 februarie 1785.

32. Raportul Contelui A. Jankovits către cancelaria aulică despre instrucțiunile date succesorului său Michaiu Bruckenthal. Pesta 2 mai 1785.

33. Instrucțiunile date lui Michaiu Bruckenthal de către contele A. Jankovits, 31 martie 1785.

34. Descrierea solemnității arangiate în Slatna la 5 februarie 1785, pentru premiarea celor ce au prinsu pe Horia, Cloșca și Uibar Ursu. Anexă la raportul menționat mai în jos.

35. Raportul comisarului Michaiu Bruckenthal către guvernul transilvan, cu privire la solemnitatea din Slatna. Alba Julia 7 februarie 1785.

36. Raportul guvernului transilvan către împăratul Iosif II despre împărțirea premiilor. Sibiu 10 februarie 1785.

37. Cancelaria aulică către Imp. Iosif II pentru premiarea celor ce au prinsu pe căpitanul Uibar Ursu, și rezoluțiunea monarchului. 4 decembrie 1784.

38. Impăratul Iosif comunică cancelarului Eszterházy ordinele adresate către contele Nitzky, președintele locotenenței din Buda, și către guvernatorul Sam. Bruckenthal din Sibiu. Viena 15 noiembrie 1784.

39. Imp. Iosif II ordonă guvernatorului Bruckenthal să aplice procedura sumară (jus statarium) în contra agitatorilor și pune un premiu de 300 galbeni pentru cei cari voru prinde pe căpitanii rescuțaților. Viena 15 noiembrie 1784.

40. Ordinul Impăratului Iosif II către comandantul Preiss, ca să procedă în contra rescuțaților cu toată serioșitatea. Viena 15 noiembrie 1784.

41. Ordinul Imp. Iosif II către comandantul din Buda baronul Schakmin,

pentru a trimite in contra resculajilor armată ce va fi necesară. Viena 15 novembre 1785.

42. Consiliul de rebelu scrie comandantulu Preiss, că împăratulu desaprobuă conduita sa cu privire la conscripțiunea militară și la întârziarea ce a pus'o în executarea măsurilor militare. Viena 19 novembre 1784.

43. Comisarulu Michaiu Bruchenthal raportéază cancelariei aulice că contele A. Jankovits a luatü cu sine toate actele comisunii și îi este imposibilü de a continua investigatiunea. Deva 24 aprilie 1785.

44. Relațiunea vice-confelului din Aiudü Alexiu Szentpáli despre sórta unui detașamentü militarü la Remeși. 25 novembre 1784.

45. Subprefectulu Efraimü Enyedi relatéază că românii resculaji voescü să atace Abrudulü a doua órá, și că în comunele Lupșa și După-pietrá se lucră incontinuu la lăncei. Slatna 25 novembre 1784.

46. Scrisórea lui Franciscü Domokos către unü prelatü (numele lipsesca) cu privire la unele evenimente din Zarandü, Deva și Hațegü. Deva 18 novembre 1784.

47. Subprefectulu Ionü Boros raportéază despre o întâlnire cu resculaji la comuna Salciua de josü. Turda 21 novembre 1784.

48. Vice-comitele Ladislau Ballo raportéază că densusü, la o laltă cu vre o 150 nobili înarmați, a avutü intențiune să mérgă asupra românilorü în munți, dar armata imperială nu a voitü să îi însoțescă. Ighiu 21 novembre 1784.

49. Ordinulü guvernului transilvanü către comitate cum să procéda cu rebelii prisionieri. Sibiuü 15 novembre 1784.

50. Subprefectulu Efraimü Enyedi scrie vice-comitelui din Aiudü cum sunt organizate și împărțite taberele române. Slatna 17 novembre 1784.

51. Alexandru Szánto scrie prefectulu din Clujü, că unü locitorü din comuna Rodna a călătoritü de curéndü în taberile resculajilorü. Ludoșü 9 novembre 1784.

52. Petițiunea Tablei regesci și a Magnațilorü refugiați în Tirgulü-Mureșuluı către guvernulü transilvanü pentru apărarea nobilimii și stirpirea resculajilorü. Tirgulü-Mureșuluı 24 novembre 1784.

53. Petițiunea Scaunuluı (districtuluı) Mureșü și a Comitatuluı Cetățü-de-baltă către cancelaria aulică, ca Impăratulu să dea ordine energice pentru apărarea nobilimii. Tirgulü-Mureșuluı 1 decembre 1784.

54. Comitatuluı Hunedórei cere de la contele A. Jankovits să-i trimită procesele investigate de densusü. Deva 26 februarie 1785.

55. Contele A. Jankovits răspunde comitatuluı Hunedóra că i-a comunicatü în extrasü totü ce a cređutü necesariü. Temišóra 16 martie 1785.

56. Petițiunea Tablei regesci din Tîrgul-Mureșului către cancelarul Eszterházy, ca dînsul, în numele patriei și al națiunii ungurese, să rîde pe împăratul Iosif al I-lea să acorde patronare și ajutor. Tîrgul-Mureșului 19 novembre 1785.
57. Petițiunea Tablei regesci și a magnaților refuzată în Tîrgul-Mureșului pentru a se permite nobilimii ungurese, ca la o dată cu armata se sufîce revoluțiunea. Tîrgul-Mureșului 19 novembre 1784.
58. Împăratul Iosif al II-lea invită pe cancelarul Eszterházy a trîmite contelui Jankovits plînsorile românilor din domeniul Slatnei d'împreună cu proiectele pentru regularea urbarială a Transilvaniei. Viena 27 novembre 1784.
59. Biletul împăratului Iosif al II-lea către contele A. Jankovits prin care îl informază despre cauzele revoluțiunii române. Viena 27 novembre 1784.
60. Propunerile cancelariei aulice pentru liniștirea definitivă a românilor și decisiunea monarhului: 12 puncte. Viena 28 novembre 1784.
61. Cancelarul Eszterházy scrie contelui Jankovits, că plînsorile din domeniul Slatnei, la cari se provocă biletul împăratului, i se vor trîmite cît mai curînd. Viena 27 novembre 1784.
62. Raportul contelui A. Jankovits către cancelarul Eszterházy despre activitatea sa în Ungaria pînă în ziua de 2 decembrie 1784.
63. Sublocotenentul Teleky raportază căpitanului său despre rescuții din comuna Iia și cere ajutor în contra lor. Dobra 29 novembre 1784.
64. Căpitanul Moesáry raportază, că pandurii din comitatul Aradului maltratează pe românii din Covasdia. Radna 29 novembre 1784.
65. Căpitanul Baron Verner raportază, că primarul și preotul din comuna Zamă au publicat poporului nise ordine sosite de la Horia. Radna 1 decembrie 1784.
66. Măsurile ordonate de Contele A. Jankovits în urma raportului despre maltratările românilor din Covasdia. Arad 29 novembre 1784.
67. Generalul Koppenzoller scrie Contelui A. Jankovits, cu privire la ajutorul trimis sublocotenentului Teleky în Dobra. Temișóra 2 decembrie 1784.
68. Guvernatorul Sam. Bruckenthal raportază monarhului Iosif al II-lea despre prizonierii români decapitați la Deva. Sibiu 30 novembre 1784.
69. Guvernatorul Sam. Bruckenthal raportază împăratului Iosif al II-lea, că a suspendat procedura sumară în contra prizonierilor români. Sibiu 29 novembre 1784.
70. Baronul Ionu Bornemisza scrie guvernatorului Sam. Bruckenthal că rescuții i-au devastat toate domeniile din comunele Iia, Rapolt, Geșagi, Sânta-Maria și Simeria. Deva 1 decembrie 1784.

71. Vice-cancelarul Pálffy către Impăratul Iosif II cu privire la regularea urbarială din munții Abrudului. Viena 8 august 1785.

72. Ordinul Impăratului Iosif II către Cancelaria aulică în chestiunea regulării urbariale din munții Abrudului și a funcționarilor ce jăfuiesc poporul. Viena 8 august 1785.

73. Sergentul Hirsch raportează că dânsul a cercutat acasă pe Petru Nicula, Simion Trifă și pe Nicula Todea dar fără rezultat. Câmpeni 26 iulie 1785.

74. Diploma prin care se declară de țărani liberi, iobagii cari au prins pe Horia și Cloșca. Slatina 5 februarie 1785.

75. Cancelarul Eszterházy consiliază pe Impăratul Iosif II a procedea în contra reșculților cu măsuri militare dar nu cu amnestia. Viena 4 decembrie 1784.

76. Raportul comisarului Michai Bruckenthal către Cancelaria aulică despre asuprirea locuitorilor din munții Abrudului. Sibiu 17 august 1785.

77. Cancelaria aulică transpune camerei aulice montanistice raportul lui Michai Bruckenthal, cerându totu o dată și opiniunea sa. Viena 1 septembrie 1785.

78. Vice-cancelarul Pálffy raportează monarhului, că 5 locuitori din Alba, plecându la Viena, au rostit în Beiuș nise cuvântări suspecte, și rezoluțiunea monarhului. Viena 2 august 1785.

79. Relațiunea lui Alexiu Inceze despre cuvintele ce le-au rostit locuitorii din Alba, cari au plecat la Viena, anume Petru Nicula, Simion Trifă și Nichita Todea. Câmpeni 21 iulie 1785.

80. Comisarul Michai Bruckenthal raportează Vice-cancelarului, că a scris comitatului Bihor să prindă pe deputații din Alba. Slatina 23 iulie 1785.

81. Conte Antoniu Jankovits înainteză monarhului Iosif II câte-va acte ce se raporta la plânsorile românilor reșculți. Viena 16 mai 1785.

82. Funcționarii cancelariei aulice Fabian și Csüdör raportează, că dinșii au frânt sigilele de pe lada în care se aflau actele contelui Jankovits, dar nu au aflat între ele nici un dosar cu privire la plânsorile românilor din munții Abrudului. Viena 19 aprilie 1786.

83. Cancelaria aulică scrie guvernului transilvan cu privire la despăgubirea arândașilor armeni în urma tumultului din 1782. Viena 31 iulie 1786.

84. Guvernul transilvan înainteză monarhului Iosif II noua cercetare făcută cu privire la pagubele ce le-au suferit arândașii armeni prin tumultul din 1782. Sibiu 11 iulie 1786.

85. Conte Pálffy raportează împăratului despre cercetarea făcută asupra

plânsoriloră ce le-au înaintatâ românii la tronul înainte de revoluțiune și de-cisiunea monarhului. Viena 23 februarie 1786.

86. Cancelaria aulică raportéză monarhului, că a cerutâ de la guvernulâ Transilvaniei săi trâmîtă scrisorile lui Horia cari s'au aflatâ la Nicula Cristea. Viena 24 maiu 1785.

87. Raportulâ guvernului trânsilvanu cãtre împãratulâ Iosifü totü în cestiunea acestorü scrisori. Sibiuü 2 augustü 1785.

88. Cancelarulü Eszterházy descopere împãratulü temerea, că revoluțiunea romanã nu se va linisei. Viena 10 decembre 1784.

89. Prefectulü Hunedorei, baronulü Bornemisza, înscuîntéză că în comitatulü Zarandului revoluțiunea a eruptü din nou. Deva 1 decembre 1784.

90. Locotenentulü Siményi relatéză că armata imperialã, în urma unei lupte ce a avutâ cu resculatüi apröpe de comuna Bradü, a trebuitü să se retragã la Halmagiu. Bradü 29 novembre 1784.

91. Cancelaria aulică ordonã guvernului trânsilvanu, că pinã se vorü decide plânsorile, ce le au înaintatâ românii din domeniulü Slatnei la împãratulü, să nu se execute nici o sentințã de mörte asupra lorü. Viena 21 maiu 1783.

92. Referatulü lui I. Meliesi cãtre cancelaria aulică despre petițiunea romanilorü la împãratulü din a. 1783. No 638.

93. Petițiunea romanilorü din domeniulü Slatnei înaintatã împãratulü Iosifü cu privire la abuserile funcționarilorü. Viena 18 martie 1784.

94. Ordinulü cancelariei aulice cãtre guvernulü trânsilvanu în urma petițiunii din 18 martie 1784. Viena 13 aprilie 1784.

95. Raportulü cancelariei aulice cãtre împãratulü Iosifü II asupra petițiunii romanilorü din a. 1782. Viena 19 aprilie 1782.

96. Ordinulü cancelariei aulice cãtre guvernulü trânsilvanu în urma petițiunii din a. 1782. Viena 24 aprilie 1782.

97. Petițiunea romanilorü din domeniulü Slatnei cãtre Imp. Iosifü II cu privire la asupririle și störckerile funcționarilorü. 16 aprilie 1782.

98. Consiliulü de resbelü propune împãratulü Iosifü unü premiü de 100 galbeni pentru acela, care va prinde pe Salis, și resoluțiunea împãratulü. Viena 10 septembre 1784.

99. Cancelaria aulică serie guvernului trânsilvanu, că primarii din munții Abrudului cari vorü încasa impositelile la timpü să fiã scutiți de contribuțiunii. Viena 26 iunie 1782.

100. Preoții romani din munții Abrudului se plângü la împãratulü, că deși sunt necesitâi a se hrãni cu cultura pãmântului totuși funcționarii cerü și de la ei,

ea de la alți iobagi, se facă robote și să plătească taxe. Referat. Viena 24 aprilie 1782.

101. Contele A. Jankovits raportează împăratului Iosif, că revoluțiunea română s'a liniștit și numai comuna Gura-Arădu, unde se dice că s'a re-trasă Horia, nu s'a supus încă. Deva 26 decembre 1784.

102. Canceleria aulică comunică contelui A. Jankovits re-oluțiunea împăratului cu privire la interpretulă comisiunii pentru limba română. Viena 9 ianuarie 1785.

103. Cancelarul Eszterházy propune monarhului că postulul lui Jankovits din Banat să rămână neocupat, de ore-ce după asigurările venite de la dănsul, activitatea sa în Transilvania se va termina în curând. Viena 30 decembre, 1784.

104. Consiliul de rebelă comunică cancelariei că în 17, 18 și 19 februarie 1786 au fost transferați în Banat 122 români, iar guvernul transilvan le va trimite acolo familiile și averea. Viena 15 martie 1786.

105. Lista unor țărani din comitatul Albei-de-jos și al Hunedorei cari au fost transferați în Banat. F. d.

106. Consiliul de rebelă comunică cancelariei aulice lista de sus. Viena 29 martie 1786.

107. Consiliul de rebelă comunică cancelariei, că dintre țărani osândiți la transferare au sosit în Banat 137 familii. Viena 29 aprilie 1786.

108. Cancelaria aulică ordonă guvernului transilvan să trimită în Banat cât mai curând averea celor 137 familii. Viena 8 mai 1786.

109. Consiliul de rebelă scrie cancelariei că la rugarea guvernului transilvan s'au trimis în Banat și unii țărani, ce nu erau osândiți la transferare. Viena 3 mai 1786.

110. Cancelaria aulică reprobă conduita guvernului transilvan, fiind că a trimis în Banat și indiviți ce nu erau condamnați la transferare. Viena 15 mai 1786.

111. Lista țăranilor transferați în Banat în contra ordinului împăresc între cari este și Ionu fiul lui Horia cu soția sa.

112. Împăratul Iosif II arată cancelarului Pálffy adânce sa mâhnire, că în contra ordinului dat s'au transferat în Banat peste 160 familii române și transferarea curge mereu. Seghedin 10 iulie 1786.

113. Guvernul transilvan raportează monarhului, că a suspendat transferarea românilor în Banat. Sibiu 1 august 1786.

114. Ordinul consiliului de rebeliune către comandele militare din Transilvania și Banat cu privire la transferarea românilor. Viena 30 octombrie 1785.
115. Impăratul Iosif II ordonă că resculații osândiți pentru acte de violență să fie transferați în Banat cu totă averea lor. Viena 12 octombrie 1785.
116. Impăratul Iosif amintescă cancelariei să nu se facă abuz cu ordinul de transferare. F. d.
117. Locotenenta din Buda raportează monarhului că în comitatul Bihorului au fost arestați trei preoți români, din cauză că publicase poporului, că în viitorii fie care va fi soldat. Buda 2 decembrie 1784.
118. Impăratul Iosif ordonă a se pune în libertate cei trei preoți arestați. F. d. 1784.
119. (Inquisitio Zalathnensis). Investigațiunea făcută la anul 1783 asupra plânsorilor ce le înaintase românii din munții Abrudului în anul 1780, 1781, 1782 și 1783. Extrasă făcută de cancelaria aulică, 115 pagini. Viena 3 aprilie 1784.
120. Impăratul Iosif serie contelui Eszterházy, că un individ cu numele Michaiu Poperski călătorește prin Ungaria cu scopul de a angaja omeni pentru serviciu militar străin, și îl ordonă, că la întâmplare dacă Michaiu Poperski ar încerca așa ceva să se aresteze imediat. Viena 23 octombrie 1784.
121. Descrierea persoanei lui Michaiu Poperski comunicată de Impăratul Iosif cancelarului Eszterházy.
122. Guvernatorul San. Bruckenthal raportează Impăratului Iosif că Michaiu Poperski a sosit în Transilvania și a declarat, că dânsul voese a se întorce în patria sa în România. Sibiu 27 noiembrie 1784.
123. Conte Sig. Kornis prefectul Solnocului-de-mijloc serie guvernului transilvană că Michaiu Poperski sau Popeskoul are pasporți de locotenent de la Catarina Impărătesa Rusiei și a declarat că dânsul voese a se întorce la Bucuresci. Sz. Csech 12 noiembrie 1784.
124. Impăratul Iosif serie cancelarului Pálffy, că Poperski este un om foarte periculos și dacă se va întorce iarăși în Transilvania să-l aresteze și trimită la Viena. Viena 14 ianuarie 1785.
125. Consiliul de rebeliune ordonă comandei din Sibiu să prindă pe Poperski sau Popeskul, dacă se va întorce în Transilvania. Viena 14 ianuarie 1785.
126. Conte Adam Teleki raportează guvernului, că Poperski este de naționalitate română din Iași cu numele Popeskul, că dânsul vorbește fluent mai multe limbi, că a călătorit prin mai multe țări, și neaflându-l într-un mic suspect, l-a trimis pînă la Macod cu să treacă în Moldova. Dej 7 februarie 1785.

127. Decisiunea Impăratului Iosif II cu privire la arenda cărcimăritului din domeniul Slatnoi. Viena 29 septembrie 1785.

128. Decisiunea Impăratului Iosif II în chestiunea asupririi țeranilor din munții Abrudului. Viena 10 noiembrie 1785.

129. Cancelaria aulică invită pe guvernul transilvană să rezolve unele plânsori încă nedecise ale românilor. Viena 22 iunie 1786.

130. Cancelarul Pálffy cere autorisarea monarhului, ca să deschidă lățile în care se afla actele contelui Jankovits, și rezoluțiunea monarhului. Viena 23 martie 1786.

131. Cancelaria aulică ordonă guvernului transilvană să trimită contelui A. Jankovits raportul oculistului Molnár, care conține cele mai însemnate plângeri a le națiunii române. Viena 9 decembrie 1784.

132. Petițiunea ce aș înaintat-o prefectului Bornemisza nobilul refugiați în Hațegă. Hațegă 21 noiembrie 1784.

133. Raportul guvernului transilvană către Impăratul despre cursul revoluțiunii române. Sibiu 25 noiembrie 1784.

134. Rescriptul Impăratului Iosif II, în care recunoște de fundate plânsurile românilor din munți Abrudului. Viena 11 mai 1786.

135. Raportul oculistului Molnár despre misiunea sa la românii revoltați în Zarandă. Bradu 17 noiembrie 1784.

136. Lista comunelor din comitatul Hunedorei în care s'au confiscat și arsă averile nobililor, 1784.

137. Danielu Fabianu petiționează la guvernul transilvană să ia măsuri ca sora sa, care se află în captivitate la românii din Zarandă, să fiă pusă în libertate. Sebeș 22 noiembrie 1784.

138. Impăratul Iosif II invită pe cancelarul Eszterházy, ca să trimită contelui A. Jankovits raportul oculistului Molnár despre misiunea sa în Zarandă. Viena 8 decembrie 1784.

II. Din Archiva Comisiunii Jankoviciane. (1)

139. Subprefectul G. Polgár scrie că, după cum l'a relatat Carolu Bisztrai din Ilia, românii din Zarandă s'au revoltat sub conducerea lui Horie și a unui tineru îmbrăcatu în veșminte nemțose. Lugoj 8 noiembrie 1784.

(1) Contele Antoniu Jankovits, însărcinat de Impăratul Iosif II, cu cercetarea cauzelor revoluțiunii române, după liniștirea Transilvaniei se întorse la Viena. Cu această ocaziune dănsul depuse actele comisiunii în Archiva cancelăriei aulice închise în două lăți sigilate. În a 1786 cancelarul Pálffy, ceru de la Imp. Iosif II permisiunea să deschidă lățile contelui

140. Antonu Iosifü Bartes, administratorulü postelorü din Sibiiü, comunică declarațiunea ce au făcut'o nisce români din Banatü către conductorulü posteii Antoniu Schmidt. Sibiiü 9 novembre 1784.
141. Oficiulü cameralü din Lipova insciintöză, că resculațiü din Transilvania au pătrunsü in Ungaria și au arsü töte satele pină la Totvaradia. Lipova 8 novembre 1784.
142. Conte A. Jankovits raportöză Cancelariei, că a scrisü comitatului Carasü să ia mäsuri, că revoluțiunea să nu pătrundă și acolo. Timișora 9 novembre 1784.
143. Administratorulü vicecomitelü Andreiü Forrai relatöză că resculațiü au arsü satete Zamü și Petrișü.
144. Iosifü Szalay insciintöză, că resculațiü au arsü satele Petrișü, Ilteu, Tocü și Soborșinu. Capalnas 7 novembre 1781.
145. Conte A. Jankovits raportöză cancelariei, că revoluțiunea română a pătrunsü și in comitatulü Aradului, și că dënsulü a scrisü comandantului militarü din Aradü să ia mäsuri in contra resculațiilor. F. I. 10 novembre 1784.
146. Subprefectulü Adamü Deseö relatöză, că resculațiü au arsü satulü Căpruța și arü fi declaratü, că in Banatü nu vorü încerca nimicü. Neudorf 9 novembre 1784.
147. Conte A. Jankovits serie lui Ign. Madarász, vicecomitelü din Lugojü, că a făcutü dispozițiunii ca resculațiü să nu trecă in Banatulü temișanü. Temișora 11 novembre 1784.
148. Episcopulü Popovicü din Verșetü serie contelui A. Jankovits, că a ordonatü preoțilorü din Banatü să stărue ca poporulü de acolo să rămână liniștitü. Verșetü 10 novembre 1784.
149. Oficiulü cameralü din Lipova insciintöză, că resculațiü au arsü töte curțile nobilitare pină la comuna Peșova, că astăzi in 9 novembre dupe 12 ore s'a vëdütü fumü și la comuna Otvoșü, iar pe când serie rindurile aceste clopotele din Radna dau signalulü de alarmü. Lipova 9 novembre 1784.
150. Oficiulü cameralü din Lipova insciintöză că resculațiü au pătrunsü in comitatulü Aradului pină lingă Șoimușü, și comuna Radna s'a pusü in stare de apărare. Lipova 10 novembre 1784.
151. Vicecomitele din Aradü, Andreiü Forrai, relatöză că resculațiü au arsü

Jankovits, sub motivulü că ar avë să caute între chărțile comisiunii niște acte privitoare la românii din munții Abrudului. De atunci și pină astăzi actele comisiunii Jankoviciane au ramasü totü in archiva cancelariei aulice scöse din Iăși și legate in mai multe fascicule ce pörtă de asupra inscripțiunea : *Hora & Klossa*.

curțile nobilitare din Zamă, Petrișu, Tocă și castelul său din comuna Soborșin. Arad 9 novembre 1784.

152. Contele Jankovits scrie cancelarului, că s'au trimis la Cosova și Lipova două companii din garnisona Temișorei ca să păzescă țărmurul stâng al Mureșului. Temișora 11 novembre 1784.

153. Sigismund Lovasz scrie contelui A. Jankovits, că nobilii și cetățenii din Arad, consternați de revoluțiunea română, s'au retras în castelul de acolo. Aradul-noi 11 novembre 1784.

154. Episcopul Popovici din Verșețu înștiințează pe contele Jankovits, că a ordonat protopopilor din ținutul Caransebeșului și al Lugoșului să îngrijescă ca poporul de acolo să rămână liniștit. Verșețu 11 novembre 1784.

155. Tabloul satelor din comitatul Aradului și din frontiera Transilvaniei în cari resculații au ars curțile și castelele nobilitare.

156. Contele Cristofor Nitzky, președintele Locotenentei din Buda, scrie contelui Jankovits, că generalul Koppenzoller a priimit ordin să ia măsuri ca turburările să nu se estindă și în Ungaria. Buda 12 novembre 1784.

157. Căpitanul armatei imperiale Festenberg relatează, că conducătorii resculațiilor români ar fi Salis, Sofronia și Horia din preună cu trei feciori ai săi. Radna 13 novembre 1784.

158. O relațiune despre faptele revoluționarilor în Câmpeni, Tătăresci și Zamă.

159. Contele A. Jankovits scrie cancelarului, că resculații au atacat și satele Galsa și Pancota din comitatul Aradului. Temișora 19 novembre 1784.

160. Contele A. Jankovits trimite comitatului Arad punctele asupra cărora să se facă interogator cu prizonierii români. Temișora 18 novembre 1784.

161. Subprefectul Adam Deseo relatează, că Forrai cel tineru percurge satele cu pandurii comitatului și maltratează pe țărani români în modul cel mai crudel. Lipova 17 novembre 1784.

162. Contele A. Jankovits provoca pe vicecomitele Andreiu Forrai să dea ordin ca notarul Forrai să se abțină de la astu-felu de acte violente. Temișora 19 novembre 1784.

163. Contele A. Jankovits scrie episcopului Petrovici din Arad, că doi preoți români ar fi încercat să convertescă la religiunea ortodoxă pe reformații din comuna Sebeș. Temișora 30 novembre.

164. Lista edificiilor incendiate în comitatul Aradului.

165. Căpitanul Werner din armata imperială, raportază că i-a succes a

prinde pe căpitanul resculaților Ribița, după ce a fost mai întâi rănit. Radna 20 novembre 1784.

166. Căpitanul Werner însciințeză, că între comitatul Aradului și alu Bihorului s'a trasu unu cordonu militaru.

167. Căpitanul Schirnding din armata imperială, raporteză că soldații au prinsu 16 resculați și că banii din casieriele publice s'au trâmisiu la casieria centrală din Temișóra. Valea mare 16 novembre 1784.

168. Conte A. Jankovits scrie locotenentei din Buda, că s'au arestatu duo preoți din ținutul Butinului, cari voiau să convertescă pe reformații din Sebeșu la religiunea ortodoxă. Temișóra 22 novembre 1784.

169. Conte A. Jankovits însciințeză pe cancelarul Eszterházi, că a scrisu comitatului Aradū să nu execute sentințele de mörte asupra prizonierilor români pînă va sosi densusu acolo. Temișóra 26 novembre 1784.

170. Decretul Impăratului Iosifū II prin care numesce pe contele A. Jankovits de comisarū regescū pentru cercetarea cauzelor revoluțiunii române. Viena 19 novembre 1784.

171. Cancelarul aulicū comunică guvernului transilvanū că monarchulū a ordonatū suspendarea procedurii sumare față cu prizonierii români. Viena 20 novembre 1784.

172. Andreiū Forrai vice-comitele Aradului respunde contelui A. Jankovits, că a datū ordinu fiului său să fie mai moderatū cu resculații. Aradū 21 novembre 1784.

173. Căpitanul Werner din armata imperială relatéză, că Ribița căpitanul resculaților a fostu prinsu în satul Zarvin prin trădarea unor țeranī de acolo. Radna 22 novembre 1784.

174. Comitatul Aradului scrie contelui A. Jankovits, că dorește să vină acolo, de ore ce crede că densusu va face o justiție vindicativă și nu va patrona pe criminali. Aradū 25 novembre 1784.

175. Andreiū Forrai vice-comitele Aradului scrie contelui A. Jankovits, că prizonierii de acolo fiindu toți corifeii, densusu, în conformitate cu decretul monarchului, trebuie săi osindescă pe toți la mörte și din această cauză nu pöte satisface ordinelorū sale. Aradū 25 novembre 1784.

176. Conte Jankovits «In Numele Regelui» provöcă pe Andreiū Forrai să nu execute vre-o pedepsă de mörte asupra captivilorū pînă va sosi densusu acolo. Temișóra 26 novembre 1789.

177. Căpitanul Schirnding, din armata imperială raportéză, că duo nobili, a-

nume Forrai și Edelsbacher, au sosit la Soborșin cu 12 țărani legați, între cari se afla și căpitanul Ribita. Valea mare 22 novembre 1784.

178. Sub-prefectul Adam Deseö comunică faima ce s'a răspândit, că Iuliu Salis ar fi prins în Transilvania. Lipova 26 novembre 1784.

179. Căpitanul Schirnding raportează, că țărani din satul Allgerst au alungat de acolo pe nobilul Edelsbacher. Soborșin 25 novembre 1784.

180. Alexiu Nopcia, vice-comitele Hunedorei, comunică locotenentului Eperiesy sciințele ce le are comitatul despre adunarea românilor de la Mestécăn. Deva 23 novembre 1784.

181. Conte A. Jankovits scrie cancelarului, că în Banatul temeșan domnesce liniște neturburată. Temișora 29 novembre 1784.

182. Comitatul Hunedorei cere de la contele A. Jankovits să mijlocască a se trămite acolo mai multă armată, ca nu cum-va la primă-veră să năvălescă pentru pradă și locuitorii din țera românească. Deva 26 novembre 1784.

183. Nobilii din Zarand petiționază la prefectul Bornemisza să intrevină la guvern, ca soțiile și copiii lor să se libereze din captivitatea românilor F. I. 25 novembre 1784.

184. Comitatul Temișorei scrie guvernului transilvan, că a luat măsură ca revoluțiunea să nu trecă și la denses. Temișora 16 novembre 1784.

185. Comitatul Temișorei scrie contelui A. Jankovits, că a interzis oric-ce adunări țeranilor de acolo. Temișora 16 novembre 1784.

186. Generalul Papilla scrie contelui A. Jankovits, că în 28 novembre va sosi la Temișora pentru a pleca de aci la olaltă în Transilvania. Biserica-albă 27 novembre 1784.

187. Episcopul P. Petrovici din Arad contestă că protopopul Atanasie Roșu și preotul Nicolae Popovici s'ar fi încercat să convertescă la ortodoxia pe reformatii din Sebeș și cere eliberarea lor din închisore. Arad 23 novembre 1784.

188. Conte A. Jankovits scrie vice-comitelui din Caraș, că din relatarile primite se vede că poporul din ținutul Oraviței și al Sascei ar incepe a se mișca. Temișora 30 novembre 1784.

189. Conte A. Jankovits scrie locotenentei din Buda, că a sosit în Arad la olaltă cu generalul Papilla și după ce va termina investigațiunea de aci va pleca apoi la Deva. Aradul vechiu 2 decembre 1784.

190. Armeanul Ionu Biro se plânge la contele A. Jankovits, că venind cu marfă dela Viena au confiscat o resculati din Zamu, făcându-i o pagubă de 13,000 fl. Aradul vechiu 2 decembre 1784.

191. Conte A. Jankovits cere de la comitatul Aradului să desemneze un funcționar, care la o altă cu protopopul Aradului și cu un ofițer din armata imperială, să îndemne poporul a se întorce acasă. Aradul vechi 2 decembrie 1784.

192. Armeanul Alexandru Cristof se plânge la contele Jankovits, că pe când ardea Soborșinul dinsul trecea pe acolo cu carul cu caii proprii și cu 12 măști de pește sărat, dar l-au prins resculații și i-au luat carul cu pește. Arad 5 decembrie 1784.

193. Lista edificiilor prădate și incendiate în comitatul Aradului, în zilele de 6, 7, 8, 9 și 10 noiembrie 1784.

194. Căpitanul din armata imperială Mocsári raportează, că în 5 decembrie sergentul Bubna a prins pe căpitanul resculaților Ionu Lucaci, încreștutul lui Horia. Soborșin 6 decembrie 1784.

195. Raportul comisiunii mixte din comitatul Aradului despre activitatea sa pentru liniștirea românilor. Arad 8 decembrie 1784.

196. Lista edificiilor devastate în comitatul Aradului pe timpul revoluției.

197. Un raport comunicat de generalul Koppenzoller despre o împăcuire încheiată între armata imperială cu resculații din Zarand în 29 noiembrie 1784.

198. Sentința tablei (1) din Arad, prin care condamnă pe 42 prizonieri la diferite pedepse de moarte, pe toți cei-lalți locuitori resculați la pedepsa de baston, iar pe prunci la pedepsa de vergi. Arad 25 noiembrie 1784.

199. Lista celor mai însemnați rebeli din comitatul Aradului, compusă de comisiunea mixtă și prezentată adunării comitatului în 21 noiembrie 1784.

200. Ionu Aron de Bistra, fostu căpitan în armata imperială, cere de la contele A. Jankovits să denumescă o comisiune pentru investigarea cauzelor tumultului din 1782. F. d.

201. Cancelarul Eszterházy scrie contelui A. Jankovits, că dorința Impăratului este ca dinsul să plece imediat la Deva, Hunedóra și Aiud, unde sunt închiși mai mulți prizonieri români, de aci apoi să treacă la Slatna pentru a investiga plânsurile românilor din munții Abrudului. Viena 29 noiembrie 1784.

202. Conspectul actelor privitoare la românii din munții Abrudului, pe cari le-a transpus cancelaria contelui Antoniu Jankovits. F. d.

203. Conte A. Jankovits scrie locotenentei din Buda, că a înaintat Impăratului Iosif sentințele de moarte ale celor 42 prizonieri din Arad. Deva 20 decembrie 1784.

(1) *Tabula judiciaria* era tribunalul de prima instanță, după constituțiunea feudală a Ungariei și Transilvaniei.

204. Contele A. Jankovits înainteză Impăratului Iosif II sentințele de morțe ale celor 42 prizonieri d'împreună cu opiniunea sa, că investigațiunea făcută de comitatul Aradului fiind defectuasă, după ce se va întregi să se pedepsescă cu morțe numai unul sau doi prizonieri. F. l. 13 decembre 1784.

205. Interogatoriul făcut de căpitanul Schirnding cu Popa Constantin din Zamă despre publicarea unui circular al lui Horia. Valea mare 30 novembre 1784.

206. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Popa Constantin din Zamă. Aradul vechiu 4 decembre 1784.

207. Interogatoriul făcut de căpitanul Schirnding cu primarul George Vulpe din Zamă despre publicarea ordinelor lui Horia. Valea mare 30 novembre 1784.

208. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu primarul George Vulpe din Zamă despre modul cum a trecut revoluțiunea română în Ungaria. Arad 4 decembre 1784.

209. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu teologul Ion Simon despre începutul revoluțiunii în comuna Petrișu. Arad 7 decembre 1784.

210. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Ion Lupenciu despre atacul Ardelenilor asupra comunei Petrișu din comitatul Aradului și despre cauzele revoluțiunii transilvane. Arad 6 decembre 1784.

211. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Toma Micula despre publicarea ordinelor lui Horia în comuna Selisce din comitatul Zarandului. Arad 3 decembre 1784.

212. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Popa George din comuna Selisce-Petrișu (comitatul Aradului) pentru cauzele participării sale la revoluțiune. Arad 7 decembre 1784.

213. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu primarul Ion Iancu din comuna Temeșesci despre începutul revoluțiunii în Ungaria. F. d.

214. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Ion Cirtiu din comuna Temeșesci despre revoluțiunea din comitatul Aradului. Arad 8 decembre 1784.

215. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu George Branișcanu primarul comunei Soborșin cu privire la revoluțiunea din comuna acesta. Arad 8 decembre 1784.

216. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu prizonierul George Ocheșu. Arad 9 decembre 1784.

217. Interogatoriul făcut de contele Jankovits cu Dumitru Despotu din comuna Bătuța pentru participarea densusu la revoluțiune. Arad 9 decembre 1784.

218. Locotenentul-colonel Schultz de Leichtenthal raporteză comunei de-

- spre întrevederea ce a avut-o cu Cloșca și Ionu Horia la comuna Tibru din Transilvania și despre înțelegerile ce au urmat în tre dênșii acolo. Sibiiu 14 novembre 1784.
219. O resoluțiune românească dată lui Horia de către cancelaria aulică. (Traducțiune făcută în limba germană de comanda militară din Sibiiu). Viena 13 aprilie f. a.
220. Locotenentul primar Probst raportază despre întâlnirea dênșului cu Cloșca și cu resculații la Părêlul-Turcului. Tibru 11 novembre 1784.
221. Convențiunea ce au încheiat-o cinci sate resculate cu funcționarul din Ofenbaia. Ofenbaia 29 novembre 1784.
222. Oficiul montan din Slatna petiționează la Tesaurariatul, să aprobe convențiunea încheiată cu resculații la Ofenbaia, căci la din contra vieța funcționarilor va fi în pericol. Slatna 1 decembre 1784.
223. Lista prizonierilor români aduși la Câmpeni în timpul dela 21—23 decembre 1784. Câmpeni 23 decembre 1784.
224. Contele Nitzky, președintele Locotenentei din Buda. scrie contelui A. Jankovits, că în comitatul Bihorului au fost arestați trei preoți români pentru că au ținut cuvântări instigatoare. Buda 29 novembre 1784.
225. Contele A. Jankovits cere de la comandantul Transilvaniei să-i comunice măsurile ce le-a luat în contra resculațiilor și totu odată să-i facă cunoscut numărul lor, precum și locurile pe unde se susțin. Deva 17 decembre 1784.
226. Administratorul contelui Francisc Gyulai arată cum s'a întâmplat devastarea domeniului din comuna Trestia.
227. Trei-spre-dece țărani și un preot din închisorile de la Deva se plâng la contele Jankovits că dênșii zac în arest de doi și de trei ani, fără a fi judecați pînă acum. Deva 18 decembre 1784.
228. Comitatul Hunedorei răspunde contelui A. Jankovits că instrucțiunea proceselor cu prizonierii români încă nu e terminată. Deva 25 decembre 1784.
229. Declarațiunea ce au trebuit să o facă comunele liniștite din comitatul Hunedorei, și anume că se lapedă de Horia, că voru fi credinciose monarhului, guvernului, autorităților comitatului și domnilor pământesci. Mai multe exemplare cu deosebite date.
230. Vêduva nobilului Csiszár din Michăleni descrie cum au ucis resculații pe bărbatul său, cum au prins-o pe dênșă și au botezat-o, cum au osîndit-o la mórte și în fine au grațiat-o. Deva 25 decembre 1784.
231. Prefectul Simeon Kemény cere de la contele A. Jankovits, ca intero-

gatoriul și judecarea lui Horia și Cloșca să se facă de autoritatea comitatului Alba-de-jos, și rezoluțiunea contelui Jankovits. Alba-Julia 8 ianuarie 1784.

232. Contele A. Jankovits comunică comandantului militar că soldații armatei imperiale despăia pe țeranii de haine, slăninii și bani.

233. Prefectul Andrei Rosenfeld raportează contelui A. Jankovits, că în comitatul Sibiiului revoluțiunea a pătruns numai în trei sate. Sibiu 24 decembrie 1784.

234. O scrisoare a lui Horia către Episcopul Gedeon Nichitic. Traducțiune făcută în limba latină. Alba 12 novembre 1784.

235. Locotenentul-colonel Karp raportează comandei din Sibiu despre excelele nobilimii din țera Hașegului pe timpul revoluțiunii. Hașeg 21 decembrie 1784.

236. Contele A. Jankovits admoniează comitatul Hunedorei, că prizonierii de acolo zile întregi sunt lipsiți de pâne, iar păzitorii îi despăia de bani și de haine. Deva 28 decembrie 1784.

237. Protopopul Josif Sânziana din comuna Trestia se plânge la episcopul Nichitic, că resculații îl persecută și n'are «unde să-și plece capul» Trestia 6 novembre 1784.

238. Protopopul Ion Popovic din Hondol se plânge la episcopul Nichitic, că abia își mai poate salva viața dinaintea resculaților. Hondol 13 novembre 1784.

239. Episcopul Nichitic comunică guvernului transilvan unele informațiuni cu privire la căpitanii Bibarțu, Horia și Cloșca. Abrud 11 decembrie 1784.

240. Episcopul Nichitic relatează guvernului transilvan despre lupta întimplată la Michăleni între armata imperială și între resculați. Michăleni 8 decembrie 1784.

241. Episcopul Nichitic raportează guvernului transilvan despre publicarea amnestiei la locuitorii din munții Abrudului. Abrud 13 decembrie 1784.

242. Popa Ion și Popa Iafet din Deva atestă, că tabla de acolo (1) a decapitat 58 prizonieri, iar 12 inși au murit în închisori, — toți fără de a fi împărțiți cu santele taine. F. l. 26/15 decembrie 1784.

243. Episcopul Nichitic raportează contelui Jankovits despre activitatea sa pentru liniștirea românilor resculați. Deva 28 decembrie 1784.

244. Investigațiunea făcută în Vințul-de-jos cu privire la unele cuvinte rostite de români în decursul revoluțiunii. Vințu-de-jos 30 novembre 1784.

(1) Vezi nota de la N-rul 198.

245. Generalul comandant Fabris scrie contelui A. Jankovits, că în închisorile de la Alba-Julia se află peste 300 prizonieri, cari toți voru trebui să péră din cauza relei subsistențe. Sibiiu 28 decembre 1784.

246. Conte A. Jankovits scrie comitatului Hunedóra, că după informațiunile primite nobilii de acolo silescu pe țeranii să le facă robote și în zile de dumineci și sêrbători, și cere deslușiri. Deva 29 decembre 1784.

247. Episcopul Nichitici trâmite contelui Jankovits textul original românesc în care a fost scris raportul oculistului Molnar. Deva 31 decembre 1784.

248. Comitatul Hunedorei raporteză contelui A. Jankovits, că nu pôte termina procesele celor 10 indiviđi arestați, din cauză că resculații au risipit archiva Zarandului.

249. Nobilimea unгурescă din țera Hațegului se plânge la contele A. Jankovits, că locotenentul colonel Karp a fost prezent la devastările din Bretea unгурescă și nu le-a oprit, ba încă a ăis resculaților, că curtea baronului Iosif Bornemisza să nu o ardă fiind că e bună pentru casarmă.»

250. Lista comunelor din comitatul Hunedorei în cari s'au devastat averile și edificiele nobilitare.

251. Guvernul transilvan scrie comitatului Hunedóra, că a propus comanda militare a se numi o comisiune mixtă, care să cerceteze cine sunt autorii turburărilor cauzate prin conscripțiune. Sibiiu 26 august 1784.

252. Guvernatorul S. Bruckenthal ordonă comitatului Hunedóra să facă investigațiune, dacă este adevărat că nobilii George Văradi și Adam Szabo forțeză, pe țeranii să facă câte 6 zile robote pe săptămână, respective câte 4 zile fiecare părinte de familie. Sibiiu 18 august 1784.

253. Ultimatul lui Horia după textul comunicat contelui A. Jankovits de către comitatul Hunedorei. 13 novembre 1784.

254. Prefectul din Deva raporteză guvernului transilvan, că locuitorii din comuna Cigmău, au strigat în tirgul de la Oraștia, că nu mai cred în publicațiunile funcționarilor administrativi. Deva 27 octobree 1784.

255. Guvernatorul S. Bruckenthal scrie comitatului Hunedóra, că din raportul secretarului Stefan Costă rezultă, că turburărilor de acolo s'au liniștit, de aceea comitatul să pună în libertate pe țeranii închiși după ce voru suferi mai înainte un arest de câte 8 zile. Sibiiu 19 octobree 1784.

256. Ana Maurer veduva lui Stefan Szabo declară a fi audită de la primul funcționar al salinelor, că între resculații din Zarand se află doi că-

pitanî, din cari unul avea în mână o cruce aurită și o stea artificială cusută pe peptu. 21 decembre 1784.

257. Nobilul Valentinu Szilvási declară a fi auditu de la căpitanul armatei imperiale Henoi, că cu ocasiunea devastării întemplate în comuna Bretea-ungurească a fostu acolo presentu și unu străinū ce vorbia limba latină, germană și francesă și că dēnsul a cređutū că acela era amăgitorulū Salis. Deva 23 decembre 1784.

258. Prisonierulū Lăpēdatū Crișanū declară în decursulū instructiunū, că țeranū resculați erau astū-felū informați, că românū din armata imperială încă vorū ține cu dinsū. Deva 20 decembre 1784.

259. Statulū personalū alū comisiunū Jankoviciane. Deva 1 ianuarie 1785.

260. Țeranū din comuna Leșnicū se plāngū la contele A. Jankovits, că domnū pāmēntescū îi silescū la robote escesive, anume pe bărbați să facă câte 4 ȝile de lucru pe săptămānă și pe soțiile lorū alte patru. Pres. 28 decembre 1784.

261. Preotulū Stefanū Lazarū din Abrudū-satū se plānge la Episcopulū Nichitiči, că li s'a furatū potirulū din biserică și dēnșū aū suspițiune pe ungurū din Abrudū. Abrudū-satū 25|14 decembre 1784.

262. Popa Ionū din Deva adeveresce că 22 prisonieri condamnați la decapitare aū fostū duși la supliciū numai cu «Tatălū nostru» fără de a fi împărțaiți cu santele taine. Deva 22 decembre 1784.

263. Andreiū Iancso, preotulū reformatū din Criștiorū, declară a fi auditū de la feciorulū popei romānescū de acolo, că dacā nu prindeaū pe Horia în Curechiū, revoluțiunea nu erumpea pină la Apă-hotēză din 1785 și atunci fiă-care iobagiū omora pe domnulū sēū.

264. Conte A. Jankovits face reprobări comitatulū Hunedōra, că prisonieri de acolo suntū siliți să cumpere apa cu bani de la directorulū închisorilorū. Deva 4 ianuarie 1785.

265. Magnați și nobili din comitatulū Hunedōrei cerū de la contele A. Jankovits, că locuitorū din comunele mai turbulente să fiă transferați în Bucovina. Deva 3 ianuarie 1785.

266. Corporalulū Andreiū Konert narēză cum aū atacatū resculați detașamentulū locotenentulū Mesterházy. Ofenbaia 13 decembre 1784.

267. Unū referatū despre silințele locotenentulū colonelū Kray de a pune mână pe scrisorile lui Horia.

268. Lista căpitanilorū și corporalilorū revoluțiunū din comunele Albacū, Sēcătura, Scărișōra și Ponorū. F. d.

269. Memorandulū nobilimū din comitatulū Albei-de-josū votatū în adunarea de la Șardū. 30 decembre 1784.

270. Michaiu Hajdu spune că nobilul Biro Miklos s'a dus în tabăra română să se rescumpere cu bani, însă resculații l'au ucis. Ighiu 31 decembre 1784.
271. Interogatoriul făcut cu preotul Gavrilă Sulară și cu locitorul Ion Sulară din comuna Mogoșu, despre corifeii revoluțiunii din comuna Mogoșu și despre intențiunile politice ale lui Horia. Abrud 26 decembre 1784.
272. Interogatoriul făcut cu Adam Mirciă din comuna Ampoția despre revoluțiunea întemplată acolo.
273. Investigațiunea făcută cu privire la unele cuvinte ce le-a rostit țeranul Titu Suciă din comitatul Clujului. F. d.
274. Interogatoriul făcut cu Vasile Sgărciă din Sălișce lângă Abrud, despre cele din urmă ordine ale lui Horia. Buceșu 19 decembre 1784.
275. Interogatoriul făcut cu țiganul Avi Buto din Abrud, în care acesta declară că românii ocupându Abrudul au eliberat din închisori pe toți cei arestați, între cari se afla și dânsul. Abrud 6 decembre 1784.
276. Locotenentul Grau raportază despre cuvintele ce le-a rostit preotul Hagi Crișănuțiu cu ocaziunea arestării sale. Abrud 31 decembre 1784.
277. Interogatoriul făcut cu Crăciun Bota, despre căpitanii ce i-a numit Horia după expirarea armistițiului, și despre faurul, care fabrica lăncile resculaților. Câmpeni 12 decembre 1784.
278. Investigațiunea făcută cu privire la cuvintele ce le-a rostit țeranul Onu Surdu cu ocaziunea luptei de la Remeș. Abrud 17 decembre 1784.
279. Subprefectul Georgiu Borsai raportază cum s'a întemplat prinderea căpitanului Uibar Ursu, și spune că dânsul pōrtă o jachetă roșie cu flori de aur. Abrud 26, 27 și 29 novembre 1784.
280. Nobilul Paul Lörincz din Abrud declară, că sub-căpitanul resculaților Ion Biro venind la dânsul i-a comunicat că: «D-nul Horia și Ion Cloșca i dau grație.» F. d.
281. Comisarul Bruckenthal scrie prefectului S. Kemény, că dânsul este aproape sigură, că între resculații români se afla și persoane străine. Sebeșu 23 novembre 1784.
282. Subprefectul George Antos raportază, că Popa din «țermure» a respândit faima, că Horia nu ar zace în închisore, ci din contră el ar fi tractat în Alba-Julia cu multă onore. Mihalțu 15 ianuarie 1785.
283. Judele Iosif Gedo din Abrud constată, că din investigațiunea făcută cu țeranul Ion Vêrtană rezultă, că Horia, când l'a denumit pe acesta de căpitan al resculaților, i-a dat și o diplomă și i-a făcut ore-cari cesiuni.
284. Contele A. Jankovits scrie comitatului Alba-de-jos, că plutașii și io-

bagii din comuna Vințu-de-jos se plângă că nobilii și funcționarii le jăfuesc casele, bisericile și averile. No. 323.

285. Țăranii români din comuna Cetea și Șerelțu informază pe contele A. Jankovits despre enuaciările anti-dinastice ale unor nobili. N-rii 329, 330.

286. Țăranul Ionu Suciū din comuna St. Iacobu în comitatul Turzii se plânge la Impăratul Iosifū II, că baronul George Korda l'a despoiatu de avere, l'a pedepsitū cu 100 bastone și l'a aruncatū în închisore. 1781.

287. Funcționarii Iosifū Veress și Stefanū Bessenyei declară a fi auditū, că românii de aceea au cerutū arme fiindū că țera nu este a ungurilor ci a românilorū. Bucurdia-vinosa 13 septembrie 1784.

288. Investigațiunea făcută în satul Gărbău. Martorul Stefanū Szentpali relatează cuvintele ce le-a rostitū țăranul Florea Cosma cu raportū la drepturile românilorū din Transilvania. 8 ianuarie 1785.

289. Interogatoriul făcutū cu soldatul Ladislaū Josi, despre cuvintele ce le-au rostitū nisce țărani din comuna Remeți, cândū a sositū armata imperială acolo. Slatna 8 ianuarie 1785.

290. Subprefectul George Antos raportază prefectulū S. Kemény, despre faima ce s'a răspânditū, că Horia ar fi tractatū în Alba-Julia cu multă onore. Mihalțiu 9 ianuarie 1785.

291. Evreul Iosifū Samuel din Alba-Julia se plânge la contele Jankovits, că densusul, împreună cu soția sa și cu unū altū companionū, s'a dusū în Zarandū să vândă bēuturi și alte mărfuri, dar i-au prinsū resculatū din Bradū, le-au tăiatū bărbile, i-au desbrăcatū de haine, apoi le-au turnatū apă peste capū dicēndū că vreaū să-i boteze și să-i facă români. Alba-Julia 15 ianuarie 1785.

292. Locotenentul-colonelū Kray comunică informațiunile primite despre adunările românilorū de la Mestécănū și de la Criștiorū. Alba-Julia 16 ianuarie 1785.

293. Prefectulū Ionū Csáky raportază contelui A. Jankovits despre comunele revoltate în comitatul Clujului. Clujū 16 ianuarie 1785.

294. Guvernatorul S. Bruckenthal scrie contelui Jankovits, că a inaintatū Impăratulū o adresă cu privire la dificultățile ce se potū nasce dacă se vorū denumi funcționari sași în comitate. Sibiiū 5 ianuarie 1785.

295. Interogatoriul făcutū de Dumitru Eustatievicī secretarulū Episcopului Nichiticī cu Popa Costanū din Criștiorū, despre cartea împăratescă ce a ȕisū că o are la densusul, și despre cununarea țăranului Ionū Sērbu cu fica unū subprefectū ungarū. Abrudū 14/3 decembrie 1784.

296. Interogatoriul făcutū de Dumitru Eustatievicī cu Popa Avramū din Uibărescī despre revoluțiunea din comuna Ribia. Abrudū 14/3 decembrie 1784.

297. Raportul comitatului Alba-de-josü despre participarea lui Horia la tumultul din 1782. Alba-Julia 20 ianuarie 1785.
298. Pădurarul Antonü Meltzer raportează inspectorului silvicü Andreiü Zelinka despre prinderea lui Horia și Cloșca. Abrudü 1 ianuarie 1785.
299. Cuvintele rostite de ținutul Michaiü Bretianu în tirgulü de la Santa-Maria (20 septembrie 1784). Comuna Ostrovü petiționează pentru eliberarea densusului din închisórea de la Deva. 28 decembrie 1784.
300. Comisarul Mich. Bruckenthal protestează la contele A. Jankovits în contra transportării lui Horia prin comitatul Hunedórei. Alba-Julia 2 februarie 1785.
301. Contele A. Jankovits răspunde lui Mich. Bruckenthal, ca nu póte să accepte consiliile sale. Alba-Julia 3 februarie 1785.
302. Contele A. Jankovits răspunde comisarului Mich. Bruckenthal, că nu-lü póte admite să fiă presentü la interogatorulü lui Horia, Cloșca și Crișanü.
303. Impératulü Iosifü II reformează sentința comitatului Aradü relativă la prizonierii români, schimbându pedépsa de mórte în muncă silnică de la 1-3 ani. Viena 10 ianuarie 1785.
304. Comandantulü Fabris scrie contelui A. Jankovits, că după relatările primite de la comanda din Buda soția lui Horia încă nu s'a pututü prinde. Sibiiü 11 februarie 1785.
305. Comandantulü generalü Fabris scrie contelui A. Jankovits, că Popa Niculae, care după cum se spune a trecutü în România, ca să formeze acolo unü corpü de 600 voluntari, a fostü arestatü în urma intervențiunii agenției din Bucuresci, și că principele României a promisü a'lü extrada, rogându-se numai ca menționatulü preotü să nu fiă pedepsitü cu mórte. Sibiiü 8 februarie 1785.
306. Comandantulü militarü din Oraștia raportează, că funcționarii civili ai comitatului Hunedóra terorisează pe ținarii din comunele Peștishulü-de-susü și Lăpușnicü pentru ca să restituéscă lucrurile luate. Oraștia, 2 februarie 1785.
307. Locotenentulü-colonelü Kray raportează, că numele adevératü alü căpitanului revoluționarü Franzilla este Ionü Fêrțială sau Stefü. Slatna 16 februarie 1785.
308. Descrierea personală a lui Ionü Fêrțială. Slatna 19 februarie 1785.
309. Martorulü Stefanü Albert relatează amenințările românilorü, că la primăvară vorü începe de noü revoluțiunea. Alba-Julia 17 ianuarie 1785.
310. Nobilii Stefanü Boér și Ladislaü Andrási certifică a fi auditü, că unü soldatü grănicerü a declaratü, că în doué săptămâni româniü vorü fi domni peste totă Transilvania. Alba-Julia 20 ianuarie 1785.
311. Administratorii domeniilor Székely și Teleki atestă, că locotenentulü

Probst le-a declarat, că în conformitate cu scrisoarea ce o are la sine, ori-ce altă națiune și religione din Transilvania, afară de cea română și catolică, trebuie exterminată. Cricău 17 ianuarie 1785.

312. Protopopii Coțiu și Popovici se plângă la Episcopul Nichitic, că nobilii nu le mai permit a umbla cu crucea pe la poporului săi. F. 1. 15 ianuarie 1785.

313. Comandantul Fabris cere de la contele Jankovits să-i comunice actul instrucțiunii lui Horia. Sibiu 21 februarie 1785.

314. Contele A. Jankovits răspunde comandantului Fabris că i-a comunicat totu ce a crezut necesar. Alba-Julia 24 februarie 1785.

315. Contele A. Jankovits scrie comitatelor Hunedora, Alba-de-joasă, Sibiu și Cluj, că pe ziua de 28 februarie 1785 să trimită la Alba-Julia câte 6 locuitori din fiă-care comună (1). Alba-Julia 23 februarie 1785.

316. Locotenentul-colonel Kray raportează, că în casa lui Nicula Criste din Albaciu s'au aflat 12 scrisori de a lui Horia și o carte tipărită în trei limbi, cu care ar fi amăgitt densusul poporul. Slatna 23 februarie 1785.

317. Iosif Podivinski din Slatna relatează cum i'a succés densusul să pună mâna pe chârțiile lui Horia. Slatna 1 martie 1785.

318. Subprefecții Stefan Kristori și Béla Kristori comunică unele enunțări ale românilor din Zarand. Criștor 17 februarie 1785.

319. Contele A. Jankovits scrie prefectului S. Kemenyi să-i trimită cât mai în grabă interogatoriul făcut cu Popa Niculae, pe care după cum se dice, l'a trimis Horia în Moldova. Temişora 18 martie 1785.

320. Interogatoriul Popei Mateiu din St. Andreai cu privire la intențiunile lui Ionu Fărțială de a începe din nou revoluțiunea, cu mai multe puteri și cu un plan mai bun de cât Horia. Alba-Julia 9 martie 1785.

321. Interogatoriul lui Ionu Fărțială din Săcărâmbu cu privire la scopul densusul de a începe o nouă revoluțiune. Alba-Julia 11 martie 1785.

322. Interogatoriul Popei Nicolae sau Nicolae Chêrstea din Oraștia, despre călătoria densusul în țera românescă. Alba-Julia 11 martie 1785.

323. Interogatoriul căpitanului Uibarú Ursu, despre participarea densusul la revoluțiune și despre ordinele lui Horia. Alba-Julia 22 novembre 1784.

324. Interogatoriul făcut cu Toma Bugnarú, despre prinderea lui Horia în comuna Buciumu. Alba-Julia 1 februarie 1785.

325. Interogatoriul făcut cu Toma Bugnarú înainte comisiunii regesci. Alba-Julia 3 februarie 1785.

(1) Contele Jankovits nu descopere motivul: pentru a fi prezenți la esecutarea lui H. și C.

326. Interogatoriul făcut cu Onu Costinașu, despre prinderea lui Horia în comuna Buciumă. Alba-Julia 3 februarie 1785.
327. Corporalul I. Szerencsés descrie captivitatea sa la românii din Zarandü. Alba-Julia 11 decembre 1784.
328. Interogatoriul făcut cu Chiforü Bota din comuna Mușca, despre ordinele lui Horia de a se fabrica lănci.
329. Interogatoriul făcut cu preotul Gavrilă Sularü din Mogoșu, despre modul cum au sosită rescuțați acolo. Abrudü 26 decembre 1784.
330. Interogatoriul făcut cu Ignatü Ursü primarul comunei Mușca despre venirea lui Horia la dênșü.
331. Interogatoriul făcut cu Toma Pêtruță din Mușca, cum l-a numitü Horia pe dênșulü căpitanü și ce ordine i-a datü. Abrudü 11 februarie 1785.
332. Interogatoriul făcut cu Toma Pêtruță înaintea comisuniî regesci.
333. Interogatoriul făcut cu Vasile Macaveü d'n comuna Mușca, despre venirea lui Horia în casa dênșului. Alba-Julia 29 ianuarie 1785.
334. Interogatoriul făcut cu preotul Petru Iancu din Lupșa, despre actele executate de Cloșca acolo. Alba-Julia 3 decembre 1784.
335. Corporalul Franciscü Missics descrie captivitatea sa la românii din Zarandü. Alba-Julia 5 februarie 1785.
336. Interogatoriul făcut cu Petru Tsaki din comuna Poiana, despre adunarea din Curechiü. Deva 12 februarie 1785.
337. Corporalul I. Szerencsés descrie întrevederea oculistului Molnarü cu căpitanul George Crișanu, la care a fostü și dênșulü presentü. Slatna 21 novembre 1784.
338. Crângulü-Sohodolului declară subprefectulü George Bisztrai că se supune ordinelorü împêrătesci. Sohodolü 3 decembre 1784.
339. Horia scrie subprefectulü G. Bisztrai să trâmită la dênșulü pe românulü Chendi, ca să-i lucre de pe cărțile cele împêrătesci. F. I, 11 novembre 1784.
340. O scrisore subsemnată Nicula Petru către subprefectulü G. Bisztrai ca să vină la dênșulü în Aradü. F. d.
341. Circularulü lui Horia pentru adunarea din Geoagiü. F. d.
342. O listă despre diferite raporturi militare, ce le-au înaintatü comandantiî corpurilor de operațiune la comanda din Alba-Julia.
343. Scrisorea funcționarului Carolü Brünék, prin care comunică comitatului Hunedöra ultimatulü lui Horia. Șoimușü 11 novembre 1784.
344. Locotenentulü-colonelü Schultz raportéză despre întrevederea ce a avut-o cu Horia și Cloșca la Câmpeni. Sebeșü 24 novembre 1784.

345. Funcționarul Franciscu Prunetter scrie oficiului montan, că Horia se află în Gura-Albacului și s'ar pute prinde cu câți-va omeni încreduți. Ofenbaia 12 novembre 1784.

346. Locotenentul-colonel Kray scrie comandei din Alba Julia, că va aduce armele lui Horia și Cloșca cându va trece densusul pe acolo, precum și traista și sigilul lui Horia. Abrudă 5 ianuarie 1785.

347. Interogatoriul țăranului Nistoru Soca cu privire la persoana și intențiunile lui Horia. F. d.

348. Raportul sergentului Martinu Wolf, despre cuvintele ce le-a rostit Horia către subcorporalul Alexandru Bota. Alba-Julia 5 ianuarie 1785.

349. Testamentul lui Horia și Cloșca scrisu de preotul Nicolae Rațu din Maerii Albei-Julie. Pres. 2 martie 1785.

350. Interogatoriul făcutu de contele A. Jankovits cu Horia sau Ursu Nicola, 118 întrebări și răspunsuri, începutu în 28 ianuarie și terminatū în 24 februarie 1785.

351. Interogatoriul făcutu de contele Jankovits cu căpitanul Cloșca, 134 întrebări și răspunsuri, începutu în 26 ianuarie și terminatū în 24 februarie 1785.

352. Interogatoriul făcutu de contele A. Jankovits cu căpitanul George Crișanū, începutu la 2 februarie și încheiatū la 14 februarie 1785; 47 întrebări și răspunsuri.

353. Interogatoriul lui Alexandru Chendi din Cămpeni cu privire la corespondența ce a scris'o densusul din ordinul lui Horia. Alba-Julia 28 ianuarie 1784.

354. Interogatoriul preliminaru făcutu cu George Crișanū în Abrudă. 30 ianuarie 1785.

355. Declarațiunea ce a făcut'o Alexandru Chendi înaintea locotenentului-colonel Kray, cu privire la intențiunile și actele lui Horia. Abrudă 5 ianuarie 1785.

356. Interogatoriul făcutu cu Vasile Avramu din comuna Lupșa, despre cuvintele ce le-a rostitu locotenentului-colonel Schultz cu ocaziunea întrevederii de la Tibru. Turda 29 novembre 1784.

357. Interogatoriul făcutu cu George Marcu din Criștoru, despre adunarea de la Mestecănu. Alba-Julia 1 februarie 1785.

358. Interogatoriul făcutu cu Adamu Giurgiu în comuna Criștoru, totu cu privire la adunarea din Mestecănu etc. Alba-Julia 1 februarie 1785.

359. Sentința pronunțată de contele A. Jankovits în contra lui Horia și Cloșca. Textul originalu în limba germană. Alba-Julia 26 februarie 1785.

360. Sentința pronunțată de contele A. Jankovits în contra lui G. Crișanū după mórtea acestuia. (Orig. germ.) Alba-Julia 14 februarie 1785.

III. Din Archiva guvernului transilvană.

361. Rescriptul împăratului Iosif II către guvernul transilvan prin care și-arată adâncea măhnire, că nobilii în două locuri, fără de a avea dreptul, au condamnat la moarte și au executat 100 prizonieri. Viena 22 novembre 1784.
362. Patenta guvernului transilvan prin care se publică amnestia generală. Sibiu 30 novembre 1784.
363. Episcopul G. Nichitici raportează guvernului transilvan despre activitatea sa pentru liniștirea poporului. Deva 2 decembrie 1784.
364. Scrisoarea Popei George din comuna Băcia și a Popei Solomon din Visca, către Episcopul Nichitici prin care îi arată că satele lor s'au liniștit. Băcia 13 novembre st. v. 1784.
365. Protopopul Iosif Sânziana relatează Episcopului Nichitici despre satele din Zarand care au promis să se supună și care mai persistă în revoluțiune. Deva 21 novembre 1784.
366. Guvernul transilvan scrie Episcopului Nichitici să declare poporului, că mai întâi să depună armele și apoi să ceară a i se face dreptate. Sibiu, exp. 6 decembrie 1784.
367. Comisarul Michai Bruckenthal raportează guvernului transilvan despre înfrângerea loc.-col. Schultz la comuna Remeti. Sebeș 2 decembrie 1784.
368. Guvernul transilvan scrie comisarului Mich. Bruckenthal cu privire la intertenția prizonierilor români.
369. Episcopul Nichitici relatează guvernului transilvan despre silințele sale pentru liniștirea poporului. Sibiu 6 septembre 1784.
370. Interogatoriul făcut cu Iosif al Popei din comuna Sulighet, despre atacul reșcușilor asupra Devei și despre cuvintele lui Horia către împăratul Iosif; la Olaltă cu
371. Interogatoriul lui Adam Părău din Sulighet cu privire la autorul revoluțiunii române. Deva 8 novembre 1784.
372. Vice-comitele Ion Zejk raportează guvernului transilvan despre atacul reșcușilor asupra Devei și despre executarea prizonierilor. Deva 8 novembre 1784.
373. Guvernul transilvan dojenese pe Zejk pentru executarea prizonierilor români. Sibiu 11 novembre 1784.
374. Iosif Leithner, administratorul domeniului fiscal din Hunedóra, relatează, că nobilii refugiați în castelul de acolo au condamnat la moarte pe 115 prizonieri, dar, temându-se a executa sentința, au rugat pe autoritatea din Deva să

decapiteze acolo, mai înainte înse de a sosi respunsul a venit locotenentul Kaliani cu armata imperială și a eliberat pe toți prizonierii. Hunedóra 14 novembre 1784.

375. Josifü Leithner trâmite tesaurariatului ultimatul lui Horia după cum i l'au comunicat funcționarii comitatului Hunedóra. F. d.

376. Ultimatul lui Horia după textul comunicat lui Leithner.

377. Guvernul transilvanü protesteză la comandantul Preiss, fiindü că a pus în libertate pe prizonierii din castelul Hunedórei. Sibiiü 19 novembre 1784.

378. Generalul Preiss întrebă pe guvernul transilvanü, dacă este și acum de părere să procedă cu forța în contra resculaților. Sibiiü 28 novembre 1784.

379. Baronul Antoniu Orbanü, contele Grigorie Kuun, baronul Josifü Györffi și Ionü Balog se plângü la guvernul transilvanü, că resculații le-au prefăcut în cenușă edificiele și dênșii au scăpatü numai cu vieța în Sibiiü. Pres. 27 novembre 1784.

380. Guvernul transilvanü comunică celorü patru comitate ordinul Impăratului Iosifü prin care suspendă procedura sumară în contra prizonierilor. Sibiiü 30 novembre 1784.

381. Comisarul Mich. Bruckenthal înainteză guvernului transilvanü listele prizonierilor, cari au fostü condamnați la mörte după plecarea contelui A. Jankövits din Alba-Julia. Sibiiü 8 augustü 1785.

382. Lista prizonierilor condamnați la mörte în comitatul Clujului și alü Turđii.

383. Lista prizonierilor condamnați la mörte în comitatul Albei-de-josü.

384. Interogatoriul făcutü cu prizonierii Nicula Sërbu, Petru Petrescu, Lăpëdatü Verëü, Tãnasie Rëu, Ionü Solnocü, Ioja Hegedüs, Nicula Petru și Filimonü Grozur, despre atacul resculaților asupra Deveï, și despre autorul revoluțiunii. Deva 8 novembre 1784.

385. Vice-comitele Hunedórei Ionü Zejk raporteză guvernului transilvanü, că a decapitatü 34 prizonieri. Deva 10 novembre 1784.

386. Moise Vãradi cere autorisarea vice-comitelui Zejk ca să începă și dên-sulü procedura sumară cu captivii din castelul Hunedórei. Hunedóra 9 novembre 1784.

387. Guvernul transilvanü desaprobă din nouü executarea captivilorü din Deva. Sibiiü 12 novembre 1784.

388. Comisarul Michaiü Bruckenthal însciințeză pe guvernul transilvanü, că locotenentul-colonelü Schultz a avutü o nouă întrevedere cu resculații la Câmpeni. Sebeșü 24 novembre 1784.

389. Maiorul Stoianich din armata imperială raportază comandei despre luptele de la Deva, și arată că nobilimea de acolo a executat pe toți prizonierii. Deva 10 novembre 1784.
390. Comanda generală protestează la guvernul în contra executării prizonierilor. Sibiiu 12 novembre 1784.
391. Prefectul S. Keményi protestează la guvernul în contra convențiunii ce a fost încheiată o resculații cu funcționarii din Ofenbaia, în înțelesul căreia pe viitorul nici un ungur să nu mai poată avea domiciliul său acolo. Alba-Julia 4 decembre 1784.
392. Patenta guvernului transilvană către românii resculați, prin care îi provoacă a se întorce iarăși la ascultare și supunere. Sibiiu 11 decembre 1784.
393. Nota guvernului transilvană către comitatele vecine din Ungaria prin care le înștiințează, că în Transilvania a erupt revoluțiunea și le roagă a lua măsuri ca resculații să nu poată scăpa acolo. Sibiiu 11 novembre 1784.
394. Comanda generală comunică guvernului transilvană măsurile militare ordonate în contra resculaților. Sibiiu 6 novembre 1784.
395. Generalul Preiss scrie tesaurariatului, că nu e consultat a se aproba convențiunea, ce a fost încheiată o cele cinci sate resculate cu funcționarii din Ofenbaia, de orecă armata imperială ca să poată supune și pe cei-alți resculați, trebuie să treacă peste teritoriul acestor comune, pe când textul convențiunii nu permite trecerea, de aceea dânsul este de părere a se respinge convențiunea. Sibiiu 4 decembre 1784.
396. Tesaurariatul comunică guvernului, că se unesc cu părerea comandei militare să nu se aprobe convențiunea de la Ofenbaia. Sibiiu 5 decembre 1784.
397. Comandantul Preiss scrie guvernului transilvană, că dacă voescă, dânsul este gata să trimită în contra resculaților și cele două diviziuni cari se află în comunele Rupea și Nocrigiu. Sibiiu 7 novembre 1784.
398. Guvernul transilvană comunică comandantului Preiss, că a făcut dispozițiunea pentru aprovizionarea armatei. Sibiiu 7 novembre 1784.
399. Guvernul transilvană invită pe episcopul Nichitici să plece la oltă cu armata, pentru ca se liniștească poporul resculat. Sibiiu 7 novembre 1784.
400. Guvernul transilvană dojenescă pe baronul Bornemisza prefectul Hunedorei că și-a părăsit postul și a fugit la Sibiiu, în consecință îi ordonă să plece imediat în comitatul său. Sibiiu 7 novembre 1784.
401. Guvernul transilvană numescă două comisari civili pentru aprovizionarea armatei. Sibiiu 7 novembre 1784.
402. Guvernul transilvană invită pe comisarul M. Bruckenthal să caute în

tre țărani unu omu incredutu, care să mērgă la Horia spre a'lu spiona despre cauzele revoluțiunii. Sibiiu 11 novembre 1784.

403. Guvernulū transilvanū protesteză la comandantulū militarū, că locotenentulū-colonelū Schultz a avutū o nouă întvedere cu resculații. Sibiiu 25 novembre 1784.

404. Tesaurariatulū serie guvernulū, că resculații au tăiatū pădurile și au închisū drumurile de comunicațiune. Sibiiu 2 decembre 1784.

405. Guvernulū transilvanū raporteză Impēratulū Iosifū II despre mișcările și actele executate de resculații romāni pīnă la 13 novembre 1784. Sibiiu 13 novembre 1784.

406. Impēratulū Iosifū II invită pe guvernulū transilvanū a și da opiniunea: cum să se pedepsescă arendașii armeni, cari pōrtă cea mai mare culpă pentru tumultulū din 1782. Viena 1786.

407. Comisarulū Michaiū Bruckenthal raporteză guvernulū transilvanū despre cauzele tumultulū din 1782. Slatna 23 iuliū 1785.

408. Lista țēranilorū arestați pentru tumultulū din 1782. Slatna 18 iuliū 1785.

409. Lista cheltuelilorū la cari au fostū condamnați țēranii cei osindiți pentru tumultulū din 1782.

410. Sentința Forulū domenialū în contra lui Simoca Cotoșelu, George Buzgărū, Toma Petru, Ionū Dinișiu, Avramū Napu, Ilie Garșa, Petru Leba, Petru Coroiū. Gavrilă Helarū, și Lupu Coroiū, pentru tumultulū din 1782.

411. Sentința Forulū domenialū din Slatna în contra lui Simeonū Bostanū, Andrieșiu Pascu Dumitru Todea, Ursū Gomboșū și Petru Manciu. Slatna 11 augustū 1778.

412. Relațiunea lui George Devai asupra tumultulū din 1782. Slatna 25 maiū 1772.

413. Lista părinților de familiă, cari au fostū condamnați la transferare în Banatū 1786.

414. Lista țēranilorū necăsătoriți osindiți la transferare. 1786.

415. Raportulū comisarulū Michaiū Bruckenthal, prin care înainteză guvernulū transilvanū listele menționate mai susū. Sibiiu 19 ianuarie 1786.

416. Guvernulū transilvanū ordonă prefectulū din Clujū să trāmită comisarulū Bruckenthal lista țēranilorū condamnați la transferare. Referatū, 1786.

417. Decisiunea guvernulū transilvanū asupra petițiunii comunei Slatna, ce o înaintase la Impēratulū Iosifū în anulū 1783, cu privire la asupririle funcționarilorū. Sibiiu 9 maiū 1786.

418. Contele A. Jankovits cere de la guvernulū transilvanū să și comunice tōte

ordinele adresate comitatelor în cestiunea revoluțiunii române. Deva 17 decembre 1784.

419. Lista țăranilor transferați, între cari s'a împărțit suma de 98 fl. 38 cr. ce a rezultat din vânzarea averii lor. Sibiiu 31 august 1790.

420. Lista țăranilor transferați, între cari s'a împărțit suma de 459 fl. 5 $\frac{1}{2}$ cr. prețului averii lor vândute. Sibiiu 31 august 1790.

421. Lista țăranilor transferați, cari din averea vândută au primit toți la oaltă suma de 23 fl. 12 cr. 1790.

422. Lista țăranilor transferați, între cari s'a împărțit suma de 140 fl. 25 cr. ecivalentul averii lor vândute. 1790.

423. Lista țăranilor transferați, a căroră avere se vânduse, dar pînă la anul 1790 încă nu primise nimic din prețului ce le competența. Sibiiu 31 august 1790.

424. Raportul generalului Pfefferkorn despre o convorbire avută cu țeranii din Boianu, cari mergeau la Alba-Julia să se înscrie ca militari. Mediașu 26 august 1784.

425. Comandantul Preiss răspunde guvernatorului Bruckenthal, că nu poate numi nici un oficer în comisiunea ordonată spre a cerceta cauzele turburărilor provenite din conscripțiune. Sibiiu 28 august 1784.

426. Locotenentul-colonel Karp raportază comandei despre abuzurile și asupririle unor nobili din țera Hațegului. Hațegu 23 august 1784.

427. Locotenentul-colonel Karp comunică comandei faima răspândită : că țeranii din țera Hațegului vor începe violențele cu ocaziunea tîrgului celui mare, dacă nu li se vor da arme. Hațegu 24 august 1784.

428. Primăria din Orăștia scrie guvernului, că resculații voescă să facă un nou atac asupra Devei. Orăștia 21 novembre 1784.

429. Colonelul Sburlati raportază comandei, că între țeranii de pe Streiu și Mureșu mai domnesce încă mare nemulțumire. Orlatu 8 septembrie 1784.

430. Primăria din Abrud raportază guvernului, că furărea resculaților a ținut acolo 3 zile și 2 nopți. Abrud 15 novembre 1784.

431. Comisarul M. Bruckenthal propune guvernului a transfera în Banat și pe ungurul Ionu Jari din Trăscău, care a participat la revoluțiune împreună cu românii. Sibiiu 20 ianuarie 1786.

432. Curtea de compturi raportază guvernului, că suma de 320 fl. 49 cr. nu s'a putut distribui țăranilor transferați, din cauză că nu se scie din a cui avere s'a încasat. Sibiiu 31 august 1790.

433. Guvernul transilvan scrie comandei, că dînsul este de părere, că cei osîndiți la transferare să călătorască pe spelele proprie dacă au avere. Sibiiu 3 ianuarie 1786.

434. Comanda militară întreabă pe guvern, cum să transporteze familiile și averea celorlți osîndiți la expatriere. Sibiiu 11 ianuarie 1786.

IV. Din Archiva Consiliului de Locotenență în Buda.

435. Locotenența din Buda scrie cancelarului aulic, că spiritul de revoluțiune începe a pătrunde și în comitatul Beregu și în orașele Haiducilor. Buda (17) decembre 1784.

436. Impăratul Iosif II, informat că există pericolul de a se revolta și lucrătorii din salinele Maramureșului, numește pe Iosif Majlath de comisar peste ținutul de acolo. Viena 25 decembre 1784.

437. Ordinul împăratului Iosif către Locotenența din Buda, prin care numește pe Iosif Majlath de comisar peste comitatele Beregu, Maramureș și cetățile Haiducilor. Viena 28 decembre 1784.

438. Superiorul Piaristilor din Bistrița scrie, că în revoluțiunea română a participat și Salis, Ladislaș Pop și Samuil Marti. Bistrița 13 ianuarie 1785.

439. Măsurile de apărare votate de comitatul Maramureșului în adunarea de la Sighetu, 20 decembre 1784.

440. Măsurile de apărare ale comitatului Maramureșu votate în adunarea de la Sighetu, 13 decembre 1784.

441. Sigismund Komjathi raportează Locotenenței, că Maramureșul este liniștit. Sighetu 19 ianuarie, 1785.

442. Vice-comitele Bessenyei din comitatul Bereg trâmte Locotenenței un desemn de pe medalia lui Horia. Muncaci 23 ianuarie 1785.

443. Ladislaș Szuhányi vice-comitele Satmarului relatează despre Horia, medalia sa, precum și despre căplanul de curte Orha. Caroiul-mare 16 ianuarie 1785.

444. Generalul Splényi scrie Comitatului Bereg, că pentru siguranța liniștii a trâmș două companie, una la Muncaci și alta la Beregsas.

V. Din Archiva Comitatului Bihor.

445. Locotenența din Buda trâmte comitatului descrierea personală a lui Ignati Salis de Salfeld. Buda 8 octobru 1784.

446. Descrierea persoanei lui Jgn. Salis de Salfeld. Viena 23 septembrie 1784.

447. Locotenența din Buda înștiințează pe comitatul Bihorului, că M. S. Impăratul a hotărît un premiu de 100 galbeni pentru acela, care va prinde pe Salis, sau pe vre unul din emisarii lui. Buda 25 octobru 1784.

448. Comisarul Mihai Bruckental scrie guvernului transilvan, că socia

lui Horia, încă de la începutul revoluțiunii, a trecut la Calota în ținutul Beiușului. Sebeșu 4 novembre. 1784.

449. Vice-comitele Bihorului comunică adunării comitatului, că socia lui Horia, după cum se spune, nu trăește de șapte ani cu dânsul, că a căutat-o și nu a putut-o afla în ținutul Beiușului. Orade 3 ianuarie 1785.

450. Comitatul Aradului rîgă pe comitatul Bihorului se prindă pe revoluționarul Petru Buciū, care a scăpatu cu fuga. Registrul comitatului din anul 1785.

451. Impăratul Iosifū II grațiază și ordonă să rămână nepedepsiți românii, cari au prinsu pe vice-comitele Forrai și l'au dusu cu sine în pădure. Viena 3 augustū 1784

452. Sentințele comitatului Bihorū cu privire la falsificatorul de monete Ionū Diculū și prisionierul Todorū Cioncă. Orade 29 novembre 1784.

453. Comitatul Bihorului osăndesce pe prisionierul Ionū Sorca la 80 de bastone. Orade 24 ianuarie. 1785.

454. O relațiune despre începutul revoluțiunii române. F. d.

455. Subprefectul Ladislaū Popū relatēză despre adunarea românilorū dela Mestécăni. Bradū 1 novembre 1784.

456. Popa Dumitru din comuna Aciua spune, că între resculații din Zaranđu se află și unū omū blondū, frumosū la față și care se vedea a sci carte. Investigațiunea făcută în comuna Vascău la 16 novembre 1784.

457. Subprefectul Michaiū Popū relatēză, că a prinsu pe pop'a din Leheceni care a strigatū în publicū : Lasă să arđă că ei au adunatū! Vascău 20 novembre 1784.

458. Vice-comitele Aradului A. Forrai scrie vice-comitelui din Bihorū : că a pierdutū tōtă averea adunată din tinerețele sale și dumneđeu să-i apere și pe dēnsū de furia românilorū. Aradū 26 novembre. 1784.

459. Generalulū Sturm scrie vice-comitelui din Bihorū, că nu pōte retrage armata dela pasulū Laculū-negru. Orade 12 decembre 1784.

460. Martorulū Todorū Balașiū spune, că preotulū din Leheceni a strigatū în publicū : de arū aduce dumneđeu pe resculați aici, că de n'a fi mai bine, mai rău nu pōte fi, și dacă au arsū grăulū, lasă sē-lū arđă, că alū lorū a fostū etc. Investigațiunea făcută în comuna Vascău, 2 decembre 1784.

461. Generalulū Sturm scrie vice-comitelui din Bihorū despre fetele nobile cari au cădutū în captivitatea românilorū. Scrisōre confidențială. Hălma-giū 29 decembre 1784.

462. Locotenentulū Rausch scrie unui căpitanū, că Principii românilorū Horia și Cloșca sunt prinși. Slatna 1 ianuarie 1785

463 Comerciantul Demetriu Costa descrie intrarea resculațiilor în comuna Câmpeni. Investigațiunea făcută în comuna Vascău, 17 novembre 1784.

464. Ajtai Eva din Beiușu declară a fi scăpată din captivitatea resculațiilor dicându-le «Tatăl nostru» românesc. Beiușu 16 novembre 1784.

465. Comitatul Hunedorei scrie subprefecților, că românii arău avé intențiune să se revolteze de noău, în consecință îi invită a informa pe nobili, ca să își procure arme. Deva 6 aprilie 1790.

466. Locotenența din Buda scrie vice-comitelui din Bihorău, că după cum a înțelesă, românii arău voi să se revolte de noău, de aceea să publice poporului, că va scăde prețul sării, că recuisițiunile militare se vorău computa în contribuțiune, etc. Buda 14 aprilie 1790.

467. Comitatul Bihorului interdice locuitorilor săi de a vinde bucate românilor revoltați. Novembre 1784.

468. Numărul țeranilor arestați în comitatul Bihorului în anii 1786 și 1787.

VI. Din Archiva Episcopiei românesce în Orade.

469. Oficierii români din regimentele de frontieră cerău de la Impăratul Leopoldău II, ca românii din Transilvania să fiă declarați de a 4-a națiune politica. Subsemnați: *Abrahamus Kallyani* Capitanus ex 1-a wall. pedestri Legione, *Petrus Lupp* prim. locumt.; *Nicolaus Remetej* prim. locumt.; *Ladislaus Moldovan* locumt.; *Simon Vitez* vexilifer; *Ioannes Ignat* capellanus campestris; *Ioannes Sinkay* capitanus ex 2-a valachica pedestri legione; *Basilius Popp* prim. locumt., *Athanasius Androny* locumt., *Nicephorus Scharda* locumt. *Daniel Gallan* vexilifer, *Tyron Dragosy* distr. A. Carolinensis Archidiaconus et II Legionis R. capell. graeci Ritus unitor. (1790).

VII. Din Archiva Comitatului Clujău

470. Estrase din registrele comitatului Clujău de pe a. 1785 cu privire la revoluțiunea română. (1)

VIII. Din Archiva Primăriei în Alba-Julia

471. Insemnarea efectelorău, ce le aău secuestrarău resculațiilor de la contele Kun în decursulău revoluțiunii. Listă comunicată de guvernulău transilvanău în 6 decembre 1784.

472. Guvernulău transilvanău, aflândău că mai mulți jidovi aău plecatău în Za-

(1) Acte oficiale din secululău trecutău nu esistă. Singurău numai din registrele comitatului, carău saău mai păstratău pină astăci, am culesău câte-va date nouă, ce nu le aflasemău în alte archive.

randu pentru ca să cumpere efectele secuestrate de la nobili, scrie primăriei din Alba-Julia, să interzică jidovilor cercetarea ținuturilor revoltate.

473. Guvernul transilvanu invită pe țeranu să asculte de domni pământesci și să împlinescă robotele. Sibiu 22 novembre 1784.

474. Guvernul transilvanu scrie autorităților că M. S. Impăratul a numit pe Gedeonu Nichitici episcopu gr. or. in Transilvania, care se va instala in Sibiu la 12 iulie 1784. Sibiu 24 iuniu 1784.

475. Impăratul Iosifu declară limba germană de limba oficială a imperiului, începându cu ziua de 1 novembre 1784. Viena 11 maiu 1784.

476. Guvernul transilvanu scrie comitatelor, că M. S. Impăratul a ordonat, că pină se voru decide investigațiunile cu privire la robotele excesive, pină atunci obligațiunile iobagilor să se reducă la măsura fixată prin legile urbane. Sibiu 20 aprilie 1784.

477. Guvernul transilvanu scrie comitatelor, că M. S. Impăratul a observat, că funcționarii portă corespondență cu părțile și le promit protecțiune, de aceea le interzice unu astu-fel de abusu sub pedepsa destituirii. Sibiu 8 ianuarie 1784.

478. Guvernul transilvanu scrie comitatelor, că M. S. Impăratul Iosifu a hotărît să viziteze Transilvania și va trece prin Deva, Orăștia, Alba-Julia, Sebeș, Miercurea și Sibiu. Sibiu 23 maiu 1783.

479. Guvernul transilvanu scrie comitatelor, că M. S. Impăratul Iosifu, in urma petițiunilor primite de la iobagi, a ordonat, că nici unu domnu pământescu să nu scotă din moșia pe vre unu țeranu fără causă legală constatată pe calea judecătii, și nici să-i strămute in alte comitate. Sibiu 9 septembrie 1783.

480. Diploma Impăratului Iosifu II, prin care șterge pentru totu d'auna «legarea de glă» a iobagului, și-i restitue libertatea personală «ce îi compete fiăcărui omu de la natură». Viena 22 augustu 1785.

481. Impăratul Leopoldu II anunță națiunilor din Transilvania mărtea Impăratului și fratelui său Iosifu II întemplată la 20 februarie 1790. Viena 24 martie 1790.

482. Guvernul transilvanu scrie comitatelor, că M. S. Impăratul Iosifu va visita Transilvania pentru a treia oră și drumul s'a fixat prin Orade, Huieșdinu, Cluj, Alba-Julia, Sibiu, Tergul-Mureșului, Bărgău și Dorna. Sibiu 13 iuniu 1786.

483. Guvernul transilvanu scrie comitatelor, că M. S. impăratul Iosifu a ordonat de rigore, ca pe viitoru iobagi să nu se mai pedepsescă cu bastoane. Sibiu 12 septembrie 1786.

484. Guvernul transilvanu scrie comitatelor, că M. S. Impărătesa Maria

Teresia a ordonat  ca încă mai înainte de a sosi Imp ratul  Iosif   n Transilvania, să astupe fără  nt rziere cadavrele delincuen ilor  omori i cu  tr ngul , cu r ta  i cu  pa, ce nu fără de or re sta  expuse c l torilor  pe drumurile publice. Sibii  11 mai  1773.

485. Guvernul  transilvan  scrie comitatului Alba-de-jos  să prind  pe Popa Ion , care a  nceput  să publice, că d nsul  are  puternicire de la Impărătesa Maria Teresia, să schimbe în fiă care comun  pe preotul  unită cu cel  neunit . Sibii  14 august  1758.

IX. Din Archiva militar  în Alba Julia.

486. Extrase din actele privitoare la conscripțiunea militar .
 487. Extrase din actele privitoare la decursul  revolu iunii.
 488. Extrase din actele privitoare la m rtea lui G. Cri anul .
 489. Extrase din actele privitoare la transferarea rescula ilor  în Banat .

X. Din Archiva Biserice i greco-orientale în C mpeni

490. «Instruc ie pentru preo ii care vor  sluji spre p direa comandelor  milit resci, cele ce merg  în potrive turbur torilor  adecă rebeli ilor .» Semnată : Episcopul  Gedeonul  Nichitici . Abrud  1 decembre 1783.

491. Circularul  episcopului  Nichitici  către poporul , că «nici un  romanul  să nu  ndr snesc  a asculta m nciunile lui Horia, nici să m rg  la el .» Sebe ul , 5 novembre 1784.

492. Ordinulü episcopului  Nichitici  către protopopolul  Iosiful  Adamovici , din Abrud , ca să afle cine sunt începătorii «vr jbi   i resc lei acesteia,»  i să aibă grijă ca ei să nu fugă. Sebe ul  13 novembre 1784.

493. Pastorala episc. Nichitici  către protopopolul  Iosiful  Adamovici , ca poporul  să întórcă lucrurile luate de la nobili, căci «altul  cum va r m n  sub afurisenia sufletului  i pedepsitul  în lumea ac sta.» F. d.

XI. Din Archiva biserice i greco-orientale în Abrud .

494. Episcopul  G. Nichitici  invită pe protopopolul  Iosiful  Adamovici  din Abrud  să lucreze pentru liniștirea poporului  revoltată. Sibii  27 octobre 1784.

495. Episcopul  Sofronie Chirilovul  scrie protopopolului  din Abrud , că Imp ratul  Iosiful  va veni în Ard lul  pe la Muncaciul , Gherla, Clujul , N s udul , Bistrița, Reghinulŭ, K zdi-Va arheiul , Bra ovul , F g ra ul , Sibiiul , Alba-Julia, Slatna, Deva  i Ha egul , de unde va trece în Banat . Balomirul  7 aprilie 1772.

XII. Din Arhiva comitatului Hunedóra în Deva.

496. Nobilimea din țera Hațegului scrie guvernului transilvană, că țeranii de acolo au declarat, că de nu voră căpăta arme, se facă toți curuți (cruciați), iar în zilele de 7, 8 și 9 novembre 1784 au devastat și aprinsu toate curțile nobilitare. Sibiiu 10 decembre 1784.
497. Carolu Brünek, funcționară de saline în Șoimușu, arată că în atacurile făcute asupra Deveii din 6 și 7 novembre au fostu uciși, aruncați în Mureșu și prinși peste 200 rebeli. Deva 1784.
498. Comitatul Hunedorei scrie guvernului, că țeranii din Hălmagiu au mersu în numără însemnată la vice-comitele din Zarandă, cerendă să le dea cărțile ce le-au venit de la guvernă. Deva 28 septembrie 1784.
499. Lista devastărilor întimplate în comitatul Zarandului.
500. Comitatul Hunedorei scrie contelui A. Jankovits, că preotul din Mes-técănu, cu ocasiunea adunării de acolo, încă a asigurată poporul, că crucea de aur și diploma a primită Horia de la Impăratul, și că dănsul a făcută rugăciuni pentru succesul fericit al expedițiunii în contra ungarilor. Deva 25 novembre 1784.
501. Nobilii refugiați în castelul Hunedorei se plângă la guvernatorul S. Bruckenthal, că locotenentul Kallyani a pusă în libertate pe toți prizonierii de acolo, de și unii dintre ei erau osindiți. Hunedóra 15 novembre 1784.
502. Ionu Mártonosi din Ilia relatăză cuvintele, ce le-a rostită țeranul Iosif Buda: acum vi se iaă domeniile și ni le daă nouă etc. F. d.
503. Nobilul Ludovicu Szilágyi relatăză cuvintele ce le-a rostită țeranul Iosif Trifană din Certeșu: că dacă Dumneđu nu va împedica lucrurile aceste, atunci bine nu mai e de sperat. Ilia 1 septembrie 1784.
504. Ludovicu Nopeia, judecătoră în Deva, scrie vice-comitelui Moise Văradă, că în 10 novembre a trămisă un detașamentă de soldați peste Mureșu, care a împușcată 5 ómeni, și pe 6 i-a făcută prizonieri. Deva 11 novembre 1784.
505. Administratorul Iosif Leithner scrie Tablei din Deva, că în castelul Hunedorei se allă peste 100 prizonieri români, dintre cari 48 nu sunt rebeli, dar pe toți acestia i-au osindită la mórte nobilii refugiați acolo, de aceea dănsul se rógă să-i ducă și execute la Deva, iar nu în Hunedóra, fiindcă s'arú revolta poporul la aspectul acestei vărsări de sânge. Hunedóra 11 novembre 1784.
506. Comitatul Hunedorei scrie vice-comitelui din Zarandă, că față cu re-nitența ce o arată țeranii de aci, — a petiționată la guvernă, ca armata să rămână în Zarandă pină va trece iarna. Deva 20 septembrie 1784.

507. Prisonierii osindiți la morțe în castelul Hunedorei și eliberați de locotenentul Kalliani.

508. Un ordin tipărit în limba română, prin care se interzice domnilor pământesci să mai silască pe iobagi a le cumpăra carnea din vitele lor cele bolnave. F. d.

509. Lista femeilor și a altor persoane nobile, cari au căzut în captivitatea resculaților din Zarand.

510. Lista prizonierilor români decapitați la Deva.

511. Tabla din Deva respunde administratorului Leithner, că pe captivi să-i execute în Hunedora, pentru care scopu le trâmite pe gadele din Deva. Deva 12 novembre 1784.

512. Comitatul Albei-de-jos scrie prefectului Bornemisza din Deva, că densii încă și-au făcut datoria: în Trascău au prinsu 140 rebeli și au ucisu 6, în Ighiū au prinsu 13 și au ucisu 9, în Cetea și Geoagiu-de-jos au prinsu 12 și au ucisu 4. Aiudū 19 novembre 1784.

513. Locuitorii din comunele românesce Rapoltul și Bobalna răspund Primăriei din Oraștia, că densii n'au intențiune să mērgă asupra orașului, ceru inse să libereze pe prizonierii din Turdașu ca să nu fiă inimiciți. F. d.

514. Guvernatorul Bruckenthal scrie vice-comitelui din Deva să îngrijescă de subsistența nobilimii de acolo și în casu de lipsă să iea bani chiaru din casieria comitatului. Sibiu 7 novembre 1784.

515. Sub-prefectul Stefanu Kenderesi scrie prefectului Bornemisza, că în țera Hațegului nobilii numai în 9 comune au scăpatu de jăfuirile resculaților, și cea mai mare pagubă a suferit-o familia Kendeffi. Sălașiu-de-susu 26 novembre 1784.

516. Comitatul Hunedorei raporteză guvernului despre atacurile resculaților asupra orașului și a fortăreței Deva, întemplate în 6 și 7 novembre 1784. Referatū.

517. Comuna românescă Mărtinesci se plânge la Impăratul Iosifū II, că locuitorii de acolo sunt siliți să lucre domnilor câte trei săptămāni într-o lună, iar în săptămāna a 4-a sunt constrinși la alte servicii pentru comitatū sau fiscu. 1783.

518. Sub-prefectul Nicolae Puy scrie prefectului Bornemisza, că vice-colonelul Karp i-a declaratū, că densul are instrucțiuni pentru a face conscripțiunea militară, inse nu i le pōte comunica. Totesci 16 augustū 1784.

519. Comitatul Hunedorei scrie contelui Jankovits, că numărul prizonierilor de acolo a crescutū la 168, și fiindū că acestia, atātū din cauza salubrității câtū și a siguranței publice, nu mai potū fi deținuți, de aceea

se rógă să ordóne a se pedepsi, dar mai cu sémă corifeii să se osíndescă la mórte. Deva 13 decembre.

520. Comitatulú Hunedórei întrebă pe guvernatorulú Bruckenthal : ce să facă cu cei 80 prisionieri, cari nu se mai potú deținé în închisori, fără de a periclita siguranța publică. Deva 14 novembre 1784.

521. Conte A. Jankovits scrie Tablei din Deva, că informațiunile ce i s'au trámisú cu privire la captivií románi nu-lú potú satisface, de óre-ce nu i s'a arátatú nici timpulú de când suntú închiși, nici nu s'au specificatú delictele pentru cari sunt acusați. Deva 30 decembre 1784.

522. Mihaiú Sutoris și Jonú Carolú Gomb din Hondolú scriú Tablei din Deva, că sâmbătă în 6 novembre Angelú Márza a publicatú în satú, că pe ȕiua urmátóriá să mérgă din fie-care casă unú omú armatú la ȕermurile Mureșului, ca să facă ataculú asupra Deveí. Hondolú 5 decembre 1784.

523. Comisarulú Mihaiú Bruckenthal scrie Tablei din Deva, că i s'a relatatú, că numita Tabla într'o singurá ȕi a decapitatú 20 prisionieri, din care causă i recomandă moderațiune; totú odată cere informațiune esactă, dacá este adevératú că Horia a fostú prinsú în valea Haȕegului. Sebeșú 12 novembre 1784.

524. Michaiú Bruckenthal scrie comitatulú Hunedóra, că de óre-ce din relațiunea lui Carolú Brúnek se vede că resculațií voescú să pacteze sub anumite condițiuni, ast-felú pentru a afla voința lorú a trámisú la dênșú pe oculistulú Molnar, de naționalitate totú românú. Sebeșú 14 novembre 1784.

525. Consistoriulú episcopescú din Blajú se plânge la guvernulú transilvanú, că în comuna «Berkes» din comitatulú Turȕii s'au pusú furcile chiarú în pórtá cimitirului, în câtú ómenii sunt silií să trecă pe sub ele. Blajú 10 decembre 1784.

526. Locotenentulú-colonelú Karp raportéză comandei, că în castelulú Hunedórei se aflau 96 prisionieri nevinovați, nobilií ínse au hotărítú să-í decapiteze pe toți, și în lipsa de sabiá au voitú să le taiá capulú cu securea, dênsulú ínse i-a pusú pe toți în libertate. Haȕegú 26 novembre 1784.

527. Comitatulú Hunedórei scrie guvernulú transilvanú, că numérulú prisionierilorú a crescutú așa de mare, în câtú a fostú necesitatú să transfereze o parte din ei în fortáreța Deveí, dar închisorile de acolo încá nu sunt suficiente. Deva 9 decembre 1784.

528. Comitatulú Hunedórei scrie guvernulú transilvanú, că sub-prefectulú Hertza, mergéndú în ȕinutulú Jiului, a fostú ímpușcatú nóptea în capú, pe cândú dormia. Deva 17 septembrie. 1784.

529. Gádele comitatulú Hunedóra se plânge, că în revoluțiunea románá a executatú 56 prisionieri și a íngropatú 97 revoluționari, parte cáduți în ata-

culu' dela Deva, parte morți în închisorî, și cu tóte acestea dênsulă a primită numai 70 fl. — Prot. Incl. Com. Hunyad. a. 1785.

530. Vice-comitele din Zarandă Stefană Hollaki serie comitatulă Hunedórei, că la comuna Mestécănu s'a adunatū o mare mulțime de români, unde sub conducerea lui Horia s'a conjuratū pentru stîrpirea ginteî unguresci. Prot. Incl. Com. Hunyad, 1784. T. II.

531. Patru locuitori români din comuna Boiū se plângū la comitatū, că întorcându-se de la Alba-Julia, unde aū fostū inchiși ca prizonieri, domniî pămîntesci i-aū pedepsitū cu câte 50 bastóne, đicându-le : mergeți la împératulū vostru să vė ia bastónele. Prot. Incl. Com. Hunyad 1785.

XIII. Din Archiva Metropolicē române in Blajū.

532. Tironū Dragoșū protopopū in Alba-Julia raportēza Episcopulū Ionū Bobū, că conscripțiunea militară a publicat'o comisarulū de resbelū Franciscū Ort-mayer. Alba-Julia, augustū 1784.

533. Tironū Dragoșū atestă, că Ort-mayer i-a declaratū, că dênsulū are ordinū de la consiliulū de resbelū să conscrie pe orī-cine, care ar voi a se face militarū. Alba-Julia 22 augustū 1784.

XIV. Din Archiva Universității Săsesci in Sibiiū.

534. Prefectulū Rosenfeld scrie contelū A. Jankovits, că in comitatulū Sibiiului revoluțiunea a pētrunsū numai in comunele Cióra, Tărtăria și Vinerea. Sibiiū 24 decembre 1784.

535. Guvernulū transilvanū serie comitatelorū că in timpulū turburărilor actuale să nu permită Episcopilorū români a ține sinóde fără concesiune prealabilă. Sibiiū 22 novembre 1784.

536. Lista prizonierilorū români din comuna Cióra, cari aū fostū transferați in închisorile de la Sebeșū. Sibiiū 12 ianuarie 1785.

537. Investigațiunea făcută cu privire la revoluțiunea din comuna Tărtăria. Tărtăria 30 decembre 1784.

538. Investigațiunea făcută asupra revoluțiunii din comuna Cióra. Sebeșū 26 novembre 1784.

539. Interogatoriulū făcutū cu Dumitru Voina din Cióra, cu privire la incendiarea edificielorū nobilului Petru Bartsai. Sebeșū 14 decembre 1784.

540. Interogatoriulū făcutū cu prizonieri din Sebeșū despre începutulū, decursulū și căpitanii revoluțiunii din comuna Cióra. Sebeșū 19 novembre 1784.

541. Guvernulū transilvanū serie comitatelorū că M. S. Impératulū interđice nobililorū orī ce adunare și ordónă a li se lua armele. Sibiiū 10 martie 1785.

542. Conte A. Jankovits scrie comitateloră să aibă grijă, ca nobilii să nu apuce armele, nici să țină adunări. Alba-Julia 18 februarie 1785.

543. Primăria din Sebeșu relată că Popa George din Sebeșeli ar fi ăisă : aă avută norocă Transilvănenii că a căăută iarna de timpuriă și a împedecată venirea bucateloră din România. Prot. Exh. Incl. Com. Cibin. 1785.

544. Conte A. Jankovits invită comitatele să desmintă faima, că amnestia va țină numai pînă se voră întorče țeranii acasă și apoi îi voră tăia pe toți cu paloșulă. Prot. Exh. Com. Cibin. 1785.

545. Guvernulă transilvană scrie comitateloră că unii preoți ortodoxi, arătându patente mincinoșe, aă așătată poporulă și aă ocupată cu forța bisericelă unițiloră. Sibiiă 11 iunie 1759.

546. Popa Ionă și Popa Oprea, ambii preoți uniți din comuna Secelă, se plângă la episcopulă, că ună preotă ortodoxă a așătată poporulă și le-a luată biserica cu forța, dar nici judecătorulă nici guvernulă nu ieă în considerare plângerea lor. F. d.

XV. Din Archiva bisericeii greco-orientale în Maerii Sibiiului.

547. Actulă de cununiă ală luă Luca Nicola, ală doilea fecioră ală luă Horia. Sibiiă 14 maiă 1817.

548. Actulă de mărte ală luă Luca Nicola. Sibiiă $1^{5}/_{3}$ septembrie 1839.

XVI. Din Archiva Judecătoriei de plasă în Sibiiă.

549. Testamentulă luă Luca Nicola și ală soșiei sale Paraschiva. Sibiiă 5 novembre 1838.

XVII. Din Biblioteca Musculă națională în Pesta.

550. Ună fragmentă din istoria revoluțiunii luă Horia de Iosifă Benkő, care incepuse a se tipări la Poșonă în anulă 1785 sub titlulă :

Erdélyi oláh nemzet képe lefesté III könyvekbenn Benkő Iozsef, Közep-Ajtai Prédikátor Erdővidéki Esperes, és Hárlempi tudományos társaságbeli tag. Cartea I, din scrierea luă Benkő conțineă o întroduciune generală despre numele, originea și natura româniloră. Acestă se tipărise întrăgă la Poșonă în 1785. Cartea II și a III tracta conspirățiunea și revoluțiunea din 1784. Din aceste două cărți inse, după cum ne asigură contele Emerică Miko, se tipărise numai o singură colă. (1)

Astăă «Chipulă națiunii romănescă din Transilvania,» cum întitulase Benkő lucrarea sa, a devenită o scriere așa de rară, în cătă nu se măă afla nici în cele măă renumite bibliotecă ale Ungariei. Istoriculă luă Horia, contele Dominică

(1) Vedi *Gróf Miko Imre* : Benkő Iozsef élete és munkai. Pest 1867. p. 94 și 156.

Teleki o cunoscea numai după însemnările făcute de Alexandru Mike (1), iar Franciscu Szilágyi nu o menționează de loc. De și scrierea lui Benkő nu se găsește trecută nici în cataloagele bibliotecii naționale, totuși mi-a succedat să dau peste o părticică din ea, legată la olaltă cu ȋiarulŭ ungurescŭ *Magyar Hirmondo* din anulŭ 1785 și 1786. Fragmentulŭ aflatŭ de noi se raportează exclusivŭ la istoria lui Horia (cartea II și III), avendŭ paginatura 9—16 în-8°.

551. Unŭ fragmentŭ dintr'o scriere necunoscută asupra revoluțiunii lui Horia, tipărită în limba germană afară de Transilvania. Inceputulŭ lipsesce. În catalogulŭ bibliotecii fragmentulŭ este înregistratŭ sub titlulŭ : *Horja Insurrection in Siebenbürgen*. Nr. 2600, 8° pag. 17—34.

552. Alte două imprimate cu raportulŭ la revoluțiunea din 1784, înse necunoscute pînă astăzi în literatura horiană, se află menționate în catalogulŭ bibliotecii Szécseniane.

Una sub titlulŭ :

Beschreibung der Strafe so an dem dritten Hauptanführer der Wallachischen missvergnügten Namens Georg Krisan den 15. Hornung 1785. zu Carlsburg vollzogen worden. 4° fol. 2.

Alta este inscrișă :

Todesurtheil und wohlverdiente Strafe so an den zween Hauptrebelln Hora und Kloczka den 28 Hornung. 1785 zu Karlsburg in Grossfürstentume Siebenbürgen vollführt worden. 4° fol. 2 cum Icon. 2. (2).

553. *Analecta ad Historiam Seditionis per Valachos Transilvaniae Duce HORA conflatae.* Ms. în limba germană din anulŭ 1797, care conține mai multe extrase din registrulŭ presidialŭ alŭ guvernatorului S. Bruckenthal și alte relațiuni private. Colectiunea Ios. C. Eder. 4° 45 pagine.

554. *Numisma Horaianum*, unŭ desemnŭ de pe medalia lui Horia. Colectiunea : *Hora veszedelem Erdélyben 1784.*

555. *Patentales Horajani*; o patentă a lui Horia Mora de Flora în limba latină. Câmpeni 1 maiŭ 1784. Ibid.

556. *Descriptio Alte Fati Regis.* Ibid.

557. ȋiarulŭ revoluțiunii și alŭ tilhăriilorŭ lui Horia din 1784. Manuscrisŭ în limba unгурescă, care tracteză conspirațiunea urdită la anulŭ 1782 sub episcopulŭ Grigorie Maiorŭ în Blajŭ și decursulŭ revoluțiunii pînă la executarea principalilorŭ corifei. Ibid.

558. Elegia despre exterminarea cu ferŭ și focŭ a națiunii unguresci și mai cu sēmă a unorŭ vechi familie nobile, întimplată din cauza furiei lui Horia, și

(1) *Id. Gróf Teleki Domokos* : A Hora-Támadas, pag. 119.

(2) Biblioteca Szeceniană împărțindu-se, publicațiunile aceste — care probabilŭ conțineau numai sentințele celorŭ trei căpitani — nu le-am mai pututŭ găsi.

scrisă la anul 1784 (1). Ms. în limba ungară care conține următoarele poezii :

a) Țipetele de durere ale națiunii ungurești din Transilvania și mai cu seamă ale unor familii nobile, cari sunt în stare să miște și inima de metal. Cluj 23 decembrie 1784, 755 versuri.

b) Descrierea catastrofei din Zarandü.

c) Versuri triste despre suferințele ungarilor din Zarandü, Abrudü și Roșia.

Din toate aceste noi am copiat numai poema primă, cele din urmă fiind mai mult o repetare a acelorași fapte și suspine. Ibid.

559. Memorandul Tablei regesci, alü magnaților și alü nobililor refugiați în Țirgü-Mureșului către guvernul transilvanü pentru ca să i apere în contra revoluțiunii și să stîrpească pe rebeli. Țirgü-Mureșului 24 novembre 1784. Ibid.

560. Petițiunea Tablei regesci din Țirgü-Mureșului către Impăratul Iosifü prin care arată alitudinea necorectă a comandei militare față de revoluțiunea română, și cere permisiunea ca nobilii să și pötă procura arme. Țirgü-Mureșului 6 martie 1785. Ibid.

561. *Epistola Horae*; traducțiune în limba latină, de pe o scrisore a lui Horia către primarul din Ponorü. Bradü, octobree 1784. Ibid.

562. Memorandul nobilimii către contele A. Jankovits pentru sufocarea revoluțiunii și pedepsirea resculaților, anume : corifeii, primarii și jurații comunelor să se tragă în țepă, iar cei-lalți locuitori să fiă decimați. F. d. Ibid.

563. Turburările lui Horia și Cloșca în Transilvania (2). O scrisore cu privire la nobilii căduți în captivitatea românilor etc. F. d. Ibid.

564. Memorandul Magnaților transilvanii către contele A. Jankovits, în care susținü, că adevăratele cause ale revoluțiunii române derivă din schimbarea sistemului de administrațiune, ce l'a introdusü guvernul din Viena. F. d. Ibid.

565. *Horaianae seditionis Historia, Ex actis Commissionis Jankovichianae et fidedignis amicorum relationibus per Coaevum Antonium Szirmay de Szirma, Sacrae Caesareo-Regiae Apostolicae Majestatis Consiliarium aulicum conscripta, ac Bibliothecae Nationali donata Anno 1811.*

Manuscrisulü în limba latină și maghiară tracteză evenimentele revoluțiunii române de la începutü și pină la executarea căpitanilorü. 4° 72 pagine.

566. Operațiunile locotenentului-colonelü Kray în contra resculaților, după manuscrisulü lui Christ. Genersich intitulatü : *Biographie des General-Feldzeugmeisters Baron Paul von Kray aus Original-Urkunden bearbeitet.* 4° 570 pagine.

567. Unü ordinü de di alü generalului Fabris prin care exprimă mulțumirea

(1) A Magyar Nemzetnek közönsegesen de nevezetessen néhány nemes Ösi Familiaknak HORÁNAK dühössége által tüzzel és vassal történt kiirtásokrol iratott *Iaj-szó* versekben 1784.

(2) Hóra és Gloszka Erdélyben történt zendítéseiik.

sa locotenentului-colonelă Kray și maiorului Pükler pentru dexteritatea arătată cu ocaziunea prinderii lui Crișană. 2 februarie 1785. Manuscrisul Christ. Genersich.

568. Scrisoarea generalului baronă Raal către loc. col. Kray, în care îi comunică, că soldații săi reîntorcându-se a casă au trecut prin Sibiiu cu musică și cu drapelurile flăcăind. Sibiiu 4 februarie 1785. Ibid.

569. Scrisoarea contelui A. Jankovits către loc. col. Kray, prin care își arată bucuria pentru prinderea lui Crișană, îi laudă zelul documentat și cu această ocaziune, și-l asigură că va raporta monarhului și de astă dată. Alba-Julia 4 februarie 1785. Ibid.

570. Decretul imp. Iosif II către toți locotenenții-coloneli, căpitani, locotenenți, sergenți și soldați, prin care avându în vedere serviciile, ce le-a făcută Kray casei imperiale în decursul de mai mulți ani, și în special în decursul revoluțiunii române, — îl promovază la rangul de colonel și ordonă a fi recunoscut în această calitate. Viena 13 martie 1785. Ibid.

571. Scurta descriere a devastării orașului Abrudă, care s'a întâmplat în 13 novembre 1784, scrisă de preotul reformată Paulă Szabo. F. d. (1)

572. Petițiunea Tablei regesci și a Magnaților din Târgul-Mureșului către cancelaria aulică, ca să intervină la monarhul pentru apărarea nobilimii și stăpînirea resculaților. Târgul-Mureșului 1 decembrie 1784. (2)

573. Devastarea lui Horia în Transilvania (3). Relațiunea lui Andrei Kis și a lui Franciscă Domokos despre evenimentele petrecute în timpul de la 1 pînă la 27 novembre 1784. F. l. 28 novembre 1784.

574. *Processus ordinarius per VI classes processuales quo Valachus Horia de Flora Daciae Tyranus procedit contra Siculos ad Repositionem Sui in Integrum juxta Normam novissimam ab Aug. Imp. Iosepho II praescriptam, elaboratus M. DCCLXXXV & Bibliothecae Hungaricae Széchenyanae Regnicolari oblati, per Michaellem Landerer de Fuskut. Incl. Cottus de Temes Tabulae Judriae Assm. R. p. nat. Typographum & Bibliop. 1804.* Ms. în limba latină cu o gravură și mai multe deseme. 4° 168 pagine. (Extrase).

XVIII Din Biblioteca Academiei de științe în Pesta.

575. Preotul reformată Stefană Incze descrie intrarea resculaților în Abrudă și arată cum s'a întâmplat trecerea catolicilor și a reformaților la religiunea română. Deva 7 decembrie 1784.

(1) Abrud-Bánya várossa elpusztulásának tsekély leirása. Mely történt 1784-ik Die 13-a 9-bris.

(2) In manuscrisul : Hora veszedelme Erdélyben.

(3) Hóra pusztitása Erdélyben.

593. Guvernul transilvană raportază monarchului despre cele întâmplate în adunarea de la Mestécănă. Fragmentă.

594. Episcopul Nichitici trămite pe Popovici, vicarul din Hondolă, la comisarul M. Bruckenthal în Sebeș, și-i scrie acestuia că Popovici fiindă o persoană suspectă să nu-lă libereze de acolo pină va înceta revoluțiunea. Orăștia 1 decembre 1784.

595. O scrisore a căpitanului G. Crișană, probabilă către oculistul Molnară. Traducțiune în limba latină. Vaca 6 novembre 1784.

596. Ună plană pentru asigurarea liniștii pe viitoră. Intre măsurile propuse este și aceea : că locuitorii din comunele revoltate să pôrte semnul furciloră cusută pe spate. F. d.

597. Primăria din Abrudă scrie comisarului M. Bruckenthal, că pentru siguranța liniștii a constrinsă pe romăni să depună ună jurământă de credință Principelui și orașului. Abrudă 12 aprile 1785.

598. Jurământulă ce aă trebuită să-lă depună romănii din Abrudă.

599. Comitatulă Albei-de-josă scrie comisarului M. Bruckenthal, că din 120 prizonierii pe 26 i-a osindită la mărte, alții aă murită în închisori, iar 19 sunt încă nejudecați. Aiudă 18 aprilie 1785.

600. Comitatulă Hunedorei hătărăsce a face ună apelă către țera ungurască, ca să ajute pe nobilimea transilvană, spre a-și căpăta satisfacțiune pentru pagubele suferite în revoluțiune. Deva 2 iunie 1790.

601. Căpitanulă orașului Turda scrie prefectului Ionă Săndor, că Salis a fostă cu resculații în comuna Trăscău. Turda 17 novembre 1784

Colecțiunea Alexandru Mike.

602. Ună raportă militară, că romănii din comuna Pinticiă, voindă a se revolta, corifeii loră aă fostă arestați și anume preotulă, primarulă și alți doi țărani. F. d.

603. O investigațiune făcută în Clujă cu prizonierii Mihaiă și Săntionă Paven, din care resultă că Horia ducându-se în comuna Mărișelu, a însărcinată pe trei inși să revolte pe romăni de lingă Someșă, îndată ce le va trămite o scrisore. Clujă 5, 19 ianuarie 1785.

604. Interogatoriulă făcută cu Ionă Baloșă din comuna Hodeși, despre intențiunile lui Horia de a ataca comunele Zamă și Calata-Zamă de lingă Huiedină. Clujă 26 ianuarie 1785.

605. O scrisore a lui Horia celă tinără către magistrulă munților din Slatna, cerendă să i restitue calulă, ce l-aă luată trei metalurgi, în contra ar-

mistițiului încheiată la Galda, căci altă cum pace nu va fi. Traducțiune în limba latină. 5 novembre 1784.

606. Comitatul Hunedórei scrie vice-cancelarului, că românii din Zarandă îndrăsnescă a numi pe Horia «Regele» lor. Deva 3 decembre 1784.

607. Țiarul unguresc «Hon és Külföld» din 1841, despre revoluțiunea lui Horia. Numărul confiscat 99.

608. Trei copie de pe medalia lui Horia, și un plan al comunei Albacă.

609. Comitatul Treiscaunelor (Háromszék) și al Brașovului, comunică guvernului transilvană, că pentru siguranța familiilor de acolo a invitat nobilimea să întîmpine pe români, dacă s'ar apropia de teritoriul său, și în urma acestei invitări nobilimea din Sepsî și-a ales de căpitan suprem pe contele Ion Nemesi. Chileni 20 decembre 1784.

610. Sentința de mörte a preotului Hagi Ion Crișănuț din Bistra. Alba-Julia 19 februarie 1785.

611. Sentința de mörte a lui Ion Ispas din comuna Lupșa. Alba-Julia 25 februarie 1785.

612. Sentința de mörte a lui Todor Michailă de pe Riul-mare. Alba-Julia 25 februarie 1785.

613. Sentința de mörte a lui Iacob Zaf totu de acolo. Alba-Julia 24 februarie 1785.

614. Sentința de mörte a lui Ispas Găldău totu de acolo. Alba-Julia 24 februarie 1785.

615. Sentința de mörte a preotului Constantin Turciu din Crișior. Alba-Julia 15 februarie 1785.

616. Sentința de mörte a lui Iacob Todea de pe Riul-mic (Kis-aranyos). Alba-Julia 24 februarie 1785.

617. Sentința de mörte a lui Ilie Dăncuț din comuna Ociu. Alba-Julia 17 februarie 1785.

618. Sentința de mörte a lui Ionel Secărenul din comuna Vulpăr. Alba-Julia 16 februarie 1785.

619. Sentința de mörte a lui Avram David de pe Riul-mic. Alba-Julia 22 februarie 1785.

620. Extrase din sentințele de mörte a lui Toma Gligor de pe Riul-mic, Ilie Nuțu din Roșia, Ion Jári din Sân-Georgiul Trăscăului, Ion Muntenu din Vulperu, Drăgoiu Rotea din Córna, Todor Vasile din Ofenbaiă, Mateiu Patea din Lupșa, Stefan Ispas totu de acolo, Petru Goia de pe Riul-mic, Simion Ferencz din Valea în comitatul Clujului, Serafin Gónță din Vințu-de-jos, Luca-

ciu Lupu din Sulighetu în comitatul Hunedorei, Vasile Ghirciu din Abrud-sat, Michaiu Lupaşu din Căienelă şi Michaiu Lupaşu din Vaidei. 5, 12, 16, 17, 23, 24, 25 şi 26 februarie 1785.

621. Gădele Grancia Rokoczi se plânge la primăria din Alba-Julia, că dinsul şi-a lăsat câştigul ce-lu avea la execuţiunile oficiale din Sebeşu şi a venit în Alba-Julia, unde a executat pe cei mai mari corifei, şi cu sodalii săi le-a transportat ierna cadavrele în patru părţi, dar totuşi nu a primit nici o remuneraţiune. Alba-Julia 24 iulie 1785.

622. Descrierea revoluţiunii lui Horia de Iosif Benkő. Manuserisul tracteză revoluţiunea din comitatul Hunedorei, ocuparea Abrudului şi se încheie cu mărtea vice-comitelui Ion Zejk.

623. Primăria din Alba-Julia scrie guvernatorului S. Bruckenthal, că gădele de acolo a executat în timpul revoluţiunii 14 rebeli, şi a transportat cadavrele lui Horia, Cloşca şi Crişan în trei comitate, pentru care muncă i se compete o sumă de 51 fl. renani. Alba-Julia 26 august 1785.

624. Scrisorea atribuită lui Ribiczei către un conte unguresc despre cuvintele Impăratului Iosif către Horia. Ribişa 8 aprilie 1830.

625. Contesa Cristina Gyulai scrie contelui Sigismund Kornis, că în Clujă a fost prins un spion de ală resculaţilor, şi că oficerul reformat Baranyaj încă ar fi cu dinşii. Tăsnad 28 novembre (1784).

626. Contesa Cristina Gyulai scrie contelui Sig. Kornis, că funcţionarii comitatului Arad nu au fost mulţumiţi cu dispoziţiunile contelui A. Jankovits, şi dênşii au arestat de nou la cealaltă pörtă pe captivii liberaţi de contele Jankovits. Cluj 20 ianuarie 1785.

627. O relaţiune că românii transferaţi în Banat au fost colonisaţi în ţinutul Panciovei, şi mulţi dintre ei au fugit primăvera şi vera iarăşi în Transilvania, dar au fost prinşi, bătuţi şi transferaţi înapoi. F. d.

628. Scrisorea lui Stefan Pálfi către o persoană necunoscută despre lupta armatei imperiale cu resculaţi la Ponorul Remeşilor. F. d.

629. Stefan Halmágyi trâmite unui cunoscut portretul lui Horia şi Cloşca, apoi adauge, că Horia, întreat de generalul Pfefferkorn pentru ce a început revoluţiunea, a răspuns, că acesta o va descoperi acolo unde va fi locul, şi că sunt mulţi Horia mai mari de cât dênşul. Chilen 19 ianuarie 1785.

630. Vice-comitele din Zarand Hollaki scrie unui cunoscut, că în ultima zi a lunăi lui octobru, pe când dênşul împreună cu frate-so Farkas şi cu baronul Josika işi petrecea veselă în comuna Hălmăgel, atunci ţeranii s'au adunat în număr mare la Mestécănu unde Horia a trâmisi pe Cloşca şi Crişan etc.

XXI Din Biblioteca Contelui Samuilă Teleki în Tergulă-Mureşului.

631. Alexiū Intze spanū alū domeniului Slatna serie Inspectorului, că «Ionū Nicula alū Horii» dimpreună cu alți soți și cu soțiile lorū aū fugitū în munți. Slatna 3 februarie 1785.

632. Insemnarea făcută despre prinderea lui Ionū Nicula secretarulū, și Ionū Nicula fiulū căpitanului Horia. Slatna 4 martie 1785.

633. O petițiune a nobilimii în care se afirmă, că Horia înainte de revoluțiune a fostū arestatū în închisorile de la Galda, și că armele soldaților trāmiși pentru apārarea Aiudului s'aū aflatū implute cu tārīte. F. d.

634. Conte Jankovits serie comitatelorū, că din plānsorile țeranilorū s'a informatū, că nobilii prindū pe iobagi la grapa întogma ca pe vitele de jugū. Alba-Julia 22 ianuarie 1785.

635. Comitatulū Clujului respunde guvernului transilvanū, că armata nobilitarā a cumpēratū victualele de la țeranii cu bani gata, iar porțiunile luate pentru caī le va plăti nobilimea în trei țile. Clujū 25 februarie 1785.

636. Petițiunea mai multorū nobili și ale altorū persōne libere din comitatulū Zarandului, cari aū scăpatū cu viața de furia resculațiilor, adresatā Impēratului Iosifū II. Conceptulū compusū de baronulū I. Bornemisza, F. d.

XXII. Din Biblioteca Batthyáni în Alba Julia.

637. Grigorie Daniel din Elisabetopole serie lui Emericū Daniel în Roma, că în curēndū i va trāmite unū desemnū de pe medalia lui Horia. Elisabetopole 11 martie 1785.

638. Carlo B. Peren serie unui abate în Roma, că conducētorulū romānilorū revoltați se chiamā Hora Flora Regele Daciei. Pojonū 30 decembre 1784.

639. Carlo B. Peren serie abatelui din Roma, că Horia cere să fie condusū înaintea Impēratului, țicēndū : dacā trebuie ca eū să morū, atunci cu mine vorū peri și mulți alții, cari mă aū încuragiatū. Pojonū 31 decembre 785.

640. I. Pochlin serie lui Emericū Daniel în Roma, că Horia nu voesce să comunice nimicū de cātū numai Impēratului. Viena 14 februarie 1785.

641. Ionū Pap serie lui Emericū Daniel, că încă pe la mijlocul unei lui decembre 1784 vēduse pe câmpulū Deveī cadavrulū unui rebelū ce luase parte la ataculū făcutū asupra Deveī (în 6 și 7 novembre), și că sasii din Orăștia de frica romānilorū n'aū voitū să dé asilū nobililorū refugiați. Alba-Julia 18 decembre 1784.

642. Ionū Pap serie lui Emericū Daniel în Roma, că George Crișanū, ca să

nu-lă pôtă prinde, s'a îmbrăcată în haine de cerșitoră, și Horia, cândă a fostă dusă pină la Deva, a plecată voiosă sperândă că românii îl voră libera saă împuşca. Sibiiu 23 februarie 1785.

643. O persônă subsemnată cu inițiala P. scrie lui Emerică Daniel că țăraniă din comuna Adămuși s'aă înțelesă, că într'o duminică, cândă ungurii de acolo se voră afla în biserică, să năvălescă asupra loră și să-i omóre, înse conspirațiunea s'a descoperit. F. d.

644. Martină Papai scrie lui Emerică Daniel în Roma, că Horia se subsemneză : Horia Floria Dux Daciae Princeps Tranniae. Elisabetopol 23 decembre 1784.

645. Jurământulă țeraniloră, cari s'aă revoltată în domeniile conțiloră Bațyáni la anii 1765 și 1766.

XXIII Din Biblioteca Archidieceșană în Blajă.

646. Extrase din :

«*Historia Hori și a poporului Roman din Muntii apuseni.*» Manuscrisă autografă ală defunctului mitropolită Alexandru Șuluțu ; începutulă cu litere latine, restulă cu cirile. 2° 95 foii nepăginate. Partea prima tracteză revoluțiunea lui Horia, iară partea a doua conține câte-va notițe cu raportă la istoria aniloră 1848 și 1849.

În câtă privesce revoluțiunea din 1784 autorulă a scrisă fără documente. Singură numai narațiunile și trei auctori străini, Schneller, Milot și Kozma Pálformeză basa întregului manuscrisă. Din această causă dănsulă a cădută în o mulțime de neesacități. Pe lângă aceea, mitropolitulă Șuluțu nu cunósce de locă evenimentele desvoltate în comitatulă Zarandulă, ală Clujului, ală Aradului, în Valea Mureșului și a Hațegului, ce constituie o parte fôrte însemnată din istoria acestei revoluțiuni. Mai adaugemă în fine, că părinții dănsului la a. 1784, fiindă persecutați de muntenii lui Horia, autorulă Șuluțu n'a putută păstra peste totă loculă independința spiritului, care se recere în judecarea unoră acte de o gravitate așa mare.

XXIV. Din Biblioteca Musculă Bruckenthal în Sibiiu.

647. «*Horraische Unruke*» din manuscrisulă intitulată : Das alte und neue Kronstadt beschrieben von Georg Michael Gottlieb von Hermann könig. Rath im Jahr 1802. Tom. III. P. 1. pag. 47—133.

648. Sosirea Impăratului Iosifă în Transilvania la a. 1783. Ibid. p. 39—46.

649. Cântă funebru la mórtea Impăratesei Maria Teresia scrisă de preotulă luterană Samuilă Knall în limba românescă. Titlulă :

Scele aLe pokVrarILor en arDJaLV LVnge SIkrIIV MaItsII theresII.

650. Clerul^u unit^u din Transilvania cere de la Imp^{er}ăt^{es}a Maria Teresia per-misiunea maestatică, ca episcopul^u Inocenti^u Clain^u să se p^olă reînforce din exilul^u său, ca națiunea română din Transilvania să se declare de a 4-a națiune politică, și episcopul^u unit^u să fie numit^u consiliar^u în guvernul^u țării. 1752.

651. *Epistola poetica Lucretia matrona ungara Csiszar caesis nupero tu-multu marito et liberis in potestatem Valachorum redacta opem Junii viri mi-litaris implorat.*

Aici istoricul^u transilvan^u Iosif^u Carol^u Eder cântă în versuri latine suferin-țele tinerei neveste Caterina Csiszár, pe al^u căr^ui bărbat^u îl^u omorise resculat^u român^u în Michăleni.

XXV. *Din Biblioteca gimnasiului luteran^u în Brașov.*

652. Oficialul^u Ahlfeld raport^{ez}ă vice-comitel^ui, că loc. colonel^u Schultz, ce-r^{en}d^u în adunarea de la Câmpeni extrădarea lui Horia și Cloșca, a scăpat^u de m^orte numai cu fuga. Făgăraș^u 28 novembre 1784.

653. Date cu privire la revoluțiunile românilor^u din Transilvania la a. 1434, 1474, 1486, 1701, 1721, 1727 și 1730. Colecțiunea Iosif^u Fr. Trausch.

654. *Extract des Anfanges der Unruhen.* Relațiune militară despre adunarea de la Mestécăn^u, întâlnirea lui Schultz cu Cloșca la Tibru, și fortificările făcute de Român^u în munț^u Abrudului. Slatna 8 decembre 1784.

655. Imp^{er}ăt^{es}a Maria Teresia, informându-se despre emigrațiunea români-lor^u din comitatul^u Dobăci^u și al^u Solnocului ordonă a se revisui urbarele din Transilvania și a se numi câte un^u «Defensor^u al^u iobagilor^u» care să înain-teze plângerile lor^u la instanțele competente. Viena 7 octobre 1765.

656. *Extraît von der Siebenbürgischen Revolte 1784.* O relațiune despre con-ju-rațiunea Românilor^u de a extermina pe toți Ungur^u și Saș^u, și de a*imp^{re}una Transilvania cu Ț^{er}a-românescă.

657. Camera transilvană din 1744 nu admite a se citi într^{eg}ă petițiunea Episcopului Inocenti^u Clain^u, cu privire la drepturile naționale ale Românilor^u din Transilvania. Extras^u din protocolul^u Camerei transilvane, 11 și 13 februarie 1744.

658. Comandantul^u Transilvaniei A. Bucow aduce la cunoștința Românilor^u, că Imp^{er}ăt^{es}a Maria Teresia a numit^u o comisiune sub președința dⁱⁿsului, care să cerceteze plângerile iobagilor^u și turburările ivite între dⁱⁿșii de cât^u-va timp^u înc^oce, în consecință îi provocă a tr^{am}ite deputați la Sibiu^u pe ziua de 26 aprilie 1761. Sibiu^u 9 aprilie 1761.

659. Scurtă dare de sémă despre venirea Impăratului Iosifü II la Braşovü în anulü 1783, prin comunele Zernesci, Tohanü şi Branü.

XXVI. *Din Biblioteca şi Archive particulare.*

660. O importantă scriere asupra revoluţiunii lui Horia, a avutü bunătatea să ne-o pună la dispoziţiune distinsulü nostru istoricü şi filologü d-lü *B. P. Hasdeü.*

Cartea comunicată de D-lü Hasdeü, necunoscută pînă astăđi în literatura acestei revoluţiunii, pörtă titlulü :

Seconde Lettre d'un Defenseur du peuple à Tempereur Ioseph II sur son reglement concernant l'émigration et principalement sur la revolte de Valaques. Dublin 1785. 8° 98 pagine.

Intrégă acéstă scriere este o apërare filosofică şi juridică a revoluţiunii române din 1784. Autorulü ei pînă astăđi necunoscutü, se vede a fi fostü unü eruditü bărbatü din apusulü Europei, unü partisanü infocatü alü filosofiei lui Locke şi Rousseau.

661. De la onorabilulü d-nü Ignăşü Dobotzki amü primitü :

a) O scrisóre a contelui Dominicü Teleki către D-lü Dobotzki cu privire la medalia lui Horia. Gernyeszeg 6 octobree 1865.

b) O scrisóre a lui Gregorie Daniel prin care comunică lui Emericü Daniel în Roma cuvintele ce le-a rostitü Horia către generalulü Pfefferkorn şi descrie medalia revoluţiunii. Elisabetopole 5 ianuarie 1785.

c) Altă scrisóre a contelui Dominicü Teleki către d-lü Ign. Dobotzki despre numele lui Horia. F. d.

d) Scrisórea lui Adamü Bölenyi către unü cumnatü alü său din Pinkocz despre medalia lui Horia, şi conjuraţiunea Românilorü din comuna Pintieü. F. d.

e) Scrisórea lui Sigismundü Kováts către fratele său Stefanü Kováts din Somja, despre încercarea unorü Români să atace Sighişóra, şi despre medalia lui Horia. Aindü 6 ianuarie.

f) Scrisórea lui Adamü Bölönyi către cumnatulü său, despre insurecţiunea nobilimii în contra Românilorü. Zălău 15 ianuarie 1785 (1).

662. Stimabilulü Domnü Iosifü Konez, profesorü la colegiulü reformatü din Tîrgulü-Mureşului, care şi în alte cestiuni ne-a servitü cu o mulţime de date interesante, a avutü amabilitatea să ne transmită cu raportü la revoluţiunea lui Horia, scrierile poetului ungurescü Ionü Gyöngyösi. Anume amü primitü de la D-sa :

a) O poemă a lui Gyöngyösi asupra armelorü saü emblemei lui Horia, alü cărei titlu în traducere română este următorulü :

(1) Scrisorile trei din urmă au fostü copiate de d-lü Dobotzki din archiva familiei Horváth de Palocz.

«Asupra armelorū lui Horia, saū cu altū nume mai adevăratū, a lui Nicula Cristea, capulū revoluțiunii române din 1784, cari saū elū și le-a alesū, saū celū puținū pe atuncia i saū atribuitū de comunū dinsulū. Am scrisū (acastă poemă) în anulū 1785 în luna lui ianuarie. pe cândă Horia era deținutū în închisórea de la Alba-Julia.»

b) Alte douē poesii serise totū de I. Gyöngyösi, sub portretele lui Horia și Cloșca pe care le lucrase Sigismundū Kóré. (1)

c) O poemă intitulată :

Aeneas christianus apud manes sive Hora et Kloska in infernis, scrisă în limba latină de contemporanulū Iosifū Mátyási și publicată la Pojonū în anulū 1794. (2) Descrierea sémănă cu călătoría lui Enea în infernū, cum ne-o înfațișează Virgiliū în cartea a VI-a.

d) Totū de la stimabilulū domnū Josifū Konez amū fostū fericitū să primumū o mulțime de date interesante cu raportū la istoria revoluțiunii lui Horia, scrisă de Iosifū Benkő sub titlulū : Erdélyi Oláh nemzet képe; pentru cari îi suntemū foarte recunoscători.

663. Domnulū avocatū Rubinū Patiza din Alba-Julia, ne a inavușitū colecțiunea noastră cu o copiă vechiă de pe petițiunea comunelorū Abrudū-satū, Bistra, Cărpenișū, Buciumū și Vidra, înaintată Impăratulū Iosifū II la a. 1782, Viena 18 aprilie 1782.

664. Intre chărțilele familiei Găldău (Cloșca) din Cărpenișū, amū aflatū : O sentință a primăriei din Cărpenișū pronunțată la anulū 1771 în procesulū lui Vasile Găldău cu Dumitru Tomuță, pentru datoriă, în care se face mențiune și de Giurgiu Mareū (G. Crișanū).

665. Domnulū colonelū Pfeiffer ne face o comunicare despre actele horiane cari se afla în archiva militară a comandei din Sibiiū. Sibiiū 8 novembre 1879.

XXVII. Facsimile și deseme.

666. Unū facsimile comunicatū de d-lū Mihaiū Andreica de pe diploma de manumisiune dată lui Matieșū Nuțu, pentru că a prinsū pe Horia și Cloșca. Slatna, februarie 1785.

667. Unū desemnū de pe «cornulū de pulvere alū lui Horia», care se află astăzi în posesiunea d-lui M. Andreica, împreună cu o relațiune despre persóna de la care l'a primitū.

668. Unū desemnū de pe «casa lui Horia în Albacū.» Septembrie 1879.

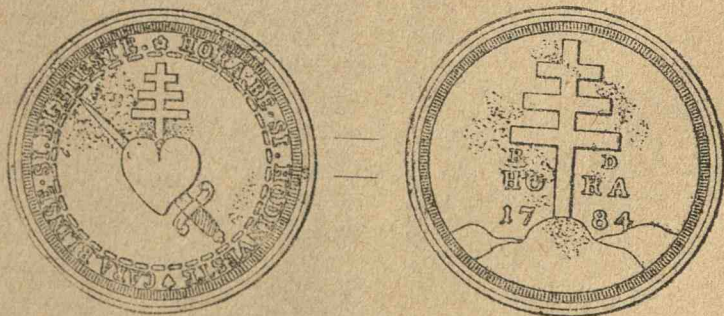
669. Unū desemnū de pe «casa lui Cloșca» în Cărpenișū. Septembrie 1879.

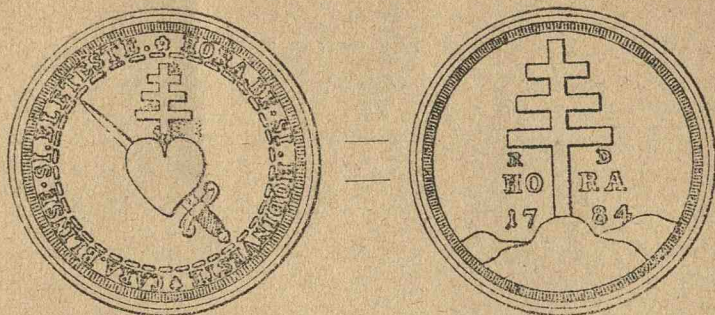
(1) Veđi *Gyöngyösi Iános* versei. Bécs. 1790 pag. 75—80.

(2) Veđi *Mátyási József*: Semminél több valami. Pozsony 1794 pag. 42—45.

670. Ună desemnă de pe «casa lui G. Crișană» totă acolo. Septembrie 1879.
671. Ună desemnă de pe «hangerulă lui Cloșca», care se află în posesiunea museului din Clujă.
672. Medalia lui Horia, după desemnulă care se află în manuscrisele lui Jos. Weszelyi din biblioteca museului națională, Comunicare făculă de d-lă Ign. Dobotzki.
673. Medalia lui Horia, după desemnulă ce lă trămisă vice-comitele Geor-ge Bessenyei Locotenentăi din Buda, în 13 ianuarie 1785.
674. O fotografie colorată de pe ună portretă ală lui Horia în biblioteca museului națională.
675. Medalia lui Horia după manuscrisulă : «Delineatio rariorum nummorum hungaricorum ex nummophylaceo Illustrissimi Domini comitis Leopoldi Andrasz De Csik-Szentkiraly, et Kraszna Horka, Exceptorum Anno M. DCCCXX.» Manuscrisulă se află în cabinetulă de anticitală a museului din Pesta.
676. Două copii în ghipsă (ipsosă) de pe medalia lui Horia, care se află astăi în posesiunea d-lui Ignată Dobotzki din Pesta, în două exemplare.
- Exemplarulă I :
- Av.* În jură legenda : HORA. BE. SI. HODINVESTE|CARA. BLINSE. SI. BLEPESTE. În mijlocă : o inimă străpunsă cu sabia de la drepta spre stănga în susă, din inimă se înalță flacără și o cruce triplicată.
- Rev.* În mijlocă : o cruce triplicată aședată între trei munăi. În stănga și în drepta crucăi inscripăiunea R/D, HO/RA, 17/84, în trei rinduri.
- Exemplarulă II presintă atătă în aversă câtă și în reversă aceleși legende și aceleși arme, cu singura escepăiune, că medalia fiindă la mijlocă oxidată, flacările de asupra inimei nu se potă distinge.
- Efigia acestoră medalăi este următoria :

No. I.

Tóte descrierile câte le aveamú pînă astăzi despre medalia lui Horia sunt într'o oribilă contradicere una cu alta.

Contele Dominicú Teleki ne comunică după Jankovits Miklos, legenda medaliei astű-felű :

Pe o parte : Hóra becsi hogynyestyé.

Pe altă parte : Czára plindzse si pletyestyé. (1)

Câtă diferență există între comunicarea contelui Teleki și între adevărata legendă, orî cine póte vedé.

Insuși istoriculú mai noű alú lui Horia, defunctulú Franciscú Szilágyi, descriindú medalia acéstă, în 9 cuvinte face 6 erorî, ca să nu mai amintimú, că dînsulú nu reproduce exactú caracterulú literelorú, că omite punctaționile și substitue de la sine virgule și accente, carî nu există de locú în originalú.

Iată cum reproduce Szilágyi inscripțiunea medaliei :

Av : Horia be, si hodinyeste, Czára plinse, si pleteste.

Rev : R. D. Horia 1784.

Și reposatulú Szilágyi avuse înaintea ochilorú săi chiarú exemplarele d-lui Dobotzyi. (2)

Totú asemenea greșitú a reproduș'o și Papiú Ilarianú în «Tesarulú de monumente istorice» (Tom. III, Fasc. XI și XII), unde dînsulú o copiasé după desemnulú din broșura «Horja und Klotska Oberhaupt und Rathgeber der Aufrihrer in Siebenbűrgen »

Legenda din «Tesarú» este :

Av. HORIA. BE. SI HODINYESTÉ. CZÁRA. PLINSE. SIPLETE.

Rev. R. D. HORIA. 1784. Iarăși 6 erorî și o silabă întrégă suprimată.

(1) *Id. Gróf Teleki Domokos* : A Hóra-Támadás, pag. 44. nota.

(2) Doboczky ur, ki maga hórapénzét nekem megnutatni szives volt, etc. *Szilágyi Ferencz* A Hóra-Világ. Pest. 1871. pag. 239—240.

Observămū aici, că autorulū broşurei «Horja und Klotska», şi după dînsulū Papiū Ilarianū, credeaū că inscripţiunea acēsta ar fi de pe unū sigilū alū lui Horia. Unū astū-felū de sigilū înse, cu tōte scrutările făcute de la 1784 în cōce, a remasū pînă astăđi necunoscutū. Din contră, tōte relaţiunile contimporane ne spunū, că legenda: Horia bea şi odihneşte eic., era scrisă pe medalia lui Horia.

În fine nici unū autorū nu a descrisū cu exactitate armele lui Horia, carī le vedemū înfăţişate pe medalia acēsta.

677. O copiă în staniolū de pe altă medaliă a lui Horia, care se află în muzeulū transilvanū din Clujū.

Av. În jurū : NOSPRO CÆSARE; în mijlocū : o corōnă în forma conică cu crucea simplă în vîrfū.

Rev. În jurū : HORIA REX DACIÆ; în mijlocū : o inimă străpunsă cu sabia de la stînga spre drepta în josū, din inimă se prelungeşce în susū şi în josū cāte o cruce triplicată; sub inimă : 1784; iar de desubtū : 6.

Efigia este următōria :

No. III.

Teleki ne comunică legenda ast-felū :

Pe o parte : Nos pro Caesare.

Pe altă parte : Hōra Rex Daciae.

Szilágyi :

Av. : Nos pro Caesare.

Rev. : Horia Rex Daciae.

Atătū Teleki câtū şi Szilágyi, din carī celū din urmă cunoşcea exemplarulū din Clujū, nu spunū, că pe reversulū acestui numū se mai află însemnatū anulū 1784, şi din josulū crucei triplicate cifra : 6.

XXVIII. *Traditiuni.*

678. Relatări din viaţa lui Luca Nicola, alū duoilea feciorū alū lui Horia.

679. Numirea lui Horia de «Craiu» şi «Impēratū».

680. Călētoria lui Horia la Viena şi vorbirea dînsulū cu Impēratulū Iosifū II.

681. Horia, Cloșca și Crișană ; caracterul, însușirile și persoanele lor.
682. Horia crescută pe lângă un conț unguresc.
683. Horia ca cântăreț.
684. Numele «Ursă» la românii din munții Abrudului.
685. Adunarea de la Mestécănă.
686. Locul unde s'a retrasă Horia după încetarea revoluțiunii.
687. Trădătorul Mătiaș Nuțu și vîndarea de sînge.
688. Trădarea și executarea lui Horia și Cloșca.
689. Capul lui Horia e purtat în țepă prin satele de lângă Deva și Hunedóra.
690. Crișană în adunarea de la Cărpeneș rădică în sus mîinile încinse de flacări și invită poporul să mîergă asupra Abrudului.
691. «Casa lui Horia» în Alba.
692. «Casa lui Cloșca» în Cărpeneș.
693. «Casa lui Crișană» în Cărpeneș.
694. Numele «Varga» și «Cloșca».
695. Descendenții și colaterali căpitanului Cloșca.
696. Descendenții lui George Crișană.
697. Patronii revoluțiunii române din 1784.
698. «Fântăna Cloșcii» de pe teritoriul comunei Cărpeneș.
699. Crucea triplicată la mormîntul unui poteraș de a lui Horia.
700. Tumultul din Cămpeni saă «spargerea bușilor» din a. 1782.
701. Locul de la Cămpeni unde a avută Horia întrevedere cu loc. col. Schultz.
702. Locul de execuțiune ală lui Horia, Cloșca și Crișană la Alba-Julia.
703. Locul din Cărpeneș unde s'a expusă o parte din cadavrele lui Cloșca și Crișană.
704. Inchisărea lui Cloșca în Alba-Julia.
705. Inchisărea lui George Crișană în Alba Julia.
706. Locul adunării generale de la Mestécănă.
707. Executarea prisionierilor români la Deva.
708. Mormintele prisionierilor decapitați la Deva în 8 și 10 novembre 1784.
709. Prisionierii români din castelul Hunedorei.
710. Resculații ducă pe nobili în vîrfu delului Uroi și de acolo îi arunca josă.
711. Adunarea țeranilor de la Sănta-Măria-de-pietră.
712. Persecuțiunile nobilimii asupra Romănilor din țera Hațegului în timpul revoluțiunii.

713. Transferarea resculațiilor mai însemnați în ținutul Panciovei.
714. «Bastonul» și «cuțitul» lui Horia, cel d'întăiu în posesiunea d-lui Jos. Spanyol din Deva, ală duoilea în museul trans. din Cluj.
715. «Gorunul lui Horia» din curtea bisericeii de la Tebea.
716. Popa Danilă din Cristioru, conumele și familia sa.
717. Ultimele cuvinte a le lui Cloșca.
718. Albăcenii, caracterulă acestorū munteni.
719. O roșetă pe ceru pređice la a. 1783 vėrsarea de sange din 1784.
720. Figurile de cėră a le lui Horia și Cloșca în Viena, pe la a. 1820.
721. «Pocalul lui Horia» în cabinetulă de anticități a museului Rruckenthal din Sibiiu, pe fundu cu inscripțiunea : POCULUM MANUALE INSIG : ILLIUS REBELLIS HORRA. 1784.
722. Causese pentru cari au omoritū resculații pe popa Avramu Șulutu din Carpenișu.

XXIX. *Iconografia revoluțiunii din 1784.*

Vomă descrie aici portretele revoluțiunii din 1784, cāte le-am pututū gāsi prin diferitele colecțiuni ale bibliotecelorū. Vomă pune la o parte tōte edițiunile noii și ne vomă restringe la cele vechi, cari au eșitū la lumină atuncē cāndu suvenirile revoluțiunii și faptele eroilorū săi erau încă vii în memoria publiculū. De și portretele aceste nu potū fi considerate ca autentice, ele sunt înse totū alātea documente istorice, fiindū cā represintă epoca, acțiunile și caracterulă persōnelorū ; și în fine sunt totū alātea probe despre sensațiunea ce a causat'o în Europa revoluțiunea transilvană din 1784.

Pe multe din ele aflămū note explicative, cari întregescū pină la unū punctū ore-care datele istorice.

Biblioteca museulū naționalū din Pesta.

723. Bustulū lui Horia între stānci, infățisāndū retragerea sa în munți.

Josă pe o stāncă inscripțiunea :

Nicol : Ursu oder

Hora Anführer

der Rebellen. — 8°

724. Bustulū lui Cloșca, asemenea între stānci.

Josă pe o stāncă :

Juan Wargoj

od Klosca Rebell.

În drėpta pe altă stāncă :

Neuhanser ad viv de

78. — 8°

725. Bustul lui Crișană totu între stânci.
Josu pe stâncă :

Georg Krischan
einer der Rebellen
anführer

Dedesuptu : *Neuhauser 1785.* — 8°

Aceste trei portrete sunt anexate la manuscrisul intitulat : «*Analecta ad historiam seditionis per Valachos Transilvaniae.*»

726. Bustul lui Horia în profilu și coloratū, în capu căciula cu pielea în afară pe care se vedu cusute literele HOR. Din josu : în colțulu dreptu : *n. g. o. h. a. i. k. g.*

De desuptu :

HORYA ANFÜHRER
DER WALACHISCHEN REBELLEN. — 8°

727. Bustul lui Horia în medalionu, ornatu de asupra cu catene.
Josu.

HORIA
Wallach : Rebelle. — 12°

728. Portretul lui Horia pină din josu de brău și coloratū. La gātu lanțulu de aurū, de care atiră decorațiunea. La brău pistolulu și hangerulu, în mâna drăptă halebarda. Susu : *Horia.*

Inscripțiunea de josu se vede a fi taiatā. Ordinea este în formă ovală și reprezentā în mijlocu o cruce duplicatā la ambele capete și străpunsā cu o sabiā, în stânga literele HO în drăpta R. — 8°.

729. Horia, figură întrégă, cu pistolele și sabia, în mâna drăptă bastonū, iar cu stânga gesticulându.

Josu în colțulu dreptu literile : *L. W.*

De desuptu :

Wahre Abbildung des Horia Hauptanführer der
Rebellen; alt 48 Jahr. — 8°

730. Horia, figura completā în pozițiune marșială, cu pistole, hangere, sabiā și pușcă; în mâna drăptă o sulită, iar cu stânga gesticulându. La gātu atiră ordinea, în care se vedu însemnele și literele HOR|A.

Josu :

Horja
Anführer der valachischen Rebellen den 30 X-ber 1784
in der Radaker Waldung gefangen genommen worden. — 8

731. Horia, figură completă în pozițiune marțială, la brâu două pistole și un hanger, în mâna dreaptă pușcă. Portretul este colorat.

Jos în colțul drept : *I. Adam fe*

De desuptu : ORDEN DES HORA.

*Hora Anführer der Walachi
X-br. 1784, in der Radaker Wal*

DESEMNUȚ
ORDINEI

*schen Rebellen welcher den 30-ten
dung gefangen genomen worden.*

Ordinea reprezintă la mijloc o inimă străpunsă cu sabia de la dreapta spre stânga în jos, din inimă se prelungește în sus și în jos câte o cruce duplicată, în stânga inimei literele HO în dreapta RA. In exergă : *Хора бе ши ходи-неце цара планиже ши.* In giurul ordinii : *Hora bibit & quiescit provincia luge & solvit.* — 8°.

732. Cloșca bustu colorat.

Jos în colțul drept literele : *n. g. o. h. a. i. k. g.*

De desuptu :

GLOSKA

EIN GEHULFE DES REBELLEN HORYA. — 8°.

733. Cloșca pină din jos de brâu și colorat, în mâna stângă o pușcă cu baionetă.

De asupra : *Gloska.* 8°.

734. Cloșca, bustu în medalion, deasupra ornatu cu catene.

De desuptu :

GLOSKA

Wallach : Rebelle. — 12°.

735. Cloșca, figură completă, în costum preoțesc și agităndu, la sinu o carte, iar în mâna dreaptă un baston cârligat. Portretul cu color.

Jos :

Gloska

ein Gehülfen des Rebelen Hora, welcher mit ihm gefangen worden. — 8°

736. Cloșca, figură întregă în pozițiune marțială, cu pistole, hanger, și sabie ; în mâna dreaptă pușcă cu baionetă, iar la sinu o carte.

Jos :

Gloska

ein Gehülfe des Rebelen Horja welcher mit ihm gefangen worden. — 8°.

737. Cloșca, figură întrăgă, pozițiune de căpitanu-haiducă cu pistole și sabiă.
Josü în colțulu dreptü : *L. Wien f.*

De desuptü :

*Wahre Abbildung des Kloska Ivan Spiessge-
 selle des Horia alt 40 Jahr.—8°.*

738. Cloșca, figură completă cu pistole, sabiă și pușcă, iar cu mâna dréptă gesticulându.

Josü în colțulu dreptü : *I. Adam fe.*

De desuptü :

Gloska

ein Gehülfe des Rebellen Horia, welcher mit ihm gefangen worden.—8°

739. Cloșca, totü portretulu precedentü, inse coloratü.

740. Crișanü, figura completă în contururi hereculane, cu pistolü, hangerü, sabiă și pușcă, în mâna dréptă unü bărdișü, iar lingă dinsulu unü căne robustü cu sgarda la gätü.

Josü :

*GRISAN GIORG mit Anführer der walachischen
 Rebellen welcher den 10-ten febr : 1785 gefangen worden.—8°*

741. Horia, Cloșca și Crișanü în grupă. Horia cu lanțulu de aurü la gätü, ține în mâna dréptă o halebardă, iar în stânga o chârliă cu inscripțiunea :

Hora

40 17

84 dem

30 Xb.

Josü :

Hora, und die übrigen Gehülfen—12°

742. Prinderea lui Horia și Cloșca, scena colorată. Horia cu cușma négră pe capü, stă lângă unü arbore găunosü, înaintea densusulu Cloșca cu căciula în mână. În depărtare se vede o colibă și unü focü; lângă focü șede unü altü căpitanü fumându dintr'o pipă lungă ungurescă. În partea stângă a colibei, se ivescü trei țeranü, înțelegându-se în secretü. Acestia represintă pe trădători.

Josü :

*Hora, Nicolaus Ureaz
 Oberster an Führer der
 Rebellen Wallachen*

*Kloszka aus Kerpenyet
 Zwieter an Führer der rebell:
 Wallachen in Siebenbürgen.*

Beide nach der Natur abgebildet. Carlsburg 1785.—8°

743. Busturile lui Horia și Cloșca.

Josü :

Horja

Gloszka

747. In broșura tipărită la Strassburg în 1785 sub titlul: «Kurze Geschichte der Rebellion in Siebenburgen» se află:

a) Pe fața primă unu desenmă de pe ordulă lăi Horia, în formă ovală, la mijlocă o inimă străpunsă cu sabia de la drăpta spre stănga în josă, din inimă se prelungește în susă și în josă o cruce duplicată, în stănga inimei HO în drăpta RA; josă între brațele cruci R. D.

b) Siluetele lăi Horia și Cloșca în medalionă :

Josă : HORIAH KLOCZKA.

Pe ultima pagină a acestei scrieri cetimă următorea noliță :

N. B. Die beygefügtten Schattenrisse sind nach den in Wien gezeichneten Originalen abgestochen. Die Titelvignete stellt das Ordenskreutz vor, etc.

In Biblioteca Academiei de științe în Pesta.

748. Busturile lăi Horia și Cloșca puse față în față. In giurulă portreteloră cadre de floră negre. Din partea de susă a cadrei atiră de o panglică medalială lăi Horia, ce representă în Av: o inimă din care se înalță flacări și o cruce triplicată în giură cu inscripțiunea : HORA REX DAZIE. Rev. o coronă în forma conică aședată pe ună munte, în giură : NOSPRO CESARE.

Josă sub bustulă lăi Horia :

Hora Duc Valaques Revoltes en Transilvaniac 1784;

Și cu litere gotice : Hora Furst von der Rebelton der Wallachen in Stehenbürgen (sic).

Sub bustulă lăi Cloșca :

Klocska Premier Capitain des Revoltes 1784.

Klotschka erster Hauptman des Rebeltrten (sic) 2°.

749. Ună chipă alegorică ce representa executarea lăi Horia și Cloșca. Veđi măi susă N-rulă. 744.

In Biblioteca museulăi transilvană din Clujă.

(Colecțiunea Alexandru Mike).

750. Portretulă lăi Horia pină din josă de brău și coloratū. La gătū lanțulă de aură și ordulă, în mână drăptă ună bărdișă, la brău pistolă și cuțitū.

Susă : Horia.

Josă :

Der nach der Natur gezeichnete Hautt Rebeller welcher in dem gross-Fürstenthum Siebenbürgen unerhörte Grausamkeiten verübet hat. die gefangennehmung gescha. den 30 Dec. 1784. — 4°

751. Cloșca pendentū la portretulă de susă, avendū in mână stăngă o pușcă cu baionetă.

Susă : Glocska.

Josü :

*Ein gehülfe des Horo, und Haupt anführer
der Siebenbürgischen Rebellen die gefangennehmung gescha
den 30 dec. 1784. — 4°*

752. O scenă colorată înfățișându prinderea lui Horia și Cloșca.

Josü :

*Die gefangen nehmung der beyden Haupt Rebellen in dem Grosz-Fürstenthum
Siebenbürgen, Horja und Gloscka.*

Getj obouč Hlawnich Rebellantüw w sedmihradsky Zemy Horja, a Gloska. — 2°

753. O scenă representându escortarea lui Horia și tinguirea Popii Crișănuț.

Josü :

*Als Horja und Gloska durch Zalathna gebracht wurde trat ein Walachischer
Pope ein Anhang der Rebellen | auf, und Sprach, nun ihr Edelleute und
Ungarn, jetzt habt ihr ihn, unseren besten Horja; ihr könnt ihm | nach belieben
brathen und auffressen, und die Wache nahm ihm auch mit ins Gefängnis. — 4°*

754. O gravură colorată representându executarea lui Horia și Cloșca, scenă
de totu fiorosă.

Dasupra :

*Vorstellung der zwey Siebenburger Rebellen und Haupt anführer, wie selbe ihr
Gerechtes Urtheil und wohl verdiente | Strafe 1785 empfiengen.*

Josü :

*Nachdeme Hora von untenhinauf, auf eine sehr langsame Art geraedert wurde
der Körper geferttheilet 2 das Eingeweide herausgerissen | unter den Galgen be-
graben 3. Den Kopf auf Spise gestegt 4. die Theile in jene Ortschaften wo sie
die Schändlichsten Aufruhren aus | übten Theilweis auf den Galgen aufgenagelt
würde 5. wird Kloczka geraedert und mit ihm auf die nehmliche Art Verfahren. — 4°*

755. Ună portretü alü lui Horia, edițiune mai nouă după portretulü menționatü sub Nr. 750.

Josü :

HORIA

nach dem einzig noch existirenden Originale. — 2°

756. Portretulü lui Cloșca, edițiune mai nouă după exemplarulü menționatü sub Nr. 751.

Josü :

GLOCSKA

nach dem einzig noch existirenden Originale. — 2°

In Biblioteca museului Brukenthal din Sibiiü.

757. Bustulü lui Horia, tabloü începutü inse neterminatü.

Josă :

NIK : URSZ ALIAS HORA TUMULTUS
RUSTICANI VALACHORUM IN TRAN
SILVANIA A^o 1784 EXCITATI AUTHOR

758. Bustulă lui Cloșca, tablou neterminat.

Josă :

VARG : IUON ALIAS KLOSKA
IUON HORÆ PRIMARIUS
CAPITANEUS.

759. Bustulă lui Crișană, tablou început.

Josă :

KRISSAN DSURDS EX KERPENYES TU
MULTUS IN TRANSILVAN. A^o 1784 EXCITATI CO
RIPHEUS TERTIUS (1)

In Biblioteca Academiei române din București.

Pentru a completa seria portretelor lui Horia, Cloșca și Crișană, ce ne sunt cunoscute pînă astăzi, vom însemna aici și gravurile, cari se află în colecțiunea Academiei din București.

D-lă *Dimitrie Sturdza*, ale cărui neprețuite colecțiuni istorice voră face o adevărată epocă în literatura română, a donatŭ Academiei în anii trecuți și o frumoasă colecțiune de portrete, între cari aflămŭ cu raportŭ la revoluțiunea din 1784, următoarele stampe :

760. Bustulă lui Horia în medalionŭ privindŭ în drăptă.

Susŭ ornatŭ cu calene.

Josă :

*Horja Anführer der Walachischen
Rebellen welcher d. 30 Dec : 1784 in der
Radaker Waldung gefangen genommen wurde.*

De desuptŭ în partea drăptă :

F. M. Will exc : A. V.—12°

761. Bustulă lui Cloșca în medalionŭ cu capulă descoperitŭ și privindŭ în stânga.

Josă :

*Gloeska Horja Anführer der Walachische
Rebellen welcher d. 30 Dec : 1784 in der Ra
daker waldung gefangen genommen worden.*

De desuptŭ în partea stângă :

F. M. Will exc : A. V. — 12°

(1) După cum suntemŭ informați, în museulă din Blajŭ încă se află câte-va portrete d'ale lui Horia și Cloșca, regretămŭ înse multŭ, că pe timpulă aflării noastre acolo, nu le-amŭ pututŭ vedé.

den 30-ten X-ber 1784 in der Rada | ker Waldung gefangē genomēn worden
Königsberg 6-ten May 1785 | Copirt durch | F. C. Rehe | stud. math: et Philos
In mijloculū inscripțiunii este desemnatū ordulū lui Horia. — 8°

775. Cloșca, figură completă, în mâna stângă bastonū, iar cu drepta gesticu-
lândū; desennū de pe portretulū 735.

Josū :

Gloska. | Ein Gehülfe des Horia, welcher mit ihm gefangen worden. — Königsb.
d. 12-a May. 1785. | gezeichnet durch. | F. C. Rehe.

776. Busturile lui Horia și Cloșca în siluete.

În drepta, sub bustulū lui Cloșca : Gloska Ivan.

În stânga, sub bustulū lui Horia : Nicola Hora.

Josū :

Nicola HORA und Gloska IVAN, Oberhäupter der rebellischen Wallachen,
wurden d. 3-ten Januar. | 1785. in der Radaker Waldung gefangen genom-
men, und von dem Obristlieut. von Kray, vom | 2-ten Szeckler Regiment nach
Carlsburg gebracht.

De desuptū : Moeglich fec. excud. Norimbg. — 4°

777. Horia, figură întregă, cu pistole, sabiă și în mâna dreptă halebarda.
La gâtū este atârnatū ordulū său. Pe căciulă se vëdū literele : HOR.

Josū în colțul dreptū : I. Adam. fe.

De desuptū :

ORDEN DES HORA.

Hora Anführer der Walachischen Rebellen welcher den 30-ten | X-ber 1784. in
der Radaker-Waldung gefangen genommen worden.

În mijloculū inscripțiunii este desemnatū ordulū lui Horia.

778. Cloșca, figură completă, cu pușcă, pistole și sabiă.

Josū în colțul dreptū : I. Adam fe.

De desuptū :

Gloska | ein Gehülfe des Rebellen Hora, welcher mit ihm gefangen worden. — 8°

779. Unū tablou împărțitū în două. Partea de asupra : În mijlocū o stea cu
optū rațe mai mari și alte optū mai mici. În mijloculū stelei o inimă împunsă
cu sabia, d'asupra inimei literele H≡F, de desuptū R≡D. Din josulū stelei :

Die oberen 2 Buchstaben HF. bedeuten Horia floreat die 2 untern RD. Reso
Dacio.

În stânga stelei bustulū lui Horia în medalionū, de desuptū HORIA. Wal-
lach : Rebelle. În drepta stelei : bustulū lui Cloșca în medalionū.

De desuptū :

GLOSKA | Wallach : Rebelle.

Partea din josū a tabloului represintă ataculū resculaților asupra unorū
curți nobilitare.

780. Bustul lui Horia în medalionul privind în stânga.

D'asupra :

HORIA.

Josul : în stânga, o mască împunsă cu pumnalul, din ochiul drept al masei un șerpe scote capul, în dreapta o faclă ardând.

De desuptu : un bălaur legat cu lanțul de pedestalul, pe care este așezat portretul lui Horia, lângă balaur o bardă.

Josul de totu : I. Berecz á Czezow fec. — 8°

Papiu Ilarianu în *Tesaurul de monumente* (Tom. III. fasc. IX și X pag. 302 bis), făcându mențiune de portretul acesta, dice că elu represintă crușimile lui Horia. Comentariu greșitu! Hidra pusă în catene la pedestalul lui Horia, și masca de om străpunsă cu pumnalul înfățișeză : invingerea tirăniei și pedepsirea ipocrisiei ; și nimic altu ceva.

781. Unu singuru portretu din cele cunoscute pină astăzi, se pôte considera într'adevăr ca autenticu. Acesta este portretul-medalionu alu lui Cloșca, pe care onorabilulu d-nu D. Sturdza l'a donatu Academiei în a. 1877. Nu numai. că chipulu lui Cloșca consună pe deplin cu descrierile, ce le avem despre fisionomia sa, dar arta și putem dice luxulu, cu care este executatu portretulu acesta în ghipsu, ne arată evidentu, că elu a fostu lucratu pentru o persoană, care a avutu suveniru legate de istoria acestoru nefericiți țerani, dar nu ca să fiă obiectu de speculă. Durere, că pendentulu acestoru nefericiți țerani, dar nu ca să fiă ocasiunea cercetărilor făcute în biblioteca episcopiei de la Orade, Prea Sânția Sa d-lu canonicu Paulu Vela imi comunicase, că portretulu lui Horia lucratu în ghipsu, totu în formă cum este medalionulu lui Cloșca, se aflase în posesiunea d-sale pină la a. 1869, cându, incredinându-lu unu cunoscutu ca să-lu doneze Asociațiunii transilvane, această prețioasă relicuiu s'a pierdutu.

Portretulu oferitu de d-lu Sturdza, înfățișeză bustulu lui Cloșca în reliefu și pusu într'unu medalionu, în diametru de 62 milimetri. Cloșca pörtă o cămașă albă deschisă la pieptu, infrumșetată la gātu și din ainte cu o cūsătură albastră (vénată). Peste cămașă este aruncatu unu cojocelu prinsu dinainte cu o curesușă. La mijlocu, în stânga portretulu cifrele 17, în dreapta 84, colorate verde. În juru inscripțiunea cu litere albastre :

VARGOY ON N. KLOSKA HORÆ ALTRER

782. În deosebi a atrasu atențiunea noastră unu desemnu executatu cu mâna pe care onorabilulu d-nu D. Sturdza l'a oferitu în zilele aceste, Academiei.

Desemnul se vede a fi din secululu trecut, și represintă busturile lui Horia și Cloșca, așa cum nu le amu aflatu în nici una din gravurile menționate pină aici. Ambii căpitani sunt înfățișai ca simpli țerani, fără ornamente și fără idealizarea, cu care i-au prezentatu în lume gravorii secululu trecut. În specialu Cloșca sémănă forte multu cu portretulu reliefu din medalionulu pe care l'amu descrisu mai susu.

Imprejurarea acésta ne revócă în memoria unŭ raportŭ alŭ contelui Jankovits către Impératulŭ Iosifŭ în care se dice : «cu supunere alăturŭ aci și por-
«tretele numiților tumultuanți executate cu condeifulŭ simplu» (1). Dacă portre-
tele trâmise de contele Iankovits la Viena, aŭ fostŭ copiate și de alții, vomŭ dis-
cuta atunci, cândŭ ne va succede a termina istoria acestei mișcări naționale.

Josŭ pe marginea busturilorŭ :

HORA | KLOSKA

783. Două tablouri din secolulŭ trecutŭ, le-amŭ aflatŭ la unŭ anticarŭ din Pesta.

a) Unulŭ represintă trei țerani din munții apusenŭ consultându-se la o masă
înaintea unei cârcime. Pe fața lorŭ și a persónelorŭ din jurŭ, se vede expresă
gravitatea împrejurărilor și meditarea asupra unei acțiuni viitoare. Scena se
pare a fi din revoluțiunea anului 1784, și probabilŭ ea represintă pe cei trei
căpitani.

b) Tabloulŭ alŭ duoilea, pendentŭ la celŭ dintâiu, înfățișeză aceeași grupă de
țerani; unŭ jôcă, iar alții retrași la o parte se consultă între sine.

784. D-lŭ D. A. Sturdza, într'unŭ articolŭ publicatŭ în *Columna lui Traianŭ*
din a. 1877 (pag. 421—426) mențióneză încã următórele stampe :

a) Portretulŭ lui Horia și Cloșca, unulŭ în fața altuia.

Josŭ :

*Horja — Gloska — Horja der Hauptanführer und Urheber des im Jahr
1784 in dem Grossfürstenthum Siebenbürgen ausgebrochenen Aufruhrs der Wala-
chen. Gloska, sein vorzüglicher Anhänger und zweites Haupt der Rebellen. Gezeichnet
nach dem Leben, als sie den 30 Dec. 1784 in der Radaker Waldung gefänglich ein-
gebracht wurden—Zu finden bey I. M. Will in Augsburg. (Veđi : Nr. 743).*

b) Portretele lui Horia și Cloșca. În drepta : alŭ lui Horia cu sigilulŭ lui, în
stânga alŭ lui Cloșca.

Susŭ : *Wahre Abbildung der zweyen wallachischen Rebellen, Horja und Glosz-
ca, | samt der umständlichen Beschreibung und Gefangennnehmung; der Tag ih-
rer Gefan|gennehmung aber war der 14te Decemb. 1784,— |*

Josŭ :

*Hier oben befindliche zwey Kupferstiche sind die Original-Porträte der Sie-
benbürger zweyen Hauptrebelln Ho|rja und Gloszka, welch letzterer ein griechi-
scher Popp (Priester) ist; sechs andere Wallachen durch das | ausgesetzte Præ-
mium angereizt, und mit einem Commendo Sæckler-Hussaren unterstützt, nahmen
es auf sich be|sagte Rädelsführer aufzusuchen, und in die Hände der Justiz zu
liefern. Sie kamen in der Gegend des Waldes | an, wo nach den Anzeigen eines
Revierjägers ermeldte Rädelsführer sich vermuthlich aufhalten würden : und als |*

(1) Effigiem quoque praedictorum tumultuantium rudi calamo efformatam demisse advolvo.
Raportulŭ contelui Iankovits din 5 ian. 1785.

sie den Horja bey einem angemachten Feuer sitzend erblickten, so murrten und schalten sie laut über ihre Herrschaften, auf deren Befehl sie bey so rauher Winterzeit Jagdfrohnen verrichten mussten. Da sie nun demselben | näher kamen, so baten zween von ihnen den Horja, sich bey dem angemachten Feuer etwas wärmen zu dürfen. | Er gestattete es; und als sie ihren Vortheil versehen hatten, warfen sie ihn zu Boden, und banden ihn also|gleich mit Stricken, gaben sodann ihren übrigen Cameraden und dem Commando Szekler-Hussaren, welches | von Ferne postirt war, das abgeredete Zeichen, die hierauf alsobald herbeykamen: Glosca aber schief eben in | einem hohlen Baum unweit des angemachten Feuers, wo er an der Stelle handvest gemacht, und mit seinem | Spiessgesellen Horja nach Karlsburg geführt wurde. Jeder der beherzten sechs Wallachen erhielt 100 Dukaten | zur Belohnung, und für sich und ihre Nachkommenschaft die gänzliche Befreyung von allen landesfürstlichen Ab|gaben; dem Revierjäger aber sind 500 fl. angewiesen worden. |

Mai josü : Die obern zween Seitenbuchstaben bey Horja, H. F., bedeuten Horja floreat, die Buchstaben, R. D., Rex Daciæ.

La vale :

Der zween Hauptrebelln verübte Mord und Uebelthaten, Verheerungen und Verschwörungen werden in 8° ebenfalls bis den 12ten Febr. zum Vorschein kommen.

De desubtü : In Komiszion bey Johann Georg Bullmann, Buchländer in der Fuggerey, Nro. 45. fol. dublu.

785. A. Papiu Ilarianu în *Tesaurulü de monumente* (Tom. III, fasc. XI și XII) reproduce încă următoarele portrete vechi :

a) Unü tabloü împărțitü în douë. In stînga : Horia in inchisöre, legatü cu fere de gätü, de mänî și de picioäre, și päditü de douî soldați.

Josü :

Horja Anführer der siebenbürgischen Rebellen.

In drépta Cloșca : în inchisöre, asemenea legatü cu fere de gätü, de mänî și de picioäre și päditü de douî soldați. Josü : *Gloschka Siebenbürger Rebelle.* 4°

b) Horia și Cloșca în inchisöre privindü pe feresträ.

Josü :

Horja und Gloscka Haupt anführer der Siebenbürgischen Rebellen | wie beyde in der Gefangeschaft sietzen. | Horia a Glosca, Hlawnj wüdczowe Sedmihradskych Rebellantüw gak onj | oba we wiezenj sediegi.

Multe din portretele, cari se aflä în colecțiunile Academiei au fostü reproduce de Voneberg în Bucuresci, la inițiativa eruditului archeologü A. I. Odobescu, care prin scrierea sa «*Moții și Curcanii*» ne-a arätatü, că și în acestä materie este totü atâtü de perspicace, precumü este în celebrele sale publicațiuni archeologice.

Edițiuni noue, s'au mai făcutü de Dubraski și Parteni în Iași, de Costande în Sibiiü, și multe se aflä prin diferite monografii, cari s'au tipäritü de la 1800 încöce.

MANUSCRISE ȘI ALTE DOCUMENTE

I. In Biblioteca Muzeului națională din Pesta.

1. **Chronik, oder Geschichte der Walachey von Radul Gretschan von 1290 — bis zum Anfang der Regierung des Constantin Brankovan, so wie sie Filstich ins Deutsche aus dem Walachischen übersetzen liess.** Colecțiunea I. C. Engel. Folia primă lipsesc. 4° 68 pagine.

De desubtă :

Donavit Bibliothecae Musei Hungarici Emer. Pongrácz Ord. V. Comes in Lip-tonia.

2. **Historia Moldaviae auctore Costin Miron Cancellario Moldaviae.**

Manuscrisulă conține :

A. O traducțiune în limba latină a cronicăi « lui Mironu Costin » de la capitulul 16—48. Dintr'o notiță pusă la începutul manuscrisului aflăm, că traducțiunea s'a făcută la cererea istoricului Engel, de pe exemplarul din Orade și sub îngrijirea episcopului Vulcanu. 4° 82 pagine.

B. Altă traducțiune latină de la cap. 17—22, făcută la rugarea lui Engel, parte de învățatul Sam. Clainu, parte de alte persoane, inse sub îngrijirea dănsului. 4° 10 foi.

3. **Chronologisches Register der Fürsten von der Walachei aus Sulzer'schen Papieren mitgetheilt von Hrn Carl Eder Abbé in Hermannstadt.**

Manuscrisulă cuprinde seria cronologică a Domniloră țerei-romănești de la Radul Negru pină la Grigorie Ghica. La fie-care principe este însemnată anulă, cându s'a început și terminat domnia. 5 foi.

4. **Conspectus Historiae Valachiae auxilio cum Divino ab anno reparatae salutis 1595.** Manuscrisulă acesta, este o traducțiune în limba latină a părții prime din cronică romănească, care se află în biblioteca de la Orade sub titlulă : Inceperea istoriei romănești cu ajutorulă lui D-șeu de la a. 1595. Colecțiunea I. Engel. 4° 3 foi nepaginate.

5. **Continuatio Historiae Valachiae ab anno 1595.** Traducțiune latină din cronică amintită mai sus. 4° 8 foi nepaginate.

6. **Fragmenta ex Chronico Balatschaniano.** Manuscrisulă începe cu domnia lui Mateiu Basarabă, și este o traducțiune latină din Cronică Bălăceană a lui Șincai. 4° 2 foi.

7. **Constantin Brankovan des h. Röm. Reichs nud der Wallachey Fürst oder Begebenheiten desselben in den neunzehn ersten Jahren seiner Regierung, aus der Handschrift seines Kanzlers Radul Gretschan erzehlt von Lucas Ioseph Marienburg Rector des ev. Gymn. zu Kronstadt in Siebenbürgen.** 8° 64 pagine.

Manuscrisulă lui Greceanu, după cumă ne spune Marienburg, a fost tradusă pe la 1727 în limba germană de I. Filstich directorulă gimnasiului luterană din

Braşov. Dar traducţiunea lui Filstich, era făcută din cuvânt în cuvânt şi presenta un stil prea difuz. Din această cauză densul a prelucrat manuscrisul lui Filstich în limba germană, lăsându afară toate ideile religioase, toate suspinele şi citaţiunile din psalmii prorocului David, precum şi lucrurile ce nu posedau caracter istoric. (Vezi : I. C. Engel, Geschichte der Moldau und Wallachey. I, pag. 84).

8. Namenverzeichniss der wallachischen Fürsten welche in den beigetzten Jahren in der Wallachey regiert haben. Conspcctul acesta, conţine seria cronologică a domnilor ţerei românesce de la Radul Negru pînă la Constantin Ipsilante. Manuscrisul este anexat la cronica precedentă.

9. Disertatio De Cumania vetere hodiernam Moldaviam, Valachiam, Podoliam et Bessarabiam in se continente a Carolo Wagner. De asupra pe pagina primă : P. Caroli Wagner. Ms. Autographum. 2° 44 pagine.

Cele de întâiu 16 pagine conţin disertatiunea asupra Cumaniei şi a mai multor fapte din istoria Moldovei şi a Munteniei. De la pagina 17 urmază : *Appendix Documentorum*, din cari însemnăăm aici următoarele :

a) Literæ Ludovici Regis ad universos Hungariæ comitatus, quibus eos contra Ladislaum Vajvodam Valachiae arma capere jubet. (1)

b) Donatio Ludovici Regis, qua bona Marmorosiensia Bokdano ablata, eo quod is in terram Moldovanam clancularie recedens, eandem perfide detinere moliretur, aliis conferuntur. (2)

c) Donatio Sigismundi Regis Stephano Pohárnok facta, propter ejus servitia cum alibi, tum in Moldavia et Valachia impensa (3)

d) Donatio bonorum extinctae familiae de Maroth, facta Stephano de Bathor propter ejus servitia militaria, cum alibi, tum in Moldavia et Valachia præstita. (4)

10. De Valachis sive Rascianis Graeci Ritus non unifi in Regno Selavoniae et Croatiae. Manuscris anonim în limba latină. Autorul se ocupă cu naţionalitatea locuitorilor din Slavonia şi Croaţia, cari în legile Ungariei din sec. XVII apără sub numele de Români (Valachi), 2° 8 pagine. In catalogul bibliotecii manuscrisul se află în colecţiunea : Eder Ios. Caroli, Adversaria historica diversorum auctorum de Siculo et Valachis. Cod. sec. XVIII.

11. Dyptichon Archi-Episcopatus Graeci Ritus Albae Juliensis in Transylvania ab 1528 usque 1711. Athanasium I.

Josü : *Donavit a. 1806 Bibliotheca Regni Moyses* (5) *Sinkay de Eadem.* 2° 40 foi din cari numai 17 pagine scrise.

(1) Ex authographo in conventu Leleziensi asservato sed multis locis exeso.

(2) Ex copia autentica Tabularii Lelesziensis.

(3) Ex autographo familiae Berzeviczianæ.

(4) Ex autographo resectis tamen minus necessariis.

(5) Eróre, în loc de Georgius Sinkay de Eadem. Vezi anii Croniceii 1660 şi 1680.

Pomelniculă acesta, legatū în table cu piele, este trecutū în catalógele bibliotecei naționale ca *manuscrisū din secolulū alū XVI-lea*, înse după indiciile paleografice elū aparține secolului alū XVII-lea. La începutul Dipticului se află o rugăciune pentru sufletele repositurilor Prea Sănțitorū Episcopū, pravoslavnicilorū Impērați și Impērătese etc. La pagina 11 urmēză pomelniculū Archiepiscopilorū din Alba-Julia în următorulū șirū :

НОМЕНЦІЄ	ДОЇМНѢ
Архієп ^с κπα,	Ίαν ^ν α.
Архієп ^с κπα,	Θεώκτιστ ^α .
Архієп ^с κπα,	Γέν ^α δι ^α .
Архієп ^с κπα,	Θεοφί ^λ α.
Архієп ^с κπα	Ст ^ε φ ^α ν ^α .
Архієп ^с κπα	Γι ^ε расим ^α .
Архієп ^с κπα	Ίω ^ρ ε ^ς τ ^τ α.
Архієп ^с κπα	Δ ^α νι ^λ α
Архієп ^с κπα	С ^α β ^β ς.
Архієп ^с κπα	Ίω ^σ ιφ ^α
Архієп ^с κπα	Ίω ^σ ιφ ^α
Арх ^п κπα	С ^α β ^β ς
Архієп ^с κπα	Η ^α ρααμ ^α .
Архієп ^с κπα	Θεώφ ^ί λ ^α .
Архієп ^с κπα	Α ^θ η ^α ς ^τ ε

Altū pomelnicū interesantū este scrisū pe pagina a 12-a. Elū ne aratā sprinjinulū și protecțiunea, de care s'a bucuratū Mitropolia Albei-Julie la Domniū Munteniei din secolulū alū XVII-lea. Acesta-i următorulū :

ПОМѢНЫ ГИДІИ ВЪ РАБѢ СВОИХЪ,

Ачѣ^с та^а да^т Т
 хрисовъ^а ш^н до^н
 рх^н доурхайневъ^а
 чеци. ш^н с^н рзи-
 дь попе^с къ. ш^н дї
 аконе^с къ.

Ачѣ^с та^а а^у факс^т
 сфнѣта митрѡ-
 пліа Белгр^а дсав^н

Ачѣ^с та^а а^у фа-
 кс^т ѡ прѣка де
 нароу^к вице ш^н бе-
 дрница+

Ачѣ^с та^а а^у факс^т
 хрисовъ сфнзте^н
 митрѡ пліи

Ачѣ^с та^а да^т с^н
 рх^н аз де ѡдеж^а
 вл^а дичеци^н сфи^н
 те^н митрѡ пліи

Благоч^стнваго црѣ
 Михайла,

Пѣтра,

З^а еже св^т клговѣ

І^у н^н Михайла,

Ѣгров^а лахиской

Игоспож^а Ѣгò

І^у н^н Кв^с тантинъ

Игоспож^а оу Ѣгò,

І^у н^н Антоніа
 И сина Ѣгò

І^у н^н Кв^с тантинъ

Игоспож^а с Ѣгò

нашего Мо^с квс^о к
 Ялезѣвича.

Ялезѣвича.

рѣни Ктѣторы :

Воѣводс Земаїи.

И прѣчи^н м :

Станка

Воѣводс.

Палашс.

Воѣводс.

Палашс.

Пасара^с Воѣводс.

Марію.

+ КОСТЕ КСЕ^р МА
 Ш^н ДПА^с ТЕ КС МАР
 ГАРИТА^р

Dipticulă descrișă aici nu consună cu acela, pe care îl văduse învățatulă Petru Maioră la Blajă înainte de anulă 1813.

După Petru Maioră dipticulă din Blajă număra 16 episcopi, pe cândă manuscrisulă originală din Pesta are numai 15. Chiară și seria episcopiloră încă difere. In fine mai există o deosebire : Petru Maioră ne spune expresă, că in

pomelniculă de la Blajă lipsia episcopulă Atanasie(1), pe cândă dipticulă de la Pesta îlă menționăză și pe acesta.

Se vede că manuscrisulă din Blajă s'a pierdută, fiindă că d-lă Cipariu în *Acte și Fragmente* (pag. XIII) crede, că dipticulă de care vorbește Petru Maioră, ar fi totă acela pe care îlă donase Șincai bibliotecei din Pesta la anulă 1806. Inse din cele expuse aici se vede că aă existată două diptice.

Urměză apoi pomelniculă altoră dăruitoră (pag. 13) și pomelniculă lui Mateiă Parotă (pag. 14). Pe fața d'intăiă și din urmă se află două însemnări autografe ale Mitropolitulă Atanasie, cu privire la nisce împrumuturi de bană făcute în a. 1698 și 1699.

12. O declarațiune în limba slavonă, cu mai multă de două sute subsemnături, prin cari Sărbii, cari se află în servițiulă militară ală lui Ionă Constantină Șerbană Voivodulă (Igitur nos Lefecsi Szerbi servi suae Illustritatis Domini nostri Ion Constantin Serban Vojevodae; in trad. lat.), recunoscă, că nu aă fostă cu credință către Măria Sa, promită inse a fi de aci înainte cu deplină supunere și lealitate, sub pedepsă de mărte asupra loră, femeiloră și copiiloră săi. Pe documentă sunt imprimate sigilele lui Fiota Ianos căpitanulă Sărbiloră, Stoica Ciaușă și Stoica Stegară. 30 aug. 1640. (Colecțiunea: Cimelion autographarum scripturarum lingua slavonica, illyrica et valachica in Regno Hungariae exaratarum).

13. Georgii Ribay Recensio Librorum antiquorum Russicorum et Valachicorum Bibliothecae Episcopi Munkacsensis.

Ribay relateză, că în biblioteca Episcopiei de la Muncaciă se află o mulțime de cărți vechi tipărite și manuscrise, unele în limba slavă-literară, amestecată cu limba rusă-ucraină, polonă, croată și dalmată, iar altele în limba română. Densulă vorbește apoi de tetravangelulă slavă tipărită de ХАНЬШЪ БКНЕРЬ УТЪ БРАШЕВЪ, în secolulă ală XVI-lea, în care se află anexate trei foi manuscrise, ce conțină Evangeliile de la Dumineca Floriloră și Invieri, în limba română.

14. Caput XVI. Id ipsum ostenditur ex morum consuetudinumque Romanorum et Valachorum identitate, correlatione, atque similitudine. (Colecțiunea: Ios. Car. Eder, Adversaria historica Diversorum Auctorum de Siculis et Valachis) 2° 7 foi nepaginate.

Pe fața primă e însemnată cu mână lui Eder: *E Ms. Patris Klein. Manuscrisulă se termină cu cuvintele: Ex quibus evidentissimum est, illos ab antiquis Romanis cum sanguine, et mores et consuetudines contraxisse, proinde veros esse Romanos.*

15. Adversaria de Cumanis et Iazygibus 1794 per Franc. Subich concinata. 2° 26 pagine. Cele d'intăiă 10 fete conțină anotări despre faptele și evenimentele, cari se raporta la Cumană. Urměză apoi:

(1) De oră ce nu se află într'insulă Atanasie în zilele căruia se făcea și sa unire. *Petru Maior: Istoria bisericăscă a Românilor, Pesta 1813, pag. 159.*

Acta quæ in Adversariis de Jazygibus et Cumanis provocantur quidem, sed enim in extractu dumtaxat reperta fuerint, et ideo Diplomatario chronologico inseri haud potuerint. sic describuntur.

Dupa acésta : De legibus Regni circa Jazyges seu Philisteos, et Cumanos existentibus.

Apoi : Extractus Privilegiorum Majoris Cumaniaë. In fine : Extractus Privilegiorum minoris Cumaniaë.

16. Ioan. Baáb Graeci Ritus Catholici et Gerasimi Adamovics Gr. R. non uniti Episcoporum in Transylvania Jura Walachorum declarans Instantia absque Seitu et Influxu Statuum Trium Nationum Principatus Transylvaniaë, Suæ Majestati Introporrecta, cum disfavorabili desuper emanata Cæs. Regia Resolutione. A. 1792; 2° 30 pagine.

17. Szora Noák Moses a Romaiak Dáciában, az az: az Oláhok az elhunyt régi Romaiaknak igaz unokájik. 8° 80 pagine.

Autorulü care la finele manuscrisului se subsemnézá : *Szora Noák Moses mp. G. E. Nevendek Pap, Nagy Váradon*, tractézá in limba unгурéscă descendența și continuitatea istorică a Românilorü din Dacia traiană.

« Scopulü meü principalü, ñice dênsulü in prefața acestei scrieri, este, să arătü patriotilorü meü, cari se ocupă cu literele și sciințele, descendența poporului românü, care se extinde in mai multe țeri, și dacă se póte, să le curătü mintea cea întunecată de nori deși și să o luminezä cu splendorea adevératei dreptăți. »

Fântânile, de cari se folosese autorulü sunt : Suetoniu, Dio, Eutropiu, Iulianü (in Caesaribus), Vopiscü, Topelthinü, Ammianü, Tiberianü, Vossiu, Zamosiu, Luciu, Tröster, Porfirogenitü, Thurocz, Cinammü Griselini, Engel, Dugonics, Fresne, Reichersdorf, Tomka, Benkö, Fleuri și Pazmány Péter.

Peste totü opera lui Sora Noacü e scrisă într'unü stilü alesü și cu multă logică.

18. Martini Bolla e Scholis Piis in Lyceo Regio Clandiopoliano Historiae universalis Professoris P. O. Dissertatio de Valachis qui Transilvaniam incolunt : scripta instar responsionis ad Libellum supplicem quem Aug. Imper. Leopoldo II Anno 1791 Natio Valachica porrexít. 8° 135 pagine.

Autorulü, in cursulü scrierii sale, se încercă a proba, că Românü de origine nu sunt Romanü ci Bulgarü, și chiarü dacă s'arü concede că dênșü se tragü din Romanü, totuși nu potü reclama nici unü dreptü in Transilvania.

19. Friedrich Schwanz von Springfels k. k. Oberst-leutnants Beschreibung der oesterreichischen VALACHEY im Jahr 1725. 4° 122 pagine. (Colecțiunea Iacobus de Miller).

Manuscrisulü conține istoria topografică a Olteniei, cu următóarele capitule :

§. I. Despre originea acestei națiunii și de unde derivă numele Valach ?

§. II. Despre situațiunea țerei.

§. III. Despre frontierele țerei.

- §. IV. Despre comunicațiunea acestei provincie cu cele-l-alte țări.
 §. V. Despre guvernul țerei.
 §. VI. Despre orașul principal al țerei.
 §. VII. Despre împărțirea țerei.
 §. VIII. Despre armele țerei.
 §. IX. Despre servițiul divin.
 §. X. Despre nobilime (boeria).
 §. XI. Despre țeranî.
 §. XII. Despre meserii, traiul vieții și comerțu.
 §. XIII. Despre portul și îmbrăcăminte lor.
 §. XIV. Despre jalea și jocul lor.
 §. XV. Despre locuințele lor.
 §. XVI. Despre apele și riurile acestei țări.
 §. XVII. Despre bălți.
 §. XVIII. Despre pescuit.
 §. XIX. Despre munți.
 §. XX. Despre fertilitatea și economia de vite a țerei.
 §. XXI. Despre minerale și mine.

În biblioteca Museului național se mai află un manuscris intitulat: «Beschreibung der kaysl. Wallachey», al cărui conținut, afară de câte-va mici divergențe, este identic cu manuscrisul lui Miller (1).

Asemenea și în biblioteca Academiei din Pesta încă se află un exemplar din Descrierea Olteniei de Springfels, sub titlul:

«Kurze Erklärung und Bericht über die disseits des Alt-Flusses gelegene fünf Districte der kays. Wallachey sive Valachiae cisalutanae neue verfertigte Landkarte verfasst von Fridrich Schwantz des löbl. Graf. Heisterischen Rgmts haubtmann. Anno 1723.»

De desupt: «Copieret aber von E. I. v. N. 1741.»

La manuscrisul acesta sunt anexate:

O chartă a drumului deschis în pasul de la Turnul-roșu. 1738. Două tablouri despre portul preoților, boerilor și al țeranilor. Un plan al fortăreței Vidin, cum era la anul 1721.

20. Adversaria de Blacis seu Vlacis conscripta a Stephano Horvát, Bibl. Szech. Regn. Custode. Pestini 1823. 4° 31 pagine.

Manuscrisul conține însemnări despre diferitele numiri, sub cari se presentă Românii și țările române la scriitorii vechi.

Așa: Blaqui; Ungaro-Blachia; Moldo-Blachia seu Moldova; Kara Bogdanska; Kara Vlaska; Ulaki; Blöckomanaland; Ilak; Blacena Terra in synodi sardicensis Actis; Olach-veredarius; Blanci, Valachia minor seu Podolia; Valachi quare

(1) Veđi: Engel, Geschichte der Moldau und Walachey, I. p. 43.

pro majore parte ad Mahometum defecerunt: Cum illis (Hunis) occurrerunt Blaci et Bulgari et Vandali: Vlachi 1027 in Italia cum Graecis pugnantes; Walachi scuto, hasta, galea sicut ungari utuntur; — Blachia nigra; Valachitae Turcae in Septemtrione, etc.

21. *Adversaria de Erdöclve, Ultransylvania, Pieria, Drimodis, Hilea seu Transylvania. Pestini 1823.* Notițe din autori vechi cu raportul la Transylvania, culese de Stefanu Horvat.

22. *Bessi, Bisabtae, Bisseni, Besseni, Bessermini, Pacinatae, Piceni, Picentes, Peucetii, Predenecentii, etc.* Insemnări asupra Biseniloru, Pacinaților și altorū popore, de Stefanu Horvat.

23. *Nili Archiepiscopi Solunensis De Separatione Ecclesiae orientalis ab occidentali Romana juxta veterem SS. Ecclesiae Patrum Doctrina, et non ex arbitrio suscepta.*

Iar titlul românesc scris cu caractere latine este astu-felū :

De Despărcirea Beseiici Rescritului, de către cea Romană a Apusului. — care nu fieste cum niți din singură voia suă, ce după Invocetura cea vete a sfincilor Paréncj. sau facut.

Ambele aceste titluri sunt scrise mai târziu de o mână străină. Manuscrisul este în limba română cu caractere cirile. Sec. XVIII. 4° 70 pagine.

24. *Unu vocabulară româno-serbo-latinu* pe 58 pagine, și altul *serbo-românū*, pe 54 pagine, ambele din seculul alu XVIII-lea, se află în manuscrisul românesc care începe cu cuvintele : ПЕНТРС ЛЕРК АСИ ДМНЕСЕС.

În catalogul bibliotecii manuscrisul este înregistrat sub titlul : *Tractatus de lege divina quae in Decalogo continentur.* 4° 280 pagine. (Col. Nic. Jan-kovich).

25. *Altu vocabularu româno-latino-serbo-germanu* scris de Stefanu Popovici la a. 1743 pe 23 pagine, se află în manuscrisul slavu ce poartă titlul : «*Epitome Lyturgica De sacro Ecclesiarum Ornatu (vestitu)*» 4° 150 pagine.

26. *Georg Rakoczy des Anderen dieses Namens in der Walachey gehaltenen Kriegen beschreibung Anno 1655.* 4° 5 foi nepaginate. (Eder, *Collectanea historica Transilvaniae*).

27. *Vestiarum nationum in Transylvania coloribus expressum in XXXIX Tablis.* 8° Sec. XVIII.

Manuscrisul, afară de costumele ungurești și săsești, mai conține 9 tabele desemnate cu mâna, cari reprezintă portul românilor din Transylvania în secolul trecut. Anume :

Tab. XXVII. Unu călugăru român.

» XXVIII. O călugăriță română.

» XXIX. Unu român transilvănean (cu chici la urechi).

» XXX. O română transilvană (cu teca și cuțitu la brâu).

Tab. XXXI. Unu mire român (cu chici la urechi și pintenți la opinci).

» XXXII. Unu însurățel român (cu chici la urechi).

» XXXIII. O nevastă română (cu cisme roșii).

» XXXIV. Unu păstor român (cu chici la urechi).

» XXXV. Unu păzitor de vii (cu chici la urechi).

28. In pinacoteca museului național se află unu tablou lucratu in oleu din seculu alu XVII-lea, inse fără nici o inscripțiune. După catalocele pinacotecii, portretul este lucratu de celebrul pictor Petru Brandel, și represintă pe *Aronu Vodă din Moldova*. Observămu inse, că Aronu Vodă a domnițu în Moldova pe la a. 1591, iar pictorul Brandel s'a născutu la a. 1668, adecă cu 77 ani mai târziu (1), din care causă portretul lui Aronu Vodă nu pôte fi considerat ca autenticu.

29. In manuscrisul intitulat : *Walachische Notizen* se află anexatã o gravurã ce represintă **portretul principelui Nicolae Mavrogheni**.

Domnitorul cu cucă, barbă mare și hangeru la brâu.

Josù :

MAVROIENY.

Dedesuptu scrisu cu mâna : *Turati delin. Bauernfeind sculpsit (2)*.

II. In Biblioteca Academiei din Pesta.

30. *Succinta Historia Politico-Juridica den alten Tractum Regni Daciae oder heute zu Tage die sogenannte Wallachey und Moldau betreffend.* 2° 46 pagine.

Manuscrisul este copiatu din archiva fostei Camere aulice și formezã unu raportu oficialu, in care se discutã pozițiunea politicã a României și Moldovei, pe basa datelor istorice.

Autorul expune la începutu starea țerilor române pe timpul Babilonienilor și alu Troei, aratã că România a fostu ocupatã de Romani încă sub Pompei, și in fine, densusul vine la conclusiunea : că România și Moldova au trebuit să rămânã independente îndatã după divisiunea imperiului lui Carolu celu mare, și astădi ele nu mai potu fi încorporate de câtu la unu imperiu romanu, de ore-ce Ungaria și Polonia nu mai au nici unu dreptu asupra lor.

31. *Rövid Historia melyben iratik Szénán Bassának török Czászár erejével Havasföldének és Erdély országnak pusztítására való Kijövetele, 1595 Eszten-döben.* Adecă : *Scurtã istoriã in care se descrie irupțiunea lui Sinan-Pașa cu oștirile împãratului turcescu la a. 1595, spre a devasta Țera-românescã și Transilvania.* 4° 34 pagine. Manuscrisul anonimul din seculu alu XVII-lea. (Colecțiunea D. Cornides.)

(1) Veđi : *Neues allgemeines Künstler Lexicon*, München 1835. T. II pag. 108.

(2) Veđi : *D. A. Sturdza* : Memoriu asupra portretelor Domnilor Români ; in *Analele Societãții Academice române* T. VII. p. 155.

32. *Ad Celsissimum atque Piissimum Principem Nicolaum Mavro Cordatum D. D. Clementissimum.* Manuscrisă anonimă în limba latină din sec. XVIII. 8° 150 pagine.

Autorul, unŃu contemporanŃu alŃu principelui Nic. MavrocordatŃu, ne spune, în prefaŃa acestei scrieri, cĂ densulŃu de origine este strĂmŃnŃu (cum in his partibus advena sim). Înse vedĂndŃu faptele imortale ale PrincipilorŃu Ńi eroilorŃu cari au fundatŃu Ńi guvernatŃu Moldova, nu s'a pututŃu reŃine sĂ nu scrie ceva despre ele.

În cartea primĂ (Liber I) anonimulŃu descrie virtuŃile belice Ńi civice ale domnilorŃu Moldovei, începĂndŃu de la BogdanŃu pĂnĂ la Nic. MavrocordatŃu. Cartea a doua (Liber II) conŃine biografia lui Nicolae MavrocordatŃu Ńi faptele întimplatĂ sub domnia acestuia (1).

III. In Bibliotheca UniversitatŃiŃu din Pesta.

33. *Podromus Historiae Walachiae et Moldaviae. Dissertatio Praevia.* 2° 5 foi nepaginate.

AutorulŃu, ne spune la începutulŃu disertaŃiunii sale, cĂ multe împrejurĂri Ńi mai cu sĂmĂ gloria naŃiunii romĂne, care a strĂlucitŃu în artele resbelului Ńi ale pĂcii, ilŃu îndemnĂ sĂ scrie istoria acestorŃu Ńeri; aratĂ, cĂ autorii de pĂnĂ acŃmŃu, au scrisŃu analele RomĂniei Ńi Moldovei cu preocupĂciune Ńi puŃină sinceritate (Authores minus sincere, et ferĂ per transennam et obvie tractarunt), apoi trece la fĂntĂnele istoriei romĂne, pe cari le specificĂ în termeni generali.

Cu privire la împĂrŃirea operei, autorulŃu ę de pĂrere a se începe istoria romĂnĂ cu a. 1000; scriindŃu mai întâiŃu: «Istoria DucilorŃu Ńi PrincipilorŃu anonimŃi» de la a. 1000—1300, între cari densulŃu menŃionezĂ pe George Principele CazarilorŃu la a. 1015, pe Aba la 1035, pe Kegenes la 1050, pe Rado PalatinŃu la 1086 Ńi pe Kuppa la 1088.

ManuscrisulŃu se aflĂ în colecŃiunea iesuitului StefanŃu Kaprinai, fostŃu profesorŃu de istoriĂ la liceulŃu din Casovia Ńi decedatŃu la a. 1786. (Tom. B. XV).

34. *ManifestulŃu de unire alŃu Mitropoliei din Alba-Julia, d'impregnĂ cu condiŃiunile unirii.* Alba-Julia 7 Oct. 1698. 2° 4 foi. (ColecŃiunea Hevenes, TomulŃu XXIV. F. 1).

FaŃa prima, conŃine declararea vointei de unire, motivele Ńi condiŃiunile unirii, scrise în limba romĂnĂ cu caractere cirile Ńi investite cu sigilulŃu Mitropoliei.

FaŃa a doua, este o traducŃiune latinĂ a manifestului, înse cu totul neesactĂ.

Pe cele-l-alte pagine urmĂzĂ subsemnĂturile a 38 protopopi, iar la fine EpiscopulŃu Atanase, neavĂndŃu confienŃĂ, dupĂ cumŃu se vede, în traducŃiunea latinĂ, repeŃese cu mĂnĂ propriĂ incĂ o datĂ condiŃiunile unirii Ńi dĂ binecuvĂntarea sa acestui actŃu.

(1) VeŃi: *Engel, Geschichte der Moldau und Walachey.* I. p. 85.

Condițiunile esențiale ale unirei sunt : obiceiul, ceremoniele, sărbătorile «tôtă legea» și slujba bisericeii răsăritului, să rămână neatinse, și în casu de vacanță a scaunului episcopescu «soborul» să alégă pe cine să fiă «vlădică.»

Sigilul Mitropoliei represintă în mijlocu Sânta-Treime (sub forma celoru trei ângerii, cari au vizitată pe Părintele Avramă) și în juru inscripțiunea :

АЧЕСНА · ІАСНЕ · ПЕЧЕНЕ · МИПРОПОЛІЕ · БЕЛГРАДСА "

35. Jurământul, care a trebuit să'lu depună episcopulă Atanasie în Viena după acceptarea unirii. Textulă originală românescu, 16 puncte. În punctulă alu 6-le se dice :

ДЕ АСТЪЗІ ДКОЛО МЪ ЛЪКІА ДЕ ТОЛТЪ КЪРХИШЕНДЪЦІА, ШИ ДХТЪТЪРА, Д ШІЮЛЪЗ ПИИ СКРИСОЛРЕ ШИ ПРИЕТИШДСА ШИШМАТИЧИЛОР. А ЕРРИТИЧИЛОР, ШИ А КРАЮЛШИ. САШ ВОДИИ ЦЪРХИ МЪНТЕНЕЦІИ, НИЧЕ О КАРТЕ, ДЕ АКОМ ДЪ НАИНТЕ КЪ АЧЕЛ РЪСНЕНЕЦЪ НЪ ВОЮ АРЪ.(1) ШИ НИЧ ПРЕ БЪКЪРЕЦІАН, МАИ МЪАТЬ АЛ МІЕС АР-ХІЕПІСКОП, ШИ МИТРОПОЛІТ А ФІ НСА ВОЮ КЪНОДЪЦЕ, etc.

Jurământulă întregu este scrisu de mâna episcopulă Atanasie și subsemnată de dânsulă : ВЛА. ДѠТЪНІАСѠ (L. S.)

36. Jurământulă episcopulă Atanasie, textulă originală latină. Conținutulă același. La fine : Viennae die 7 Mensis Aprilis Anno Domini 1701. ВЛА. ДѠТЪНІАСѠ (L. S.)

Sigilulă episcopulă Atanasie represintă la mijlocu o pavăză în forma scuturiloră moldovene din secululă alu XVI-lea, în mijloculă scutulă Sânta-Treime, de asupra o coronă de mitropolită; sub scutu : în drepta cărja pastorală, în stânga crucea; în giură : М . . . ЗѠ Д. Д. М. Б.

37. Cancelaria din Vaticană trâmite cardinalulă Collonits în Viena încă două puncte din jurământulă episcopulă Atanasie. Roma, iuniu 1701.

38. Scrisoarea Episcopulă Teofilă cătră Cardinalulă Collonits, în limba latină, prin care îi trâmite consensulă unoră protopopi la actulă unirii. Alba-Iulia 1697 10 iuniu.

39. Protestulă soboruluă din Alba Iulia, în care declară că : «dintr'alți mireni său streini nime să naibă a se mesteca în lucrurile vlădicești fără știrea soboruluă.» Alba Iulia, 6 ianuarie 1701.

40. Decretulă Imp. Leopoldă I cătră Tesaurariatulă transilvană, pentru instalarea episcopulă Atanasie. Viena 19 martie 1701.

41. Relațiunea ună iesuilă despre instalarea lui Atanasie ca episcopă unită, care a avută loc în Alba-Iulia la 25 iunie 1701.

42. Mitropolitulă din Bucuresci Teodosie. luândă titlulă de mitropolită ală Transilvaniei, trâmite lui Atanasie Episcopulă Albei-Julie sentința de excomuni-

(1) In textulă latină : nec ullas posthac cum iisdem litteras communicabo.

care a patriarhului din Constantinople, fiindu că a trecutū la unire; totū odatā ilū rōgā sǎ respingā confirmațiunea primitā de la catolici și sǎ rēmānā fiū alū bisericeī orientale. Bucurescī 25 maiū 7210.

43. Calinicū Patriarhulū din Constantinople, într'o pastorală adresată clericeilor, preoților, boerilor, neguțătorilor și celor-l-alți creștini ortodoxi din Ardelū, afurisece pe Atanasie pentru trecerea dînsului la unire, ilū lipsesce de darul preoțescū și ilū destitue din scaunul archierescū. (Traducțiune în limba română făcută la Mitropolia din Bucurescī).

44. Memoriele lui Gavrilū Nagyszegi în contra unirii, scrise în închisórea sa din Sibiiū și înaintate generalului Rabutinū. La finele primului memoriū, Nagyszegi ȳce : «*Scripti autem haec in Curia Cibiniensi in captivitate ob religionem meam, et veluti haec sincere et fideliter scripsi ita me Deus adiuvet et ex hac mea captivitate me liberet.* 5 și 9 novembre 1701.

45. Petițiunea Romānilorū, Grecilorū și a Sērbilorū din Alba-Julia în contra unirii, înaintată guvernului transilvanū. Copia f. a.

46. Protestulū lui Gavrilū Nagyszegi în contra unirii. Alba-Julia 25 septembrie 1701.

47. Extrasū din scrisórea iesuitului Cristoforū Gebbard, în care dēnsulū arată, că Atanasie este alū treilea episcopū transilvanū consecratū la Bucurescī; că mitropolitulū din Bucurescī n'a voitū sǎ-lū sântēscā din causā că era prea tēnērū, înse calvinii Nicolae Bethlen, Nalaczi și Keresztesi aū intervenitū pentru dēnsulū la Domnulū Munteniei și la Mitropolitulū din Bucurescī, fiindū că Atanasie dase unuia 300 și altuia 200 galbeni.

48. Douē declarațiuni ale episcopului Atanasie în cestiunea unirii, una din 26 septembrie 1699, alta din 30 septembrie 1699.

49. Comisarulū imperialū contele Ionū Honoriū comunică episcopului Atanasie lista requisitiunilorū militare, în suma de 63,926 fl. 10 cr., care s'a adunatū de la Romāni peste cuantulū ce erau obligați.

50. Episcopulū Atanasie autorisēzā pe Cardinalulū Collonits din Viena sǎ scótā de la camera imperială suma de 63,926 fl. 10 cr., care sǎ se întrebuinteze pentru înființarea unorū scolī romano-latine în Alba-Julia. Alba-Julia 3 aprilie 1703.

51. Diploma lui Georgiū Bánffi, guvernatorulū Transilvaniei, prin care confirmă pe Teofilū de episcopū peste tóte bisericile romānesci, grecesci și sērbesci din Transilvania. Tîrgulū-Mureșului 18 decembre 1692.

52. Tractatulū de alianță între Radulū Mihnea (Moldaviae, Walachiae Transalpinaeque Princeps) și Gavrilū Bethlen principele Ardelului. Soroca 26 sept. 1617.

53. Regula Legis voluntati Divinae accommodata, continens Jura canonica & Imperatoria Pro causis status Ecclesiastici & Secularis ad mandatum Impera-

toris Ioannis Comneni, a Venerabili Magnae Dei Ecclesiae Diacono, et Legum conservatore Domino Alexio Aristino conscripta, Ex Graeco idiomate in Valachicum Industria, sumptuque Sanctissimi Domini Stephani Dei gratia Metropolitanæ Tergovistensis, & Exarchi Confiniorum Ungro-Valachiae translata. Nunc vero per quemdam ex officialibus Cameralibus Caesariae Valachiae latino sermone donata. Anno MDCCLXXII. 2° 390 pagine.

Manuscrisulă este o traducţiune în limba latină a Pravilei mari, care s'a tipărită la Tergovişte în a. 1652 sub titlulă :

Правилтарк деѣн къ Амнѣсес. ка. ѣ аре тоатѣ жсдеката Архїерѣскѣ шн
Апхїзтѣскѣ де тоате вѣнчле преоцѣрн шн мїренеїрн. etc.

În câtă priveşte persoana traducătorului, aflămă la călcăiulă manuscrisulă următoreă notiță, pe care o reproducemă aici în limba română :

«Acesta (traducătorulă) era de origine transilvănenă, cu numele Petru Dobra, pe care onorabilulă d-nă Szendrey, tatălă aceluia, care este astăđi directoră la arhiva Camerei din Pojonă, îlă primise între funcționariă camerală, pe timpulă cândă reocupasemă Valachia. Dobra, dândă peste codicele românescū, din mandatulă lui Szendrey l'a tradusă în limba latină. Acestea le amă auđitū de la onorabilulă domnă Benedictū Szendrey de Carlshulden, archivarulă, care posedă manuscrisulă autografă și mi-a dată voia să-lă decopieză. Pojonă 1773, ȕiua 22 Maiă.» Semnată : Georg. Pray ms.

Ună altă exemplară din manuscrisulă lui Dobra se află în biblioteca Battyani din Alba-Julia. Aici găsimă numele lui Dobra menționată chiară în titlă, dimpreună cu caracterulă său, vameșă la Râmnică (nunc veră per Petrum Dobra tricesimatorem Ribnicensem sermone latino donata).

Pe la anulă 1751 Petru Dobra eră Directoră fiscală în Transilvania, după cum constată manuscrisulă : «De utri puncta contra nationam saxonicam» — care se află în biblioteca luterană din Brașovă.

54. *Dictionarium valachico-latium*. Ms. Anonimă. 8° 166 pagine + 9 foi cu diferile însemnări din a. 1742.

Cuvintele românesce sunt scrise tôte cu litere latine. Autorulă întrebuinteză pentru sunetele derivate ale limbei române următorele caractere : *ce, ci = es; — ge, gi = gs; — t = cz, c; — s = sh; — ä, e = é; — á, i = e; — z = y, j.*

Ca specimenă ortografică din dicționarulă de la 1742 reproducemă aici următorele cuvinte :

Acicetură, acip (obdormio), afară, aflătură, acinesa, aesela (ille), agsér (agilis), agsun (ieiuno), agsutor, akécz, albacé, alinédz, al shasélé, alunish, amérésk, a moy pun (repono ut mollescat), apésăt, appropiedz, Argish (oppidum în Valachia Transalpină), Banyé dé argent, bélony (bos albus), brénkě, bréu, broskony, czara bulgéraské, bushluiesk (conturbo), Bukureshty, czapé, czap, deshting (distingo), empak, enpérat, enpingétor, empuns, entemplare, enselézk (decipio),

gsané, gsēm, gsingsie, gsos, gsudékaté, iarba sventei Mériéj, kécsél, késhtig, limba bouluj, ungyé, etc.

55. Grammatikæ nemezeászkae szau Povæczuire, æn læntru la ænvæczætúra limbii nemezéstî szpre folószul skóalelor a Néamulî rumænészka. Ms. anonimû din a. 1786. 4° 469 pagine.

Gramatica este scrisă cu litere latine și cu ortografia indicată în titlu. A-nume, autorulî întrebuințeză următorulî sistemû : \acute{a} , \acute{i} = $\bar{æ}$; — \acute{a} , \acute{e} = $\bar{æ}$; — \acute{i} = \acute{i} ; — ce , ci = ts ; — t = cz ; ξ = s ; — s = sz .

Ca specimenû ortograficû reproducemû aici începutulî Prefetei :

Ændreptære ænnaînte, kare vojeaste a ænvæczà vro limbæ asà ka szæ stie, pentru tse trøjészk ku kuvintele jeî, asà si pentru tse szæ mutæ, si szæ tok-mészka kuvintele jeî asà, si nu almintrilea, aî de lipszæ atselujea szæ stie regu-lele limbii atséjea, etc.

Pe fața din afară a manuscrisului se vede însemnarea oficială : 1786. 66 Schol. Nation. N. 1. ad N. 10133, 1786.

56. Katekizmul esel mare ku Æntræbæry si Ræszpanszury tokmit Pæntru Ænvæczætura toturora Krestino-Katolicsilor æn Cæriile Præã Ænnæczatej si Præã luminatej Æmpæræteszej Kræjeszi Aposztolicesty.

Urméză apoi optû rinduri șterse eu condeilulî :

Pin un Pater a Rænduluj Szvæntutuj Frances ko si a Provinciej Bulgarii Preot ku Porunkã si Blagoszlovenja eselor maj mary din Nemcyæ pe Rumænyæ æntorsz. La tipar dat si tipærit.

Josû :

Æn Budã ku szlovoles kræjeszkuluj Universzitãs. 8° 200 pagine.

Dupã cum se vede din titlu, manuscrisulî este din timpulî Impërãtesei Maria Teresia († 1780).

Sistemulî ortograficû alû autorulî este urmãtorulî : \acute{a} , \acute{e} , \acute{a} , \acute{i} = $æ$; — \acute{i} = y , j ; — ce , ci = cs ; — ge , gi , j = x ; — t = c , cz ; — ξ = s ; — s = sz .

Mãî originalã este substituirea lui ge , gi și j cu x ; : șa dænsulî scrie : *Xu-decata, axutor, ne szlurim*. etc.

57. Katekizmul ku Æntræbæry, si Ræszpanszury tokmit Pæntru ænvæczætura Tinerilor a Krestino-Katolicsilor Æn Cæriile Præã Ænnæczatej si Præã luminatej Æmpærætcæsej Kræjeszi Aposztolicesty. 8° 129 pagine.

Autorulî este totû cãlugarulî menționatû mãî susû.

IV. In biblioteca Episcopiei româncsei de la Orade.

58. Historia, Prinçilor Tiarîi-Romanesci Tom. XX. Manuscrisû cu litere latine. Colectiunea Șincai. 2° 95 pagine.

Cronica începe cu domnia lui Alexandru Vodă Pliేశു (1629), și merge pînă la alu cincilea an alu domniei lui Nicolae Mavrocordatū (1724).

La călcăitul manuscrisului aflăm următoarele notițe :

«*Si asia venind noi cu scrisul istorii delā anii lui Christos 1629 pene la' a cincilea' ann a' domnii lui Nicolae Voda a do'á, qua'rē este in annul 1724, facem gatātul promitind, que, cu temp si mai in colo om contihnuu'. si se au scris acēasta historje mai in tei de totē de Samoil Klain in Viēna' Annul 1770. iar a'cum in aceasta forma de pre a eē de in tei se āu scris de Vasilie' Vlād. In Annul 1780. i Viēna'.*»

Iar Șincai serie din josū :

N. B. *Hanc Historiam descriendam Samueli Klein concessarat foemina quaedam ex Illma familia Balacian, quae anno 1770, Viennae morabatur.*

59. Constantis Miron Logothetae Principatus Moldaviae Chronica. Descalcatul a tierrae Moldovaei lá ce valleát delā zidhire sáu templat. Tom. XXV. Colecțiunea Șincai. — 2° 105 pagine.

Manuscrisul se începe cu capitolul alu 16-lea (descalcatul țerei Moldovei) și merge pînă la capitolul 48 saū Domnia lui Despotū Vodă (1561). Volumulū este copiatū pînă la pagina 70 de Georgiū Șincai cu litere latine, iar restulū e scrisū de o mână străină cu caractere cirile. Pe fața din urmă se află lipite două fășii de chărtiă, cari conținū extrase din capitolele 49, 50, 51, 52 și 54 ale cronicei.

La călcăitul manuscrisului Șincai pune următoarea notiță :

«*Quod reliquum est de vita Despotae descripsi ex aliis autoribus, quia ex Mironē describendi tempus Viennae non habui, illa etiam quae in applicatis illico schedulis continentur, ad sensum descripsi sed cetera de verbo ad verbum.*»

60. Исторiа шч хроника* Царий Молдовей ксалксе ши скрисе май днтжю де Костантинк Мирон логофзтсаль. Яксм скрисх царши де Самонл Клайн ши Виēна Ясчрпией Янса крхчхнсласш 1781. — 4° 215 pagine.

Manuscrisulū întocmai ca celū precedentū, se începe cu capitolul 16 (Descalcatul țerei Moldovei la ce anū de la facerea lumii s'au întimplatū) și merge pînă la capitolul 48 (Domnia lui Despotū Vodă). Pînă la pagina 207 cronica este copiată de Sam. Clainū, iar restulū de o mână străină.

61. Литописецел царин рсмхнеций дин Дескзлекатсала де шде ас бенит рсмхни де сас ашезат л цара рсмхнеаскз. Manuscrisū din secolulū alu XVIII-lea. Colecțiunea Sam. Clainū. 4° 112 foi, din cari 98 numerotate.

Cronica se începe cu descălecarea Românilorū și merge pînă la anulū 1714, cândū Turcii ducū pe Constantinū Brancoveanulū la Constantinopole.

62. Kap. 26. Дичеперк стрикхчшнн реформей. Manuscrisū din epoca lui Grigorie Ghica 1768—1777, fragmentū de la cap. 26—50; 4° 56 foi numerotate cu litere cirile pînă la foia 54.

Manuscrisul începe cu Domnia lui Michaiu Vodă Racoviță (1741) și conține între altele următoarele materii :

Cap. 27. Bani ce se da haraciū la Maria împărătescă pînă la anul 1769.

Cap. 28. Tălmăcirea dăjilorū celorū după reforme.

Cap. 28. Veniturile domnii.

Cap. 32. Cum au cărmuitū domnii de la reforme încôce.

Cap. 33. Boeriile țerii românești, și fieș-care ce purtare de grijă are subț o-cărnuiala boerii sale. Boerii curții Domnului.

Cap. 34. Veniturile boerilorū cum era pînă la reformă.

Cap. 35. Veniturile boerilorū de la reformă încôce pînă la anul 1769.

Cap. 44. conține : Χρονολογία Δομνιολογ, începēndū de la Radulū Negru 1215 pînă la Grigorie vodă Ghica 1768, numărāndū peste totū 86 Domni.

63. Unū manuscrisū românescū cu cirile, titlulū ilegibilū, după conținutū este : Istoria Țerii romānesci de cāndū au descălecatū Romāniū 1290 – 1692. 8° 232 foi nepaginate, din cari cele din urmă 26 conținū diferite rugăciuni.

Manuscrisulū se vede a fi din prima jumătate a secolului trecutū și este ornatū pe mai multe fețe cu figurī de animale, colorate roșu și galbenū.

64. 64 Domnia lui Petru Voda celui poreklitū Schiopul cap. HE. Fragmentū cu litere latine ; 4° 22 foi paginate 107—142 și 145—150.

Manuscrisulū este autografū alū lui George Șincai și conține epoca de la 1574—1594. Pe fața din urmă Șincai serie următoarele :

«Si sosind cu scrisul pana aicea, quāt s'au ă'rins ăceste izvode: iara de aici înainte, a'nuii scrisi pana la ăceste vremi, dupa ΟΡΚΗΔΕΣΙΑΑ izvodelor tot a lui Μιρον λογοφχτσα. Sfărsit si lui Dumnedieu lauda.

Din însemnarea ăcēsta vedemū cā fragmentulū menționatū aici face parte din Cronica «lui Mironū Costinū» deșcrisă sub punctulū 59. Astū-felū cronica Costinescilorū din Orade conține epoca de la a. 1366—1594.

Și mai interesantă, din punctulū de vedere alū anelelorū nōstre, este notița copiată de Șincai la finele manuscrisulū :

In anul = 7884 = 1571 Юлї ке pren ostenedilla smeritului БРМОНАХ ГАВА МОЛДОВАНА, den ci Monastire ГЗКСА ce au fost la Metropolic. Si ES Proto-popul Nicollai am legāt ăcest 1571 Юлї.

Așa dar Cronica lui Mironū din biblioteca Orăđii se vede a fi copiată de pe unū manuscrisū din a. 1713.

65. Днчеперк истăрїи рсмжнеїи кс љксторїол лшї дсмнегес дела љ-нса дїслшї нострс 'И. Хс лфче.

Manuscrisulū începe cu alegerea lui Michaiu Vitēzulū de principe alū Munte-niei și merge pînă la a doua domniă a lui Nicolae Mavrocordatū în 1719.

Pe fața primă se află următoarea însemnare :

«Scrisam eū George Constantinovicū din Caransebeș 779 Mza mai anul 20.»

66. Colecțiunea istorică a lui George Șincai în 27 tomuri.

Tom. I, poartă inscripțiunea :

Notata ex variis Authoribus per G. Gabrielem Sinkay Ordinis S. Basilii M. Transylvanum. Anno 1775. 4° 33 pagine.

Așa dară la a. 1775 începu Șincai să adune primul material pentru edificiul Cronicelui sale.

Tom. II, 4° 82 pagine extrase din diferiți autori.

Tom. IV, 4° 56 pagine » »

Tom. V, 4° 50 pagine » »

Tom. VI, are titlul :

Inscriptiones Daciae a Rdmō Dno Iacobo Aron Transmissae Romam Illmo ac Rdmō Dno Dno Stephano Borgia, Sacrae Congr. de Prop. Fide Secretario. Anno 1776. Mense Julio. 4° 40 pagine.

Tom. VII, 4° 100 pagine+2 foi, extrase din diferiți autori.

Tom. VIII, 4° 40 pagine » » »

Tom. X, 4° 70 pagine » » »

Tom. XI, 4° 70 pagine » » »

Tom XII, 4° 90 pagine » » »

Tom. XIII, 4° 92 pagine » » »

Tom. XV, 2° 59 pagine » » »

Tom. XVI, 2° 84 pagine » » »

Tom. XVII, 2° 100 pagine » » »

Tom. XVIII, 2° 78 pagine » » »

Tom. XIX, 2° 63 pagine » » »

Tom. XX, conține : «*Historia Prinților Țării Românești*» despre care am făcut mențiune sub punctul 58.

Tom. XXI, conține extrase din mai multe documente privitoare la istoria Munteniei pînă la anul 1705, și la istoria Moldovei pînă la anul 1775. 2° 18 pagine.

Pe dosul foii prime se află următoarea notiță :

N. B. Quae in hoc tomulo continentur, annotavi ex Codice Ms. secundum ordinem Alphabeticum Nunciaturae Viennensis, quem lustrandum acquisieram ab Excellentissimo, Illmo ac Rdmō Dno Iosepho Garampi Nuncio Apostolico apud Augustam Aulam Viennensem anno 1780.

Tom. XXII, 2° 101 pagine extrase din mai mulți autori.

Tom. XXIII, 2° 53 pagine » » »

Tom. XXIV, 2° 61 pagine » » »

Tom. XXV, este cronica lui Constantin Mironu menționată sub punctul 59.

Tom. XXVI, 2° 59 pagine extrase din autorii latini.

Tom. XXVII, are inscripțiunea :

Duo Comitata Transylvanica celebrata sub Michaelē Principe Transalpināe Va-

lachiae quae describenda accepi a Tit. Domino. (1) *concipista Trannic. Guberniali. Viennae 1780.* Volumulă conține legile votate în camera Transilvaniei sub Michaiu Vitezulă, la anulă 1599 și 1600.

Totulă la colecțiunea acăsta mai aparțină încă trei tomuri fără numără :

Umulă 4° 88 pagine.

Altulă 4° 104 pagine.

Ală treilea 4° 99 pagine.

67. *Rerum spectantium ad universam Gentem Daco-Romanam seu Valachicam summaria Collectio ex diversis authoribus facta a Georgio Gabriele Sinkay de Eadem secundum ordinem chronologicum.* Trei tomuri legate în table cu piele

Tom. I. Anulă 88—1329 2° 352 foi nepaginate.

Tom. II. Anulă 1330—1551 și 1684—1724. 2° 463 foi nepaginate.

Tom. III. Anulă 1552—1683. 2° 358 foi nepaginate.

Manuscrisulă conține :

a) Relatările diferiților autori în limba latină, italiană, germană și română aședate în ordine cronologică ;

b) Acte oficiale și alte documente cari nu se află în colecțiunea precedentă.

68. *Хроника Рѣмѣнлар ши а маи магор икмспі* de George Șincai. Trei tomuri cu caractere cirile, din cari înse numai celă din urmă este manuscrisulă autografulă ală autorului.

Tom. I. conține epoca de la a. 86—1439. La fine se află ună indice autografulă ală lui Șincai, de numele locurilor și persóneloră din acestulă tomă 4, 762 pagine.

Tom. II. de la a. 1440—1613, 4° 655 pagine.

Tom. III. de la a. 1614—1739 4° 365 pagine.

Textulă este identiculă cu celă care s'a publicatulă în *Cronica* tipărită la Iași în a. 1853.

69. *Грѣра I сис Архтарк нсмелар ши а дскрспилар, каре се афла а Хроника рѣмѣнлар, че афне де ала анса 86 ши мкрче пѣнх ала анса 1439. Нсмелар дѣнх нме ши дскрспі пс ацкмѣл а че аи се ае кѣсци.* Ms. autografulă ală lui Șincai. 8° 56 foi nepaginate.

70. *Index in Tomum I Chronicę Daco-Romani seu Valachicę.* Nrus den. ann. Ms. autografulă ală lui Șincai, formăză indicele la tomulă primulă din *Cronica* latină. 8° 80 foi nepaginate.

71. *Continuatio Chronicę Daco-Romanorum.* Fragmentulă din *Cronica latină* a lui Șincai conține epoca de la 1440—1448. Manuscrisulă autografulă, 4° 29 pagine.

(1) Numele persónei însemnate aici este ștersulă cu condeiulă, înse din anulă *Cronicei* 1599 se vede, că a fostulă Ștefană Costa concipientulă și mai târziulă consiliariulă la guvernulă din Transilvania.

72. *Responsum ad Crisim Josephi Caroli Eder in supplicem libellum Valachorum Transilvaniae juxta Nres ab ipsi positos.* Aici Șincai resfrânge critica ce o făcuse *J. C. Eder* la petițiunea Românilor din a. 1791. Cu raportul la manuscrisul acesta serie Șincai la anul Croniceii 1291 următoarele :

«Tocmai bine că, Eder colegul meu când și eu eram director peste școle îmi veni aici înainte; pentru că el este acela, care încă auzi cutezat a serie în *Chrisul* (critica) *Instantției Românilor din Ardeal*, că aceștia pururea auzi fost numai suferiți în numita țără. *Eu în Antichrisul meu am fost respuns la toate bârfele lui*, ci daca nu s'au putut tipări pentru teleaga, îl întreb acum din căruță, auzi nu e primitu un neam în țără aceea în care șede și judecă dimpreună cu craiul său.» — Ms. autografu alu lui Șincai 2° 12 foi.

73. *Vocabularium pertinens ad tria Regna naturae.* 4° 31 pagine.

Manuscrisu autografu alu lui Șincai avendu două părți :

Partea prima : *unü vocabulariü latino-româno-maghiaro-germanü* despre numirile plantelorü, mineralelorü și animalelorü. Pag. 1—17.

Partea a doua : *unü vocabulariü româno-latino-maghiaro-germanü.*, totu despre aceleași numiri. Pag. 17—31.

74. *Ιστορία Πανσπέη της Α Φίρης.* Ms. autografu alu lui Șincai, 4° 93 pagine.

Serierea conține trei capitule :

Cap. I. «despre Plante». Pag. 7 — 24.

Cap. II. «despre Minerariuri» Pag. 24—45.

Cap. III. «despre Viețuitori». Pag. 45—93.

75. Scrisorile lui G. Șincai către guvernul transilvanu și inspectorul Martonfi în interesul școlilor românesci din Transilvania, dimpreună cu rezoluțiunile guvernului. A. 1782—1793. 19 scrisori.

Intr'o scrisore din 15 octobree 1782 adresată lui Martonfi, Șincai se plânge, că abdicându Episcopul Grigorie Maiorü, funcționariu domeniului episcopescu nu voescu să mai dea cuartirü profesorilorü și nici lemne pentru șolă.

In altă scrisore către guvernul transilvanu din 27 novembre 1782, Șincai se plânge că densusul, ca directoru localu și Catechetu este obligatu să traducă cărțile scolastice în limba română precum a tradustu catechismulü celü mare, abecedarulü mare și partea prima a aritmeticeii, că pînă se vorü tipări, densusul are să călătorescu mai adese ori la Sibiuü, și în fine trebuie să viziteze școlile naționale românesci, inse mănăstirea afară de nutrimentu și îmbrăcăminte nu voescu să-i dea nimicü.

76. O scrisore a lui Șincai către Direcțiunea tipografieii Universității din Pesta. Aici Șincai se apără în contra acuzărilor ce i le făcuse directorul școlilor din Banatü Grigorie Obradovicü, că densusul nu arü traduce bine cărțile românesci. Conceptü. f. d.

77. Altă scrisore a lui Șincai cătră Episcopul Vulcanu prin care îl infor-

méză că *tomulă primă* din Cronică este gata, cele-l-alte trei le va lucra, de va avé viéță, la conțî Vas; déca nu, să le continue Diecesa, la care vorū trece în conformitate cu testamentulū seū; totū odată mulțumescé episcopulū Vulcanū pentru ajutorulū viagerū ce îlū promise, și-î comunică că boerulū Stefanū Marcella din Moldova Ța asiguratū, că-î va tipări Cronică cu spesele sale. Buda 3 iulie 1808.

78. Исторія ромѣнилар дин Дакия. Manuscrisū autografū alū Părintelū Sam. Clainū, în patru tomuri.

a). Tom. I are titlulū :

Исторія лѣкѣриле ши лѣтѣмплѣриле ромѣнилар, Якъм лѣтрѣст кип ашезатѣ ши дин мѣлѣй веки ши ной скрѣиторѣ кълѣкъ ши скрѣкъ де П. Самѣла Кланн де Сад Јеромонахѣ дин Мѣнѣстѣрѣ ССС. Тронѣз дин Блажѣ. Томѣ I л Блажѣ 1801. 4° 130+291+182 pagine.

Josū : *Historia Valachorum, Tomus I.*

Autorulū descrie la începutū, întemeierea poporulū românū și resbelele cu Daciū, trece apoi la istoria Transilvaniei și a Românilorū din Dacia aureliană.

b). Tom. II :

Исторія Домнилар Царѣй ромѣнецѣй дин мѣлѣй веки ши ной скрѣиторѣ кълѣкъ ши скрѣкъ де П. Самѣла Кланн де Сад Јеромонахѣ дин Мѣнѣстѣрѣ ССС. Тронѣз дин Блажѣ. Томѣ II. 4° 538 pagine.

Josū : *Samuel Klein, Historia Valachorum.*

Manuscrisulū conține epoca de la «începutulū Domniei țerei românescei» pînă la a. 1724.

c). Tom. III :

Исторія Домнилар Царѣй Молдовеи дин веки ши ной скрѣиторѣ кълѣкъ ши скрѣкъ де П. Самѣла Кланн де Сад Јеромонахѣ дин Мѣнѣстѣрѣ сѣѣтеи Тронѣз дин Блажѣ. 4°. 481 pagine.

Josū : *Samuel Klein, Histor. Valachor. Tom. III.*

Manuscrisulū se începe cu întemeierea domniei moldovenescei și merge pînă la a. 1795.

Opera acésta a Părintelū Clainū, înțelegemū Tom. I, II și III, a căpétatū la scriitorū secululū presentū diferite numiri. Așa, Engel o numescé : *Annales Principum Transalpinorum et Moldavicorum* (1); Șincai : *Historia Valachorum, Transilvanorum, Transalpinorum, et Moldavorum cum rebus gestis Principum* (2); Laurianū : *Historia Daco-Romanorum sive Valachorum*. (3)

Aceste numiri divergente au făcutū pe mulți să credă, că «Analele Principilorū

(1) *Geschichte der Moldau und Walachey*. I. pag. 91.

(2) *Ladislai Nagy Orodias*, pag. 189—221.

(3) *Instrucțiunea publică din 1861*, pag. 67.

Munteniei și ai Moldovei,» pe cari le aminteste Engel, ară fi o scriere cu totul diferită de «*Historia Valachorum*» său de manuscrisulă descrisă aici, pe când în realitate este numai una și aceeași lucrare.

d). *Исторія ВЕСЕРИЧКЪСЪ А Епископiей ромѣнцiй дин Арѣла, Архм дтжю всѣксѣ ши скрнск де П. Самвил Клайн дин Сал, Иеромонахса дин мнхстирѣ сфiтген Троицѣ дин Блажiе. Томса IV. 4° 253+158+286 pagine +6 foi.*

Josü : *Samuel Klein, Historia Valachor. Tom. IV.*

Autorulă tratéză aici «*Începutulă creștinățăii Romăniloră,*» apoi istoria Episcopiei romănesci din Alba-Julia pînă la episcopulă Grigorie Maioră (1782). Ultimele foi, cari se raportaū la Episcopulă Bobū, se vedū a fi tăiate de o mână profană și pōte pentru totū-dé-una nimicite.

79. *Dictionarium Valachico-Latinum.* Manuscrisū autografū alū Părintelū Samuelilă Clainū. 2° 590 pagine + 2 foi.

Cuvintele romănesci sunt scrise cu litere latine. Pe unele locuri, sunt adauși de o mână străină și terminii corespunđetori din limba ungerescă și germană.

La finele manuscrisulă, Clainū încheiă cu aceste cuvinte :

Finis et Deo Laus in aeternum. In Monasterium SSS. Trinitatis 1801, 10 Martii Balasfalvae.

80. Unū volumū în table de cartonă, care conține :

a). Petițiunile Romăniloră din Austria înaintate împăratulă Leopoldū II, principelă de coronă Franciscū, împăratulă Franciscū II, principelă Caunitz și *Informațiunile* date contelă Balassa, în epoca de la a. 1791 — 1806. 2° 243 foi nepaginate.

b). O scriere întitulată :

Wiederlegung der zu Klausenburg 1791 über die Vorstellung der walachischen Nation herausgekommenen Noten. 2° 22 foi nepaginate.

81. Unū manuscrisū în limba latină, care conține :

Petițiunile și scrisorile de apărare ale Episcopulă română Ionă Innocențiū baronă Clainū, în contra iesuiților și inimiciloră săi politici, cari cereău resig-narea dănsulă la episcopia din Blajū, d'împreună cu actulă de abdicare înaintatū pontificelă romană. A. 1747 — 1750. Manuscrisulă pōrtă pe fața primă însemnarea : *Protocollum a Die nona Julij Anni 1747.* 2° 282 foi. La fine lipsescū câteva foi. (1)

(1) *Petru Maioră* în «*Istoria Bisericei Romăniloră*» (pag. 103) ne spune, că Efremū Clainū, strănepotulă episcopulă Inocente Clainū i împrumutase trei Protocōle scrise în Roma, anume: unulă din 2 Iulie 1746—1 Iulie 1747; altulă din 9 Iulie 1747—1 decembre 1749 și alū treilea din 12 septembrie 1750—12 decembre 1767; totū odată dănsulă adange, că protocōlele aceste ară fi trebuită să remănă la Episcopia din Blajū, dar pentru stările înaprejură din Episcopia aceea, Efremū Clainū voește să le doneze Archivei din Orade.

Manuscrisulă din Orade se vede a fi așa dar alū doilea Protocōlă de care vorbește Petru

82. Истóриѣ, кѣмъ ѿсвѣтъ Тѣрчїи Цѣлиградска шн кѣмъ ѿсвѣтъ шн сас рхспїит Греции дни дѣлорзца лор, скрїсз дѣланїте дѣ ачаста ла ансѣ дѣла мѣнтѣнрѣк лсмїи 1620 Іарз акѣмъ дѣголорзз дѣ лимба рѣмѣнѣскз. Manuscrisŭ anonimŭ din sec. XVIII. 4° 52 pagine.

83. Părintele Samuilŭ Clainŭ rógă pe Episcopulŭ Ignatie Dărabantŭ din Orade, sã fie alŭ doilea Moise, care sã scótă poporul din captivitate, spre a-lŭ conduce la libertate, totŭ odată ŭ comunică, cã dēnsulŭ va resfrange critica lui Eder la Supplex Libellus Valachorum; scrierea acēsta ĩnse o va tipări la Viena, ca sã evite censura guvernulŭ transilvanŭ. Miercurea 30 octobree 1791.

84. Părintele Samuilŭ Clainŭ scrie lui Sam. Vulcanŭ ĩn Orade, cã a tradusŭ Biblia ĩnrégă după cei 70 interpreŭi, ŝi-lŭ ĩnrēbă, nu s'arŭ afla cine-va acolo, care sã i-o cumpere, fiindŭ cã tipărirea ĩi causēză multe spese; ĩnșiră apoi operele sale, ce le-a scrisŭ pĩna la anulŭ 1787. Blajŭ 9 novembre 1787 (1).

85. *O diplomă curiosă a prinŭului Radu Cantacuzenŭ, din a 1735.* Colecŭiunea Sam. Clainŭ.

Prinŭulŭ Radulŭ Cantacuzenŭ, luândŭ titlulŭ : Descendentŭ legitimŭ din Constantinŭ celŭ mare ŝi alŭ ĩmpēraŭi romani ai Constantinopolei, Duce alŭ Munteniei, alŭ Moldovei ŝi Basarabiei, Despotŭ alŭ Peloponesului, Principe alŭ Tesaliei ŝi Macedoniei, Comite alŭ Epidaurului ŝi Corintului, Marchisŭ de Ilfovŭ, Romanatŭ, Teleormanŭ, Suceava, Galaŭi, Ialomiŭa, Prahova, Dâmboviŭa, Dinastŭ ŝi Domnŭ alŭ Oltului ŝi Mehedinŭilorŭ, Hospodarŭ alŭ Hotinului ŝi alŭ Giurgiu-lui, Baronŭ de Telega ŝi alŭ ŝermurilorŭ Dunărei, Domnŭ alŭ Transilvaniei ŝi Ucrainei, guvernorŭ alŭ Ordinei St. George (de «speranŭă» numitŭ), ĩnfiinŭate de ĩmpēratulŭ Ioanŭ V. Cantacuzenŭ, etc., numesce pe Episcopulŭ Ioanŭ Incentiŭ Clainŭ prefectŭ alŭ Ordinei Sântului George peste totă Transilvania. Viena 26 octobree 1735. Semnaŭi : *Rodulphus; N. C. Malaiesco; Ioannes Batta Tedeschy de Roca, Secr.*

Documentulŭ acesta datŭ de o persónă, care ĩn faptă nu avea nici o domniă din tóte cele ĩnșirate aici, se vede cã a fostŭ făcutŭ numai pentru a obŭine unŭ sprijinŭ de la Episcopulŭ transilvanŭ baronulŭ Incentiŭ Clainŭ; elŭ ne arată ĩn colorŭ destulŭ de vii peripeŭile, prin cari trecuse familia

Maiorŭ, de ŝi dēnsulŭ din eróre, dice cã merge numai pĩnă la 1 Dec 1749. Unde au ajunsŭ ĩnse cele-l-alte două protocoale. D-lŭ *Cipariŭ* (ĩn Actele ŝi Fragmentele pag. 142) ne spune, cã d-sa ĩncă veduse unŭ protocolŭ alŭ Episcopului Clainŭ la fostulŭ canonicŭ Isidorŭ Alpini, iar după mórte-ŭ nu scie ce s'a făcutŭ. Titlulŭ acestui Protocolŭ după d-lŭ Cipariŭ era astŭ-felŭ : *Protocolum a die 10 Sept. anni 1750 usque ad 1768 diem 22 Sept.*

(1) Afară de acēsta, se mai află ĩncă doue scrisori de ale Păr. Sam. Clainŭ totŭ cu raportŭ la Bibliă.

Cantacuzinesciloră după detronarea și omorirea principelui Ștefană Cantacuzenă (1715 și 1716) (1).

86. Patru scrisori originale ale fabulistului Dimitrie Țichindeală către Episcopulă Vulcană din aniă 1813 și 1814.

87. Două-spre-șee scrisori ale Episcopului Vulcană către fabulistulă Dimitrie Țichindeală, mai cu sémă cu privire la starea bisericească a Româniloră ortodoxi din Ungaria. A. 1812, 1813, 1814, 1815 și 1816.

88. A lui Ovidie Naso despre Iubire. 2° 79 foi nepaginate.

Manuscrisă autografă cu litere latine ală poetului poporală *Demetriă Meciu*, care a trăită în Beiușă pe la a. 1816.

Manuscrisulă conține pe o parte textulă latină, pe alta traducăiunea românească din câte-va cânturi de amoră ale lui Ovidă. Anume sunt traduse :

Din cartea I, Eleg. I—XIII și XV.

» » II, » III. IV și X.

» » III, » I. IV. XI.

Totă în biblioteca Orașă se mai află unele fragmente manuscrise d'ale dînsului, atătă poesă originale, câtă și traduse (2).

89. *Scisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa*. Manuscrisă anonimă în limba română cu caractere cirile din secululă ală XVIII. 4° 12 foi nepaginate.

Ultima scenă se termină cu cuvintele : *Denique clamatur vivat Maria Th. Ioseph. et Gregorius Major*,—din cari se vede, că piesa a fostă lucrată în epoca de la 1777—1780

90. *Paucula quaedam Excerpta e Dictionario Valachico-Latino-Ungarico-Germanico Basili Kolosy Parochi Graeco-Catholici Nagyágensis et V. Archidiaconi Báboluensis 1805*. Fragmentă 4°. 8 foi nepaginate.

91. Ună manuscrisă în limba latină, care conține următorele piese :

a). *Conspectus Orthographiae in describendo Dictionario Daco-Romano adhibendae, quoad illa, in quibus facta concertatione convenimus*. 2° 6 foi nepaginate.

Autorulă *Ionă Corneli* comunică aici Episcopului Vulcană sistemulă ortografică, asupra căruia a fostă de acordă cu colegulă său Petru Maioră.

b). *Reflexiones circa illa orthographiae, in conscribendo Dictionario Daco-Romano adhibendae puncta, in quibus non convenimus, quaeque ideo altiori Illmi*

(1) Veđi : *Demetriă Cantemiră*, Evenimentele Cantacuzeniloră și Brancoveniloră. București 1878 p. 30—31.

Engel, Geschichte der Moldau und Walachey I. p. 98—100 și 379—380.

Șincai, Cronica a. 1716 pag. 246.

(2) La a. 1816 dânsulă scrisă în onórea Episcopului Vulcană *Poema munțiloră Beiușului*, care s'a publicată în «*Diorile Bihorului*» Orade 1854 pag. 163.

Dni Praesulis et V. Consistorii Judici determinanda substernuntur. 2° 6 foi nepaginate.

Aici Ionu Corneli expune părerile sale cu privire la unele cestiuni ortografice, asupra cărora nu s'a putut înțelege cu Petru Maiorū.

Punctele de controversă între dñsulū și Petru Maiorū erau :

Diftongulū ae, pentru adverbulū : prea, d. e. *praebunu*, *praeintelleptu*, și pentru pluralulū substantivelorū feminine în *a*, d. e. *musca*, *muscae*.

j traversatū cu o linióră pentru cuvintele în cari sunetulū j se exprimă a-própe ca *z*, d. e. *jacū* (jaceo)(1).

u môle în imperfectulū și prefectulū verbelorū, d. e. : *māncuam*, *taceuai*, *rupscui*, *sentiui*; apoi între *g* și *e* seū *i*, pentru a evita schimbarea sunetulū, d. e. *guidelescu*, *quelci*.

Conservarea literelorū *k*, *ph*, *y* și *x*, pentru cuvintele străine și duplicarea consoanantelorū *l*, *n*, *p*, *s*, *r* și *t* pentru cuvintele de origine latină.

Acēste erau principiele divergente ale filologulū Corneli.

c). Animadversiones in Orthographiam Latino-Valachicam Rmi D. Corneli. 2° 2 foi nepaginate.

Aici Petru Maiorū combate părerile canoniculū Corneli cu privire la punctele menționate mai susū.

92. Trei tomuri manuscrite, din cari celū de întâiū are titlulū :

(Pars prima) *Dictionarii Trium Linguarum, Germano-Latina et D. Romana ab Aurelio Antonino Praedets. . .* (2) i. u. L. emerito Caesario Regio Primario Locumtenti Auditore in hunc ordinem compilata inchoata ab anno U.C. M.M.DXLVI cal. Martii et nunc primum in lucem eida.

Tom. I, Lit. A—K 2° 986 pagine

Tom. II, » L—T 2° 778 »

Tom. III, » U—Z 2° 624 »

93. Я ЛЕИ МІРКЄ Янтоніи Философолоуи Квмммхнтарті (сас кзрцй де дсеммаре) каре шіе днсоуш л'коу скрис. де пре лимба лэтин'кскэ пре лимба ромѣн'кскэ днториш. Manuscriptū din secululū alū XVIII-lea, ce conține 12 cărți traduse.

Numele traducătorulū necunoscutū. 4° 104 foi nepaginate.

94. *Anthologiam Romanam Auctorum Ethnicorum cum fragmentis minimis edidit, vitas scripsit, Editiones principes et optimas indicavit Ioannes Pechata in Districtu Literario Magno-Varadinensi Regius Scholarum Vernaculorum Provincialis Inspector.*

Tom. I, Prosaistiū, 4° 645 pagine.

Tom. II, Poeziū, 4° 225 pagine + 45 foi nepaginate.

(1) Tipografia neavendū pe j traversatū cu linióră, nu ilū putemū reproduce aici.

(2) Cuvēntū ilegibilū.

95. СТРАСНИКЪ ДѢЛЪ СФИНТЕЛАРЪ КИНОРИ. А ДМНСАШИ ПОСТРА. ІѢ. ХѢ. САС
 СКРИС. ДЪ ЗНАЛЕ. ПРѢ АСМИНАТСАШИ ШИ ДИЗАЦАТѢЛШИ. КРДЮ ИМРКЪ : ШИ ФІ-
 ИНАС. МАРІА ЕА КОРНИЖА ГСВЕРНАТѢР. ШИ ПРЕ УСФНЦІИТѢЛ. КУР : ИМРКЪ. МУ-
 ТРОПОЛИТСА. БЕЛГРАДСАШИ. СКРИСАС МНОГО ГРКШИНІИ ТЕРОДІАКВН ГРИГОРІЕ. МАЛО
 ГЛОВА : СКВРНИКЪ КВРНИЦКІИ. ДЪ АНВАЛЪ ДЕЛА МСА ВКТОВРІИ : КЪ ДМЮ. Frag-
 mentü 4° 103 foi nepaginate.

96. Corespondența guvernului român cu episcopia din Orade pentru tipărirea manuscriselor lui Șincai și ale lui Samuilă Claină. A. 1853—1865.

Mai remarcabile sunt următoarele acte :

La anul 1861 Ministerul cultelor și instrucțiunii publice prin directorul Ionu Maiorescu, cere de la Episcopia Orădii să-i transpună manuscrisele mai însemnate ale lui Șincai și Claină, pentru ca să le tipărească pe spesele statului, declarându totu odată, că guvernul oferă gratuit 200 exemplare spre a se împărți între Români de peste Carpați. Incercarea acesta înse, rămase fără rezultat.

La anul 1864 guvernul român prin d-nul Nic. Crețulescu, ministrul instrucțiunii publice, reînvi cererea. În urma acestei adrese, Episcopul de atunci Szilagy numi o comisiune sub președința canonicului Vancia cu însărcinarea, să constate toate manuscrisele, cari se află în biblioteca Orădii și să precizeze condițiunile, sub cari s'arū pute transpune manuscrisele. Totu odată, episcopul pune în vederea comisiunii, că ore, nu s'arū pute cere cu această ocaziune, ca guvernul român să înființeze o capelă greco-catolică în Bucuresci, avându episcopul din Orade dreptul să propună pe capelan și cantor. Comisiunea compuse o listă de câte-va manuscrise, apoi sub președința canonicului Vancia încheie un proces verbal, în care depuse următoarea opinie : «că opurile aceste după cum sunt întocmite, de presentu nici de cum nu pot fi date la lumină, — cuprinzându opurile respective materii, în cari pot fi, mai debue să fiă atinse principii atât politice, cât și bisericesci și chiar și întrenaționale, și acelea nu pot fi petrecute cu vederea, fiindu că arū pute fi spre stricare; — revisiunea opurilor dar, atât materială saū *limbistica*, cât și formală saū a *conținutului laintrană* (1) este de trebuință neapărată;» de altmintrelea comisiunea se învoesece la transpunere, dacă episcopul va afla-o cu cale.

La anul 1865 episcopul Szilagy răspunde guvernului, că nu poate transpune manuscrisele cerute, ci dacă dânsul are dorința să le publice, atunci să le tipărească la Orade; spre scopul acesta înaintă Ministerului de culte o socotelă de peste 35,000 fl. v. a., și aci se curmă apoi totă corespondența.

(1) Cuvântu inventat de comisiune, în locu de : *internă*.

V. In Biblioteca muscului transilvanii din Cluj.

97. ИСТОРИЈА ЦЪРЪИ РЪМЪНЪЦИ. ДОМНІА РАДСАШИ БОД НЕГРЪАХ. Manuscrisă cu cirile din secolul al XVIII. 4° 193 foi paginate simplu, foia a 4-a lipsesc.

Cronica începe cu Domnia lui Radul Negru și merge pînă la a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat în a. 1724. Pe foia dintre tablă și fața primă se află următoarea însemnare :

*Nos ducimus originem a Diis
Aeneas,
Ab Aenea Romani, a Romanis
Valachi.*

Iară pe foile 125, 126 și 127 Ursache logofătului Moldavei scrie următoarele :

ИМЕСТ ЛИТОПИС : АМЪ КЪМЪИЗРАТЪ ДЕЛА ДАСКЪЛАХ : ІІІІІІ СЕМЪ ФНЕ : МНЕ ДЕ
ЧЕТИТЪ КАРЕ МАМЪ ИСКЪЛИТЪ БЪСАКЕ : ЛОГОФЪТЪА : МОЛДОВЕН : 1777 : СЪПЪТЪ . А.

98. Cronica latină a lui Șincai eă titlul :

Chronicon Daco-Romanorum sive Valachorum et Plurium aliarum Nationum in quantum eae ita commixta vixerunt, ut fata, et res gestae unius absque alterius fati, et rebus gestis rite deduci et exarari nequeant, intra multorum annorum curricula magno cum labore et fatigio e pluribus Auctoribus editis, Diplomatum, Manuscriptis, et Inscriptionibus collectum, et ad annos Aerae christianae digestum, per Georgium Sincay de Eadem AA. LL. Philosophiae et SS. Theologiae Doctorem, emeritum primumque per Magnum Transylvaniae Principatum Scholarum Nationalium Graeco-Catholicorum Directorem, emeritumque in Regia Universitatis Hungaricae Typographia Typi correctorem et interimalem Censorem valachicum. 4° 288 pagine.

Manuscrisul este autograf al lui Șincai și conține epoca de la a. 86—1183.

Amă amintit mai sus, că în biblioteca Episcopiei de la Orade încă se află un fragment din cronica latină a lui Șincai, anume începutul tomului al II, de la a. 1440—1448 (1); din care înse totu o dată se vede, că Șincai cu traducerea nu mersese mai departe.

Ne lipsesc așa dar manuscrisul latin asupra epocii de la a. 1184—1439, care încă a trebuit să fiă tradusă, fiind că nu se pôte crede, că Șincai să fi lăsat tomul primu neterminat și să fi început a traduce tomul al II-lea.

La finele manuscrisului din Clujă aflăm următoarea rezoluțiune :

Retento manuscripto et 4 impressis exemplaribus ad Typum admittitur. Sign. M. Varadini 6-a Maij 1812. Semnatu : Antonius Szerdahelyi mp. Districtualis Librorum Revisor Regius. L. S.

Din rezoluțiunea acesta vedem, că Șincai, pentru Ungaria obținuse încă la

(1) Sub titlul : *Continuatio Chronici Daco-Romanorum.*

a. 1812 permisiunea de a'și tipări cronica latină, însă pentru Ardélú mai avea lipsă de concesiunea specială a censurei de acolo.

Din această cauză dënsulú la a. 1814 înaintă manuscrisulú censorului Martonfi din Clujú, dar aici păți teribilulú naufragiú, declarându-se tótă labórea sa de la 1775 încóce, neapta de a vedé lumina ȓilei.

99. O scrisóre a lui Martonfi, președintele Censurei din Clujú, prin care înaintéază guvernului Cronica latină a lui Șincai dimpreună cu recensiunea făcută asupra ei. Clujú 5 martie 1814. (Colecțiunea Alesandru Mike, tomulú «Az Oláhokról.»)

100. *Reflexiones in Chronicon D-ni Georgii Sinkai.* 2' 5 foi nepaginate. Manuscrisulú conține recensiunea lui Martonfi la cronica latină a lui Șincai (Ibid.)

Censorulú combate mai întâiú titlulú : *Chronicon Valachorum*, fiindú că în tótă Cronica, afară de câte-va conjecturi, nu vine nimicú despre Români; mai bine s'arú puté numi : «*Chronicon Imperatorum Romanorum tam occidentalium quam orientalium qui in Dacia aut pro Dacia bella gesserunt*», înse și sub raportulú acesta opera este superfluă existândú alte cronice mai bune; pentru ce începe Șincai Cronica sa de la împératulú Domițianú, care n'a vedútu nici odată Dacia saú pe Daci, nu póte pricepe; este apoi o mare absurditate, ȓice dënsulú, a susținé că Ionú Huniade și fiulú sěú Matia arú fi fostú români, pentru că Elisabeta mama lui Huniadi, chiarú daca a fostú română, n'a fostú înse Corvină; autorulú, continuă Martonfi, susține că Românií arú fi fostú domnií Daciei mai înainte de Unguri, înse Radulú și Dragoșú de sigurú nu aú fostú Români, chiarú și Gelu acela, pe care 'lú învinsese Tuhutú, saú nu a fostú românú, saú numai unú nomadú, unú Harambașia de codrii (silvestrium Harumbassa); totú asemenea este ridiculă numirea de «Daco-români», nume inventatú de Clainú și Șincai; — în tomulú alú doilea, Șincai se va încerca să arate că Tuhutú n'a supusú pe Românií din Transilvania, și prin urmare că Ungurií, Sasií și toți cei lalți sunt numai usurpatori ai statulú românú, cu cari dënsú se află în stare de resbelú, și nu le remâne altú ceva, de câtú unú căpitanú și resbunătorú óre care mai fericitú de câtú *Horia*.

Martonfi închieae astú-felú : «Se începemú cu agitările poporului, ȓicú învęțații românilorú, să începemú cu omorurile, cu tâlhăriile și incendiele. *Oare este ceva demnú pentru exilú saú închisóre!* Juvenalú și Șincai.»

101. Cronica românescă a lui Șincai cu titlulú :

Хрѳника Румѳниналар ши а май мѳлатур Нѳѳмѳри... де Геѳѳргіе Шѳинкаи
дин Шѳинка, etc.

Trei tomuri manuscrise autografe, purtândú însemnarea oficială : Ad N. 4172, 1813.

Tom. I, a. 86—1439. 4° 596 pagine.

Tom. II, a. 1440—1613. 4° 443 pagine.

Tom. III, a. 1614—1739. 4° 394 pagine.

La finele tomului ală doilea se află anexatū și unū indice cu titlulū :

Скара II, че аратх нсμελε ши лскрδριле каре се афлаз ꙗ Хрѳоника ρωμμικ-
 ннлаур де ла анса 1440 пѳнхз ла анса 1613.

Despre deosebirea, ce există între manuscrisulū din Clujū și Cronica tipărită la Iași, amū vorbitū în raportū.

102. *Brevis Descriptio fatalis casus Principis Valachiae Constantini Barsarabae de Brankovan Anno 1714 die vero quarta mensis aprilis Bukurestini executi.* Manuscrisū contemporanū. 2° 2 foi nepaginate.

103. *Historia Episcoporum Valachicorum in Slavonia fine saeculi 1600—usque 1670.* Colecțiunea contelui Iosifū Keményi. 4° 28 pagine.

După cum ne asigură contele Keményi într'o notiță pusă la începutulū acestui manuscrisū, autorulū acestei monografii ar fi fostū unū iesuitū din colegiulū de la Varasdinū, care a trăitū pe la a. 1670.

104. *Reflexiones circa Originem, Jura, conditiones, Religionemque in Transilvania Valachorum absolutaque in illos (praeter legibus Privilegiisque exceptos) summae Principis potestate.* 2° 16 pagine.

Manuscrisulū, după conținutū, se vede a fi unū raportū oficialū înaintatū împărătesei Maria Teresia încă înainte de a. 1766, cu privire la originea, drepturile și starea politică a Românilorū din Transilvania.

Raportulū constată, că Româniū din Transilvania sunt descendenții coloniilorū lăsate de Imp. Aurelianū în Dacia, carī apoi, prin conubiū, s'au amestecatū cu Daciū și Geții; arată că Voievođii Munteniei au stăpănitū Țera-Făgărașulū, ca tributarī ai Regilorū Ungariei pină la catastrofa de la Mohaciū, la a. 1541, apoi, Stefanū Mailatū fiindū dusū în captivitate la Constantinopolū, Făgărașulū a trecutū la principele Ionū Sigismundū, care l'a restituitū în a. 1561 luī Gavrilū Mailatū, feciorulū luī Stefanū Mailatū, în fine la a. 1574 Făgărașulū, în urma unei crime de înfidelitate, a trecutū la fisculū ungurescū.

Comisiunea opinază, că de o dată să nu se militarizeze întregă națiunea română, ci numai locuitorii de la Hașegū și cei de sub munții meridionali pină la pasulū Buzēului.

105. *Batrachomyomachia Iuj Homerus, Batáje Brostylor ku Soretsi intorsze gyintij in versur unguesty de Domnu Csokonay si dupajel Kontz Josi in anulū 1816 luna Iuj Julie.* 8° 46 pagine.

Manuscrisulū conține o travestiă a *Batrachomiomachiei* în 4 cânturi, sau patru pipe de dohanū (tutunū.) Cine a fostū *Kontz Josi* nu se scie. Familii cu numele acesta există în Transilvania foarte multe, nu numai între Unguri dar și între Români.

VI. In archiva familiară a conșilor Teleki din Tergul-Mureșului.

106. Nobilul Bekus de Doba se plânge în a. 1370 la magistrul comitatului Solnoc, că Petru feciorul lui Vladu din comuna Nadișu în comitatul Clujului, și *Vladu Voivodul Românilor*, venind asupra dînsului cu forța, i-au ucis pe feciorul său Nicolae, iară pe femeile nobile le-au deonestat cu cuvinte injurioase și le-au bătut cu piepturile cailor. (Feria secunda proxima post dominicam oculi, MCCCLXX.)

107. Iacobu Toth la a. 1398, se presentă înaintea comitatului Solnoc ca advocat al *Voivodului Stefanu* din Moldova; cetindu-i-se chărțile de legitimare, nobilul declară, că acele nu constituie nici o procură din partea Voivodului. (Deși, feria quarta proxima ante festum Penthecosten 1398.)

VII. In Biblioteca Batthyani din Alba-Julia.

108. Mitropolitul *Sava* din Alba-Julia la cererea nobilului Petru Gaiva din Șomfalău ordonă preotului Petrea din comuna Baba, să ducă înapoi pe frații săi ca iobagi la numitul nobil. 20 august 1657. Semnat: ВЛАД. ГАВА L. S.

Sigilul mitropolitului *Sava* întipărit pe chărția, represintă la mijlocu sânta Treime, iar în juru inscripțiunea :

ССИ ПЕЧАТ • САВА МИТРОПОЛИТ БЕЛГРАД •
И • Р • & • ПР • ВЛѢ • А • Х • Н • З •

VIII. In Biblioteca archidieceșană din Blaj.

Manuscrise de o valoare istorică sau literară,—afară de câte-va scrieri bisericesti ale Părintelui Sam. Clainu și una a lui Petru Maior, — altele nu se află.

Chiar și acele, cari le adunase în seculul trecut călugerul basiliț, parte au trecut în alte biblioteci, cum au trecut la Orade manuscrisele lui Șincai și multe de ale Părintelui Clainu, parte au perit fără urmă, după cum adese ori se plânge onorabilul Domnă *Cipariu* în scrierile sale. (1).

Unu manuscris destul de interesant ajunsese în seculul trecut a fi proprietatea bibliotecii Basiliților(2), acesta era un *Dicționar românesc* lucrat după Dicționarul latinu al lui *Pariz Papai*, care se tipărise în prima edițiune la a. 1708 în Leușovia, și în a doua edițiune la a. 1768 în Sibiu. (3).

(1) Acte și Fragmente, pag. VIII—IX, 137—148 și 224. — Archivu pentru filologiă și istoriă. 1868, pag. 227.

(2) Astăzi împreună cu biblioteca archidieceșană.

(3) *Franciscu Pariz Papai* doctoru în medicină s'a născut la Dej în a. 1649, și a fostu colegu la universitatea din Basilea cu poetul român *Michaiu Haliciu* din Caransebeșu. A se vedea : *Succinta Medicorum Hungariae et Transilvaniae Biographia*. Lipsiae 1774, pag. 124,

În prefața edițiunei a doua, Petru Bod ne relatează următoarele :

Acastă utilă carte s'a tradusă în limba română de un bărbat ôre-care poliglot, și pôte chiară pentru Principele Țerei-Românesce, înse uniculă exemplarū alū acestei traducțiunii s'a cumpăratū nu de multă, pe sēma mănăstirii Sântei Treimi a Basilițilorū din Blajū cu 300 florinī renani. (1).

Acestea le scria Petru Bod pe la a. 1767. Cine a fostū înse acelū bărbatū poliglotū, și unde a ajunsū manuscrisulū lucratū pôte pentru Principele Țerei românesce, pe lângă tôte cercetările făcute în biblioteca de aici, nu am pututū afla.

109. Cu acēstă ocaziune memorămū unū manuscrisū autografū alū învățatului Petru Maiorū, ce l'amū găsitū în biblioteca de aici sub titlulū :

Πρωτοπαπάδικῶν ἀδελφῶν Πιστόφοβ, Δρέπτιζμλε cas Привилегіюанеле, Протопопъ Павелъ Человѣкънешій ꙗ Архѣл архтате де Протопоп Πίτρος Μαίωρ дела бѣгини Янса Амислшй ѿψче (1795). 4° 249 pagine. (2).

Cu raportū la manuscrisulū acesta onorabilul D-nu *Cipariu* scria pe la a. 1855, că l'a fostū pusū în biblioteca seminarului înse nu scie «unde se mai ține» (3).

E de regretalū că scrierea unū bărbatū așa învățatū ca Petru Maiorū, care și-a sacrificatū vieța pentru a arăta drepturile istorice ale Românilorū, a rămasū pină astădi nepublicată.

IX. In Biblioteca gimnasiului luteranū din Brașovū.

110. Anfang des Lebens und der Historie des Durchlauchtigsten all-Christlichen Herrn von dem wallachischen Lande Io Constantins Brancovan Bassarab Vayvod, seit Gott ihn mit dem Fürstenthum gekrönnt oder beehrt. Doue exemplare, unulū 4° 259 pagine, altulū 4° 313 pagine + 25 foi nepaginate.

Manuscrisulū conține istoria Brancovenescă a lui Radulū Greceanu, tradusă pe la a. 1727 în limba germană de fostulū directorū alū gimnasiului din Brașovū Ionū Filstich. (4).

Atătu în *Magazinulū istoricū* (5), cătu și în *Istoria Moldo-Românicū* tipărită

(1) Translatus est utilis hic liber a viro quodam polygloto in linguam valachicam, forte in usum Principis Valachiae; cujus exemplar unicum in rationem Monasterii SS. Trinitatis Basilitarum Balasfalvensis, non pridem ter centum florenis rhenensibus est coemtum.

(2) «Despre Chorepiscopū amū scrisū pe largū în cartea, ce o amū numitū Protopapadichiă, întru carea se arată tôte cădințele cele din nepomenită vreme ale protopopilorū din Ardélū» *Petru Maiorū* în *Istoria Bisericeī românilorū* pag. 278.

(3) *Acte și Fragmente* pag. 189—190.

(4) A se vedea și ms. din biblioteca museului naționalū menționată de noi sub titlulū : *Constantin Brankovan des h. Röm. Reichs und der Wallachey Fürst*, (Nr. 7).

(5) Tom. II pag. 129.

de G. Ioanid(1), s'a publicat(1) o parte din biografia lui Constantin(1) Brancoveanul(1) scris(1) de Radul(1) Greceanu, anume epoca de la a. 1689—1700, sa(1)u peste tot(1)u 48 capitule. Manuscrisul(1) din Braşov(1)u ins(1)ă, con(1)ţine 80 capitole şi merge pin(1)ă la a. 1707, prin urmare este mai complet(1)u.

In unul(1)u din cele dou(1)e exemplare ale manuscrisului din Braşov(1)u, se afl(1)ă şi prefa(1)ţa lui Radul(1) Greceanu (tradus(1)ă tot(1)u în limba german(1)ă), in care autorul(1)u ded(1)ic(1)ă ac(1)esi(1)ă oper(1)ă Domnului s(1)eu Constantin(1)u Brancoveanul(1)u.

111. *Historie von der ersten Hereinkunft der Römer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten walachischen Reiche, welche Ao 1727 d. 5 September aus eines Anonymi Manuscripto walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache übersetzt angefangen worden.* Două esemplare, unul(1)u 4° 247 pagine, altul(1)u 4° 344 pagine.

Manuscrisul(1)u con(1)ţine cronica de la descălecatul(1)u Românilor(1)u pin(1)ă la a. 1696, tradus(1)ă în limba german(1)ă sub îngrijirea lui Ion(1)u Filstich, 1720—1743. (2).

O parte din cronica despre descălecarea Românilor(1)u s'a publicat(1)u în *Magazinul istoric(1)u* (3) şi în *Istoria Moldo-României* (4), in se manuscrisele românes(1)ci sunt cu 8 ani mai scurte, ele se finesc(1)u la a. 1688. (5).

112. *Walachische Historie von der Hereinkunft als sich erhoben die rechtshafene Christen.* Manuscrisul(1)u con(1)ţine inceputul(1)u cronice(1)i precedente, tradus(1)u în limba german(1)ă. Sec. XVIII, 4° 8 foi nepaginate.

113. *Historia Regum Valachorum Imperii Rudolphi Nigri Principis.* Traduc(1)ţiune în limba latin(1)ă din cronicile românes(1)ci. Sec. XVIII. 4° 68 pagine.

Manuscrisul(1)u incepe cu domnia lui Radu Negru (A. 6798 sa(1)u 1290) şi merge pin(1)ă la domnia lui Alexandru Vod(1)ă in a. 1668. (Collectanea Ios. Fr. Trausch Nr. 95.)

114. *Tentamen Historiae Vallachiae in Dei cuncta creantis et conservantis gloriam pro virium mensura et subsidiorum penuria a me elaborandae susceptum.*

Din jos(1)u : *Author hujus tentaminis Rector Gymnasii Coronensis Ioh. Filstich.*

Manuscris(1)u in limba latin(1)ă din prima jum(1)ătate a seculului(1)u al(1)u XVIII-lea. 4° 314 pagine+19 foi nepaginate (Colec(1)ţiunea Ios Fr. Trausch).

Autorul(1)u descrie aici statul(1)u geografic(1)u şi istoric(1)u al(1)u Munteniei(1)u şi Moldovei(1)u pin(1)ă in epoca lui Constantin(1)u Brancoveanul(1)u, iar foile din urm(1)ă se raporta la partea politic(1)ă şi biserice(1)ască.

Manuscrisul(1)u se vede a fi tot(1)u acela, pe care il(1)u men(1)ţione(1)ază Seivert sub ti-

(1) Vol. II, pag. 166.

(2) A se vedea : *Engel, Geschichte der Moldau und Walachey.* I, p. 58 - 62.

(3) Tom. IV şi V.

(4) Vol. II, pag. 1—165.

(5) A se vedea şi cele dou(1)ă manuscrise din Biblioteca Oră(1)şii, : *Litopise(1)şul(1)u ţ(1)ării românes(1)ci* din Descălecatul(1)u de unde au venit(1)u români(1)i, şi *Istoria ţ(1)ării românes(1)ci.*

tlulă de *Historia Valachorum* (1), și pe care îl căutase Engel atât în biblioteca gimnasiului din Brașov, cât și la un consângenu de ală lui Filstich, înse fără nici ună rezultată. (2).

115. *Iohannis Filstich Rectoris Gymnasii Coronensis Moldaviae Historia*. 4° 10 foi nepaginate (Coll. Ios. Fr. Trausch, 95.)

Seivert, în «Relatările» sale, despre învățaii transilvăneni, ne spune că de la Filstich ar fi remasă și o istorie a Moldovei (*Historiola Moldaviae*). Engel o căutase pe la a. 1800, înse fără rezultată. Manuscrisulă din Brașovă se vedea fi așa dar ună fragmentă din acăstă istoriără. (3)

116. *Georgii Soterii Pastoris quondam Crucensis meritissimi, cigilantissimi, Comentariorulus de Ducibus Valachiae*. Manuscrisă în limba Latină, 4° 36 foi nepaginate.

Autorulă Georgie Soterius a fostă preotă luterană în comuna Crișă din Transilvania și a reposată la a. 1723. Dinsulă descrie aici faptele Domniloră țerii romănescă, începându cu «Bassarad» celă d'intăiu Domnă ală Munteniei (a. 1330), și închiăe cu principele Nicolae Mavrocordată. (4).

117. *Dissertatio Historica-Generologica de Dragoschio Vajvoda Marmorosiensi Moldaviae Fundatore, ad clarissimum Christianum Engl scripsit Innocentius Simonchicz e S. P. Gymnasii Regii Szigeth Marmorosiensis Director localis 1805*. 4°, 6 foi. (Colecțiunea Jos. F. Trausch, Nr. 95.)

Manuscrisulă conține genealogia istorică și diplomatică a lui Dragoșă, d'impreună cu genealogia familiei Sasă.

118. *Oratio panegirica Celsissimo Principi ac Domino Domino Nicolao Mavrocordato per Tractatum pacis e Germanorum Detentione liberato, in monimentum gratitudinis. Anno Liberationis humanae 1718*. Manuscrisă anonimă în limba latină. 4°, 7 foi nepaginate.

119. *Unmassgebliche Gedanken*, wie von Seiten der sächsischen Nation diejenige Bittschrift beantwortet werden könnte, welche unter dem Nahmen der gesammten wallachischen Nation in Siebenbürgen wegen Wiederaufnehmung in die Concivilität der drey anderen Nationen Sr. k. k. Majestät eingereicht, und von Allerhöchst deroselben mittelst Rescript vom 18-ten May 1791 den zu Klau-

(1) Ioh. Seivert : Nachrichten von siebenbürgischen Gelehrten und ihren Schriften. Pressburg 1785.

(2) Geschichte der Moldau und Walachey. I. pag. 58.

(3) De la Filstich există în biblioteca museului Brukenthal din Sibiu și următorea scriere : *Historica Transilvaniae, Hungariae, Valachiae et Moldaviae Descriptio, auctore Iohanne Filstich Gymnasii Coronensis Rect.* 2°, 9 foi nepaginate.

(4) Engel încă amintese de manuscrisulă lui Soteriu, dicându că Seivert l'ar fi vedută.

Ună altă exemplară din *Comentariulă* lui Soteriu, se află în biblioteca museului Brukenthal din Sibiu sub titlulă : *Georgii Soterii de Ducibus Vallachiae*. 2°, 56 pagine.

senburg versammelten Landesständen mit dem ferneren Befehl zugeschickt worden, — die Bitte und Beschwerden dieses Volkes in genaue Ueberlegung zu nehmen. 2°, 13 foi nepaginate.

120. *Ausführliche Widerlegung der im Namen der wallachischen Nation in Siebenbürgen unter dem Landtag 1791 Sr. k. k. Majestät unterlegten und sodann den 18 May 1791 den Landständen herübergegebenen Klag und Bittschrift.* 2°, 121 pagine.

Manuscrisulă conține protestulă Sasiloră din Brașovă în contra petițiunii, ce o înaintase Românii din Transilvania la a. 1791, pentru ca să fie restabilită în vechile loră drepturi naționale.

121. *Bemerkungen des Mühlbacher Stadt-und Stuhls-Publicum sächsischer Nation über die Frage: ob dem System derer drey Nationen die den Staat Siebenbürgen ausmachen gemäss, der gesammten wallachischen Völkerschaft, gleiche Rechte der Concivilität mit den drey Nationen zugestanden werden können?* 2°, 19 foi nepaginate.

Documentulă conține protestulă Sasiloră din Sebeșă, totă cu privire la acțiunea politică a Romăniloră din a. 1791.

122. *De utriusque Punctorum contra Nationem saxonicam in obiecto querelarum per fiscale Directorem Petrum Dobra nomine Valachorum in Fundo Regio habitantium, rationum horum oppressionis, attentataeque eliminationis, coram SS. et OO. Regni dietaliter congregatis, prolatarum peragendam, per eosdem SS. et OO. reformata, Rescripto regio vero dato 15 Dec. 1751 rejecta.* 2°, 2 foi nepaginate.

123. *Diplomatarium Transilvanico-Valachicum ab anno 1234—1862, addita mantissa aliquot Notationum et observationum de Valachis nec non Transsumptum Conventus de Kolosmonostor ad preces Episcopi B. Klein et pastorum graeci ritus unitorum in Transilvania super nonnullis horum Privilegiis expeditum.* 4°, 280 foi nepaginate + 183 pagine.

Volumulă conține o lungă serie de documente asupra stării politice și sociale a Romăniloră din Transilvania pînă la a. 1862.

Colecțiunea este făcută de Ios. Franciscă Trausch († 1871), fostă președinte ală societății istorice transilvane și editoră ală Cronicei Fucsio-Lupino-Oltardine.

X. In Bibliotece particulare.

124. La d-lă I. A. Navrea în Brașovă :

O cronică a Moldovei de la «Facerea lumii» pînă la isgonirea lui Aronă Vodă din scaunulă Domniei (1595). Manuscrisă de la finele secolului trecută cu caractere cirile. 4°, 147 foi.

125. La onorabilulă d-nă Iosifă Baracă protopopă în Brașovă, amă găsită următoarele manuscrise ale poetului populară Ionă Baracă. Anume :

- a) *Rătăcirile lui Ulise*, poemă în 7 «părți» sau cânturi. 4°, 70 foi nepaginate.
- b) «*Bunătatea și înalta milostivire a Craiului Chir și jalnica morțe a craiului Abradat și a crăiesei sale Pantea*». Poemă din a. 1837 scrisă cu cirile 8°, 21 pagine.
- c) «*Atala* sau *Dragostea celor doi Indiani în pustiile Luiziane, o tragediă 3 persoane.*» 8°, 66 pagine.
- d) «*Vânătorul de la Matra, Cazimir și Leonora.*» Poemă, 4°, 49 pagine.
- e) «*Patimele cele rari și minunate ale unei Madamoizele cu numele Cartigam, care fusese fca unui Pașă turcesc, anume Ibraim de la Anadol, și ea căduse în robia creștinilor, când au bătut pe Turci și i-au scos din țara unghurească, din Buda capitala țerei, unde locuise Pașa turcesc mulți ani, apoi fu botezată Christina în Paris și făcută grofiță, și este în stichuri alcătuită de Ioan Barac magistratual translator din Brașov, în 26 octombrie 1845.*» 4°, 64 foi nepaginate.
- f) «*Vrednică de iubire Evropeană Costantina, într'o adevărată interesantă istorie de dragoste după vremea acésta, închinată lumii cei galante și băgătore de sémă spre desfătarea minții, în versuri alcătuită de Ioan Barac magistratual translator al Brașovului.*» Poemă în 22 părți. 8°, 482 pagine.
- g) O poemă intitulată : *La mieșdul nopții*.
- h) *Deucalion și Pirha*, și alte diferite traducțiuni din metamorfozele lui Ovidiu. 8°, 47 foi.

Cu privire la viața și manuscrisele poetului, onorabilul d-nu Iosif Baracă au bunătatea să ne comunice încă următoarele date :

«Iubitul meu părinte, poetul poporal Ion Baracă, a reposat în Domnul la 18 iulie 1848 în etate cam de 75—76 ani, fiindu născut la anul 1772—1773, prin urmare când și-a dat în tipar cel d'întăiu opă poetică ală său «*Arghir și Elena*», a fost în etate de vre-o 27—28 ani. Prin opulă acesta, s'a făcut mai de aprópe cunoscut cu protopopul și directorul de atunci al școlólor greco-orientale Radu Tempea, de a putut căstiga pe fiica acestuia de soție, pe reposata mama mea ! Acestea le știu de la neuitații mei părinți. Totă odată am onóre a vă însciința, că fericitul meu părinte dase câte-va manuscrise ale sale încă la anul 1830, d-lui profesor de preparandiă Alexandru Gavra din Arad, carele îi promisese a le da în tipar, și câte-va manuscrise ale dinsului s'au perdut.» (Scrișórea din 8 20 octombrie 1880.)

Nic. Densusianu.

ERRATA

<u>Pagina</u>	<u>rîndul</u>	<u>în loc</u> de	<u>a se citi</u>
6	11	1874	1714
18	14 (et passim)	Bruckenthal	Brukenthal
»	31	hungarico-transilvana	hungarico-transilvanica
21	9	vice-contelui	vice-comitelui
26	36	Macodü	Mocodü
47	21	Helarü	Helerü
51	29	secuestrarü	secuestratü
55	14	Geoagiu-de-josü	Geoagiu-de-susü
56	24	«Berkes»	Bêrghişu (Berkes)
60	27	<i>relationiburs</i>	<i>relationibus</i>
62	11	valea-Haţegului	valea-Haţegului
63	8	Cibü	Gridü
68	21	Kozma Pál-	Kozma Pál.
70	10	<i>de Valaques</i>	<i>des Valaques</i>
73	19	Dobotzyi	Dobotzky
96	7	(boeria).	(boierî).
100	24	trămite cardinalului Col-	retrămite cardinalului
		lonits încă două puncte	Collonits două puncte
105	18	porekliü	poreklit
107	1	Trannie	Tranniae

